MS Power Point

AŞYRGYLYÇ ÝAZGYLYJOW

MS Power Point:

mahabatlandyrmalary guramagyň tehnologiýasy

Aşgabat - 2005

Ýazgylyjow A. MS Power Point: mahabatlandyrmalary guramagyň tehnologiýasy. Aşgabat, 2005, 92 sah.

Işşewür adamlar, edara-kärhanalaryň we guramalaryň ***ykdysatçylary, menejerleri, marketologlary*** öz işlerini, gündelik hasabatlaryny **Microsoft OFFICE** kompýuter maksatnama toplumdaky **Microsoft Power Point** kompýuter maksatnamada ýerine ýetirip bilerler. Şeýle taýýarlanylan işler, hasabatlar mahabatlandyrma görnüşinde nutuk bilen çykyş edilýärkä, sergilerde şekillendiriş serişdeleri bilen görkezilip bilner, INTRANET görnüşli kompýuter torlarda, INTERNET-de ýaýradylyp bilner. Elektron serişdelerde gulluk, işşewür, maliýe işleri **Microsoft Power Point** kompýuter maksatnamada döretmegiň dolyrak tehnologiýasy hem-de adaty ülňüler esasda şeýle işleri amal etmek bu bölümde şekilleri bilen getirilendir.

Kitap elektron görnüşde ýygnaldy, ony nusgalap alyp bilersiňiz. Ulananyňyzda awtor hukugyny berjaý etmek zerurdyr. Size maglumat-kommunikasion ulgamda ak ýol arzuw edýärin.

Salgym: Yazgylyjow@Rambler.ru

© A.Ýazgylyjow, 2005 ý.

Mazmuny

Giriş..6

1.Power Point kompýuter maksatnama umumy häsiýetnamalar. 7

1.1. Power Pointyň iş ekrany bilen tanyşmak.. 9

1.2. Power Pointda mahabatlandyrma döretmek.. 12

1.2.1. Power Pointda mahabatlandyrmany awtomazmun ussady peýdalanyp döretmek....... 12

1.2.2. Power Pointda mahabatlandyrmany öz gözýetimiň bilen çalt döretmek....................... 15

1.2.3. Power Pointda mahabatlandyrmany düzüm bölegindäki ýazgylary döretmek............ 17

1.3. Power Pointda döreden mahabatlandyrmaňy üýtgetmek 18

1.3.1. Power Pointda mahabatlandyrmaňy bezemegi täzeden saýlamak 18

1.3.2. Power Pointda mahabatlandyrma figuralary we shemalary goşmak............................. 19

1.3.3.Power Pointda mahabatlandyrma diagramma goşmak.. 20

1.3.4.Power Pointda mahabatlandyrma suratlar, şekiller goşmak 20

1.3.5. Power Pointda mahabatlandyrma edara-kärhananmyň tugrasyny goşmak we mahabatlandyrmanyň ähli slaýdalaryna birbada üýtgeşmeler girizmek..................... 21

1.3.6. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdasyna her-hili grafik obýektleri goşmak.. 22

1.4. Power Pointda mahabatlandyrmany görkezmek.. 23

1.4.1. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdasyny görkezmek...................................... 23

1.4.1.1. Power Pointda mahabatlandyrmany ýatda saklap slaýdany görkezmek.................. 23

1.4.1.2. Power Pointdan mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny görkezmäge goýbermek 23

1.4.1.3. Power Pointdan mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny iş stolyndan görkezmäge goýbermek.. 24

1.4.1.4. Power Pointdan mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny erkin görkezmäge goýbermek.. 24

1.4.1.5. Power Pointda awtomatiki mahabatlandyrmanyň guralyşy 25

1.4.2. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdasyny we görnüşlerini görmek, çap etmek 26

1.4.2.1. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny, belliklerini we çykarmalaryny çap etmek 27

1.4.2.2. Power Pointda mahabatlandyrmanyň düzümlerini çap etmek.................................. 27

1.4.2.3. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny reňksiz, açygrak düzgünde çap etmek 27

1.4.2.4. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny reňksiz çap etmezden ozal ekranda görüp üýtgetmek 27

1.4.2.5. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdasyny çap etmek ucin möçberini we ugryny bermek 28

1.4.2.6. Power Pointda mahabatlandyrmany çap etmek üçin täze printeri kompýutere birikdirmek... 28

1.4.2.7. Power Pointda mahabatlandyrmany çap etmek –de birbada düzgüni birikdirmek we aýyrmak.. 29

1.4.3. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalar bilen çykarmalaryny döretmek 29

1.4.4. Power Pointda mahabatlandyrma wagty bellikler girizmek 30

1.4.6. Power Pointda mahabatlandyrmaky bellikleriň nusgasyna obýektleri goşmak, üýtgetmek we aýyrmak... 31

1.4.7. Power Pointda mahabatlandyrmadaky bellikleri çykarmalary ýa-da düzümi Microsoft Worda ibermek... 31

1.5. Power Pointdaky mahabatlandyrmada surat çekmek we obýektler bilen işlemek 32

1.6. Ýazgylary we obýektleri janlandyryp görkezmek 32
1.6.1. Ýazgylary we obýekti janlandyrmagyň ýerine ýetirilişi 32
1.6.2. Poewr Point-da diagrammalaryň elementleriniň janlandyrylyşy 34
1.6.3. Ýazgylary we obýekti janlandyrmagy üýtgetmek 35
1.6.4. Slaýdalar görkezilýärkä ses bermek ýa-da wideoklipleri görkezmek üçin parametrleri goýmak 35
1.6.5.Slaýdany ses, saz bilen goldamak üçin ýazgy ýazmak 35
1.7. Mahabatlandyrmany ýatda saklamak 36
1.8. Mahabatlandyrma, onuň faýlyna parametrler bermek 36
2.Power Pointda mahabatlandyrmany ülňi mahabatlandyrmalar bilen berjaý etmek 42
2.1. Power Pointdaky umumy maksatlara niýetlenilen mahabatlandyrmalaryň ülňüleri 42
2.1.1. Mahabatlandyrmanyň ülňilerine awtomazmunyň üsti bilen girmek 43
2.1.2. Mahabatlandyrmanyň täze ülňüsini döretmek, ýerleşdirmek we *awtomazmuna* goşmak 44
2.2. Power Pointdaky umumy iş mahabatlandyrmalaryň ülňüleri 45
2.2.1.Umumy nutuk 45
2.2.2. Strategiýa teklip edýärin 46
2.2.3.Beýni hüjümi 47
2.2.4. Erbet täzelikleri habar berýäris 49
2.2.5. Diplom 50
2.3. Power Pointdaky gulluk mahabatlandyrmalaryň ülňüleri 51
2.3.1. Umumy ýygnak 51
2.3.2. Işewürlik-meýilnamasy(biznes-plan) 53
2.3.3. Maliýe ýagdaýyna häsiýetnamalar 54
2.3.5. Gurama barada maglumatlar 62
2.3.6. Işgärleri okatmak kursy 65
2.4.Taslamalary mahabatlandyrmagyň ülňüleri 66
2.4.1.Taslamalara häsiýtnamalar 66
2.4.2.Taslamanyň jemini jemleýäris 70
2.4.3. Işiň gidişi barada nutuk 74
2.5. Iş(marketing) mahabatlandyrmalary 77
2.5.1. Önümleri satýarys we hyzmatlar edýäris 77
2.5.2. Satuw meýilnamasy 79
2.5.3.Önümlere we hyzmatlara häsiýetnamalar 83
2.6. Karnegiden maslahatlar mahabatlandyrmalar 84
2.6.1. Täze pikirleri teklip edýäris 84
2.6.2. Işgärleri ylhamlaşdyrmak 85
2.6.3. Ýygnak geçirýäris 87
2.6.4.Tehniki hasabat 88
2.6.5. Guramaçylyk üýtgeşmeleri geçirýäris 91
2.6.6. Nutukça söz bermek 92

Giriş

Türkmenistan döwletimizde **Elektron resminamalar hakyndaky** kanunyň kabul edilmegi bilen häzirki zaman kompýuterleriň esasynda edara-kärhanalarda we guramalarda elektron resminama dolanşygyny alyp barmak XXI asyryň maglumat tehnologiýasyny önümçilige ornaşdyrylmagynyň başlangyç tapgyry bolup durýar. Dünýä kompýuter tory bolan INTERNET arkaly elektron aragatnaşygy, maglumat alyş-çalyşygy bilen ýüzlerçe million işşewür adamlar, talyplar, okuwçylar özleriniň maglumatlara bolan islegini kanagatlandyrýarlar. Türkmen diliniň döwlet dili bolmagy bilen hem-de 2000-nji ýyldan başlap ýurtdaky ýazuw-habar beriş işlerinde latynlaşdyrylan täze milli elipbiýiň dolanyşyga girizilmegi, bu işlerde häzirki zaman kompýuterleriň köpçülikleýin ulanylmagyna uly itergi boldy.

Ýurdumyzda kompýuterlere esaslanan täze maglumat tehnologiýasyň naýbaşy *maksatnamalar toplumy* bolan **Microsoft OFFICE** edara kärhanalaryň we guramalaryň işinde gündelik ulanylyp başlanyldy. Hat, resminama dolanyşykda **Microsoft WORD** *ýazgy redaktory* ulanylýan bolsa, uly hasabatlary düzmekde **Microsoft EXCEL** *tablisa redaktory* ulanylýar. ***Işşewür adamlar***, edara-kärhanalaryň we guramalaryň ***ykdysatçylary, menejerleri, marketologlary*** öz işlerini, gündelik hasabatlaryny **Microsoft OFFICE** kompýuter maksatnama toplumdaky **Microsoft Power Point** kompýuter maksatnamada ýerine ýetirip bilerler. Şeýle taýýarlanylan işler, hasabatlar mahabatlandyrma görnüşinde nutuk bilen çykyş edilýärkä, sergilerde şekillendiriş serişdeleri bilen görkezilip bilner, INTRANET görnüşli kompýuter torlarda, INTERNET-de ýaýradylyp bilner. Elektron serişdelerde gulluk, işşewür, maliýe işleri **Microsoft Power Point** kompýuter maksatnamada döretmegiň dolyrak tehnologiýasy hem-de adaty ülňüler esasda şeýle işleri amal etmek bu bölümde şekilleri bilen getirilendir.

Mazmuna geçmek

1. Power Point kompýuter maksatnama umumy häsiýetnamalar.

Microsoft Power Point kompýuter maksatnamasy **Microsoft OFFICE** maksatnamalar toplumyndaky iň bir esasy işlenilýänleriň biridir. Onuň bilen menejerler, ykdysatçylar, marketologlar öz nutuklaryny, hasabatlaryny diňleýjileriň öňünde elektron serişdeleriň esasynda mahabatlandyryp, **INTRANET** we **INTERNET** kompýuter tory arkaly ýaýradyp biler.

Mahabatlandyrma işini ýerine ýetirmek üçin ony ilki **bilen döretmek, bezemek zerurdyr. Microsoft** Power Point 2000 maksatnama alty sany awtofiguralaryň täze toplumy girizilen, olar kompýuterde Web-birleşmeleri, torlary, ofisleriň çyzgylaryny we ş.m. döretmegi has hem ýeňilleşdirer. Power Point 2000 Web-sahypalarda suratlary peýdalanmagy ýönekeýleşdirýär. Web-sahypalar üçin suratlar **GIF**, **JPEG**, **PNG** ýa-da **VML** (Vector Markup Language) formatlarda awtomatiki ýatda saklanylýar.

TWAIN protokolda goldanýan skanerlerleriň we sanly kameralaryň köpüsinden suratlary skanirläp gönüden-göni Power Point-a geçirip biler. GIF suratlary Power Point-daky mahabatlandyrmada edil janly ýaly edip görkezip bolar.

Power Point 2000 kompýuter maksatnamada döredilen mahabatlandyrmany Proýektor ussat uly ekrana awtomatiki çykaryp, anyk şekilde görkezip bolar. Döredilen mahabatlandyrmalary INTERNET boýunça alyp görkezibem bolar, ony soňra görkezmek üçin Web-birleşmede ýatda saklamaly. Kompýuter torynda Microsoft Power Point-dan ýa-da Microsoft Outlook-dan gönüden-göni ýygnak geçirmegi meýilnamalaşdyrybam bolar. Ýygnaga gatnaşyjylar kompýuter torynda ýygnak geçýärkä görkezilýän mahabatlandyrma üýtgeşiklik girizibem, beýlekileriň girizen üýtgeşmelerine serdibem, şeýle hem özara maglumatlar alyşybam biler.

Power Point 2000 kompýuter maksatnamada wiruslardan goraýan serişdeler goýulandyr, ondan başgada ulanyjylaryň özleri hem oňa şeýle wirusdan goramak serişdelerini goýup bilerler. Power Point 2000-de öredilen mahabatlandyrmalaryň gizlinligini we goragyny üpjün etmek üçin *sanly golly* **VBA(Visual Basic for Applications**) dilde ýazylan öz makroslary bilen amal edip bilerler. VBA programmirleme dili adaty Visual Basic algoritmek dili ýalydyr. Microsoft Power Point 2000 kompýuter maksatnamadaky *mahabatlandyrma* **Microsoft** firma tarapyndan goldanýan islendik dilde ýazgylary girizip, seredip we üýtgedip bolar. Oňa ýewropa, ýapon, hytaý, koreý, iwrit we arap dilleri degişlidir.

Umumy görnüşde Power Pointyň iş ekrany we gurallary kompýuteriň ekranynda şeýle görnüşe eýedir:

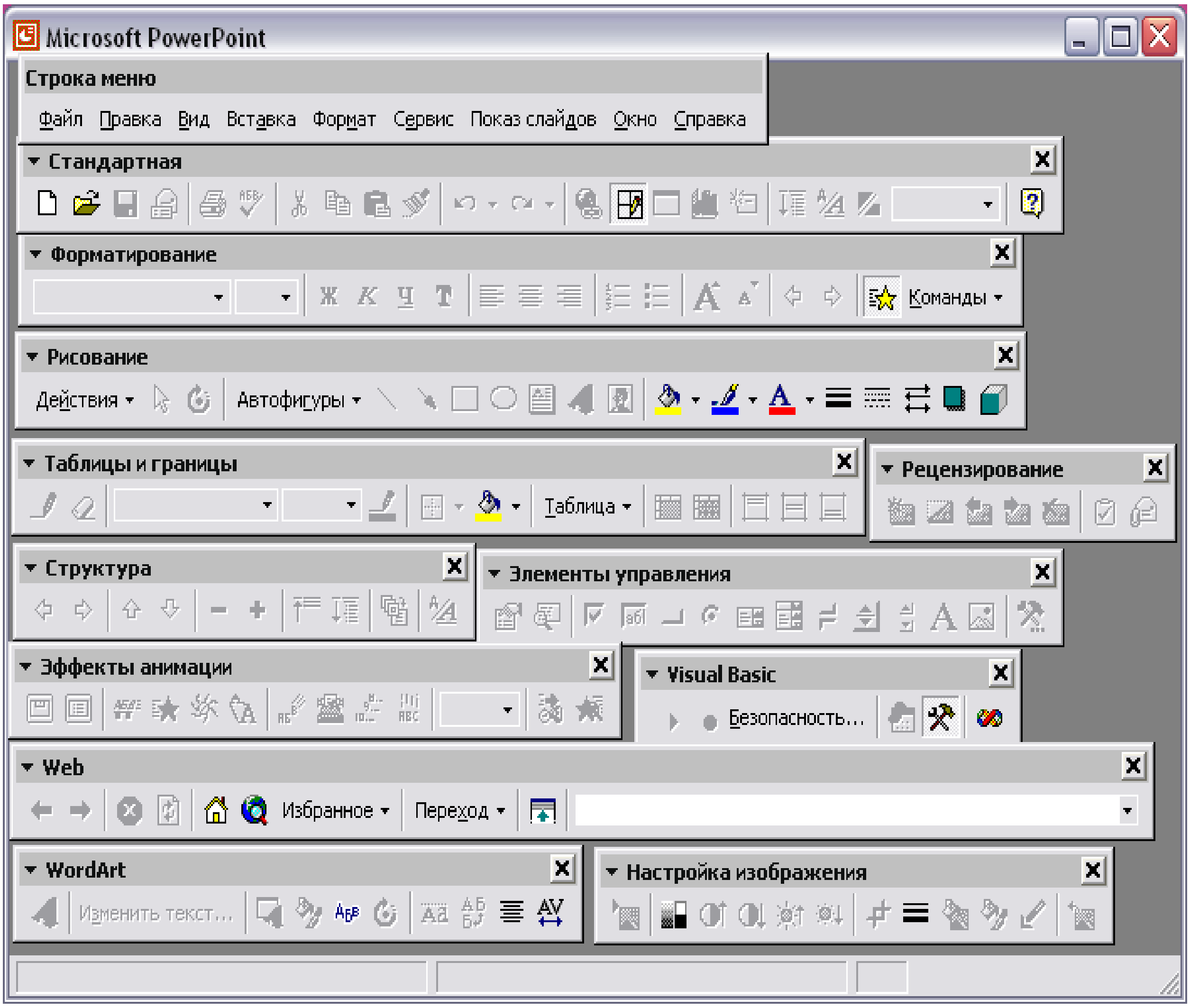

Bu ýerde **Строка меню** maksatnamanyň baş menýuydyr, onuň bilen ähli işler, şol sanda mahabatlandyrma işleriň faýllaryny döretmek, döredilen faýllara-mahabatlandyrma düzedişler girizmek, mahabatlandyrmany görkezmek we ş.m. işler ýerine ýetirilýär. Bu menýu setiriň islendik ýerine syçanyň peýkamyny eltip, onuň sag gulagyny bassaňyz *gurallar panelleriniň* aşakdaky gysgaça häsiýetnama berilýän sanawy çykar, islendik gerek setiriňizi bassaňyz onuň gurallar toplumy iş ekranyň ýokarysyna ýa-da aşaky etegine geler.

Maksatnamanyň **Стандартная** gurallary bilen adatça işde köpüräk amal edilýän işleri ýerine ýetirmekde peýdalanylýar. **Форматирование** gurallar toplumy bilen mahabatlandyrmada çäk bermek işleri amal edilýär. **Рисование** gurallar toplumy bilen mahabatlandyrma islendik şekiliňi çyzyp, taýýarlaryny goýup redaktirläp bolar. **Таблицы и границы** gurallar toplumy bilen mahabatlandyrmada tablisaler döretmek, araçäkler bermek işleri amal edilýär. **Структура** gurallar toplumy bilen mahabatlandyrmanyň ýazgy bölegi ýazylýar, tertipleşdirilýär we redaktirlenilýär, şonuň üçin hem ol mahabatlandyrma döretmekde esasy gurallar toplumydyr. **Элементы управления, Visual Basic** gurallar panelleri bilen mahabatlandyrmada **VBA(Visual Basic for Applications**) goşundy bilen işler edilende has köp ulanylýar. **Эффекты анимации** gurallar paneli toplumy bilen mahabatlandyrmadaky obýektleri janlandyrmak işleriniň buýruklary ýerine ýetirilýär we düzlenýär. **Web** gurallar paneliniň toplumy bilen mahabatlandyrmaňy INTERNET bilen baglanyşdyrmak amallary ýerine ýetirilýär. **WordArt** gurallar toplumy bilen mahabatlandyrmada owadan ýazgylary ýazyp, redaktirläp bolar. **Настройка изображения** gurallar toplumy bilen mahabatlandyrmadaky goýulan şekilleriň reňkleri düzlenýär, redaktirlenýär. **Рецензирование** gurallar toplumy Power Point-daky mahabatlandyrmanyň slaýdasyna *bellik* goşulanda ulanylýar, onuň kömegi bilen mahabatlandyrmany peýdalanyjylar öz seslenmesini we

tekliplerini ol *bellik* ýere ýazyp bilerler, şeýle hem mahabatlandyrmaňy bu panel bilen **Microsoft Outlook**-elektron aragatnaşygy arkaly beýleki ulanyjylara ugradyp bolar.

Mazmuna geçmek

1.1. Power Pointyň iş ekrany bilen tanyşmak

Power Point kompýuter maksatnamasy maglumat tehnologiýasynda mahabatlandyrmak işi üçin niýetlenilendir hem-de mazamlama(reklama) işlerini guraýan kuwwatly serişdedir. Power Point-da mahabatlandyrmanyň her bir sahypasyna slaýda diýilýär. Power Pointdaky her bir döredilen mahabatlandyrmada çäksiz mukdarda slaýda bolup biler. Slaýdany Power Point-da aşakdaky ugurlarda görkezip bolar:

- ✓ Ekranda mahabatlandyrmak;
- ✓ INTERNET-de ýerleşdirmek üçin Web sagypa görnüşinde;
- ✓ Reňkli hem-de reňksiz görnüşlerde;
- ✓ Reňkli hem-de reňksiz kagyz göterijilerde;
- ✓ 35-mm slaýdalarda;
- ✓ Çykarmak;
- ✓ Nutykçynyň bellikleri görnüşinde.

Power Point-da işlemegiň düzgünleri ýagny mahabatlandyrmagyň üstünde işlemegiň we şekillendirmegiň usullary şulardan ybaratdyr:

- ✓ Adaty iş düzgüni, onuň düwmesi ;
- ✓ Düzüm iş düzgüni, onuň düwmesi;
- ✓ Slaýdalar iş düzgüni, onuň düwmesi;
- ✓ Slaýdalary tertipleşdirmek, onuň düwmesi ;
- ✓ Slaýdalary görkezmek, onuň düwmesi .

Bir iş düzgünden beýleki iş düzgüne Power Point-yň penjiresiniň çep aşagyndaky, ýokarky görkezilen düwmejiklere basyp geçip bolar:

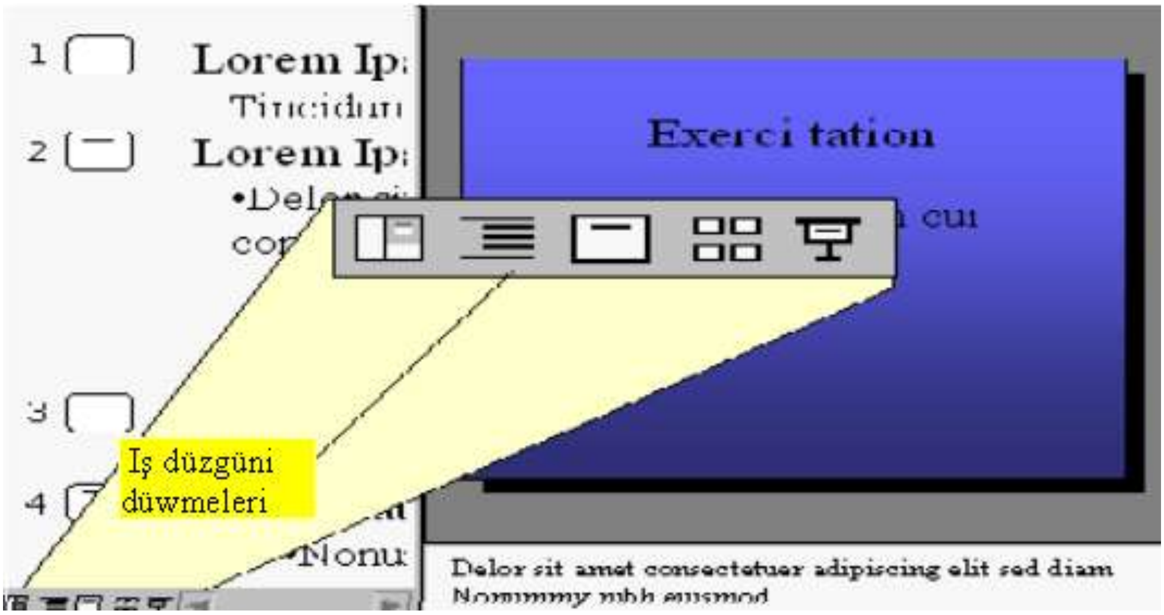

Power Pointyň adaty *3 birde* ýerleşen iş düzgüniniň görnüşi:

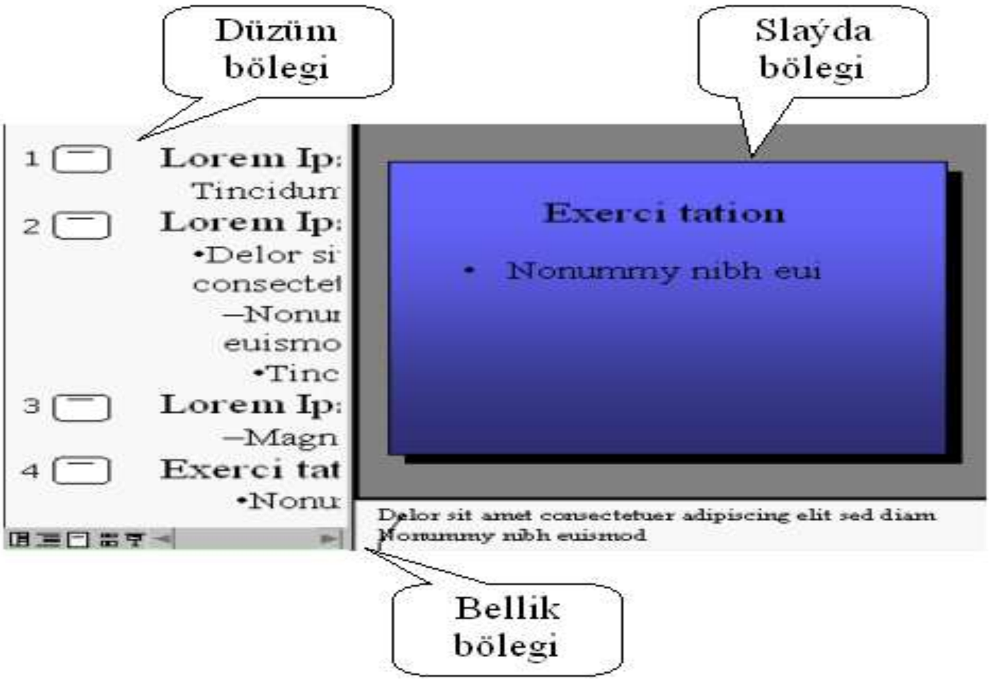

Power Pointyň çep ekranynyň böleginde mahabatlandyrmanyň düzüm bölegi, onuň ýazgysy ýerleşýär. Ekranyň sagynda mahabatlandyrmanyň düzüm böleginiň kursor duran ýeriniň slaýdasy görkezilýär. Iň aşaky sag bölekde bolsa mahabatlandyrmanyň şol düzüm böleginiň slaýdasyna degişli bellik getirilýär.

Power Pointyň çep ekranyndaky düzüm bölegini aýratyn ulurak edip alyň oňa degişli aşaky etekdäki düwmäni basmaly

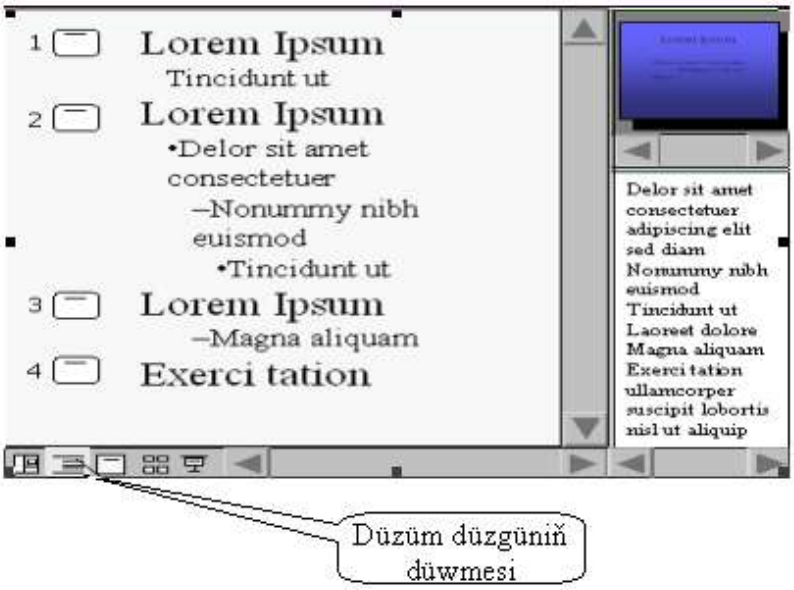

Ekranyň düzüm böleginde mahabatlandyrmanyň ýazgysy grafik obýektlersiz görkezilendir. Bu bölek ýazgyny tiz girizmek, düzetmek hem-de tertipleşdirmek üçin niýetlenilendir. Düzüm böleginiň möçberini üýtgedip bolar, onuň üçin düzüm düzgüniň düwmesini basaýmaly. Görkezilmeli slaýdalaryň tertibini ýa-da düzüm bölegindäki belgilenen(markirlenen) sanawdky tertibini süýräp gerek ýeriňe eltmeli.

Power Pointyň slaýda böleginde mahabatlandyrmanyň düzüm bölegindäki sanawyň kursor duran ýerindäki, oňa degişli slaýdany görkezýär, ol düzgüne aşakdaky slaýda düzgüniň düwmesini basyp geçip bolar, onuň görnüşi:

Bu ýerde:

- ✓ Mahabatlandyrmanyň her bir slaýdasyny görmek bolýar.
- ✓ Slaýda bölegine grafik obýektleri, ýazgylary diagrammalary şeýle hem beýleki obýektleri goşup bolar.
- ✓ Bir slaýdadan beýleki slaýda ekranyň gapdalyndaky ýa-da aşaky etegindäki dolanyş zolagy bilen geçip bolar.
- ✓ Slaýda böleginiň möçberini hem üýtgedip bolar, onuň üçin slaýda düzgüniň düwmesini basmaly.

Power Pointyň slaýdalary tertipleşdirýän iş düzgüniniň ekrany aşakdaky ýaly görüner:

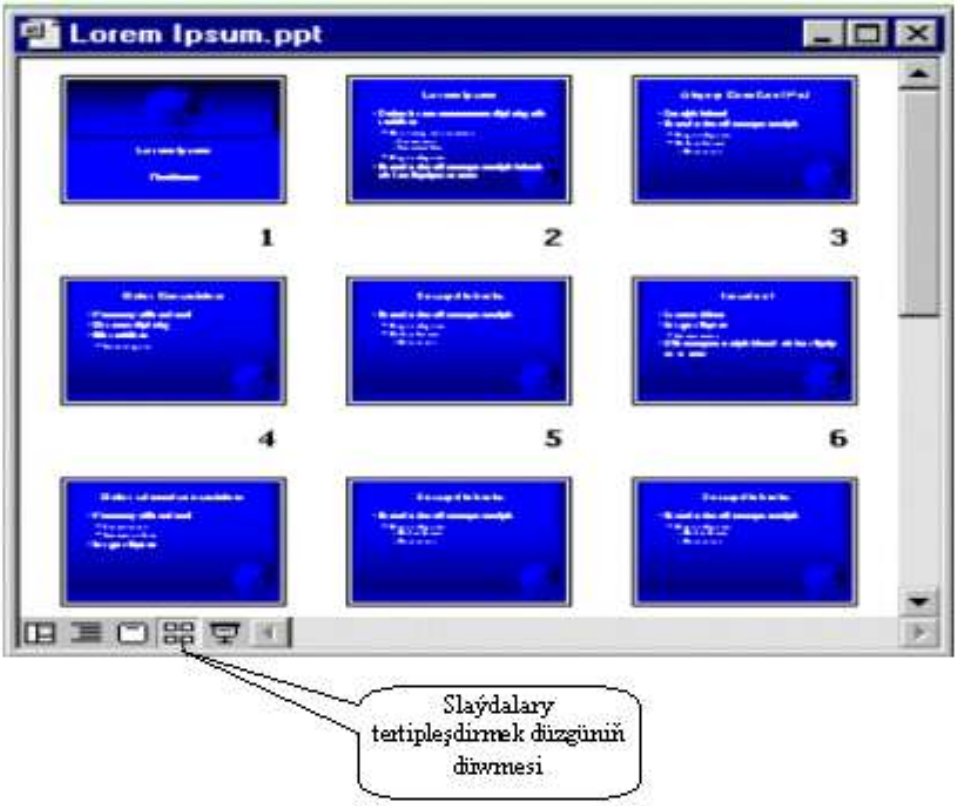

Bu iş düzgünine geçmek üçin slaýdalary tertipleşdirmek düwmesini basmaly. Ekrandaky mahabatlandymanyň tertipleşdirilen şekiljikleri kiçijik görnüşde görkezilendir. Ekrandaky bir ýa-da birnäçe slaýdalaryň ýerini çalyşjak bolsaň olary belgiläp geçirjek täze ýeriňe süýräýmeli.

Power Point-da slaýdalary görkezmek düzgüni edýän işleri aşakdakylardyr:

- ✓ Bu düzgün mahabatlandyrmaňy tizden-tiz amal etmek üçin ulanylýar;
- ✓ Bu düzgünde mahabatlandyrmany barlap görüp ýa-da mahabatlandyrmany elektron görnüşde ulaldyp geçirip bolar;
- ✓ Mahabatlandyrma doly ekranda animasiýalary hasaba almak hem-de slaýdalary çalyşmak usullary bilen görkeziler;
- ✓ Bir slaýdadan indiki slaýda syçanyň gulagyny basyp geçmeli, öňe yza bolsa klawiaturadaky degişli dolandyryş düwmäni basyp geçmeli.

Mazmuna geçmek

1.2. Power Pointda mahabatlandyrma döretmek

Power Point kompýuter maksatnamany açanymyzda ilki bilen aşakdaky penjire iş meýdanyna geler, onda mahabatlandyrma döretmegiň mümkin bolan usullary ýa-da öň döredilen mahabatlandyrmany açmak barada bellik goýmagy we OK basmagy sorar.

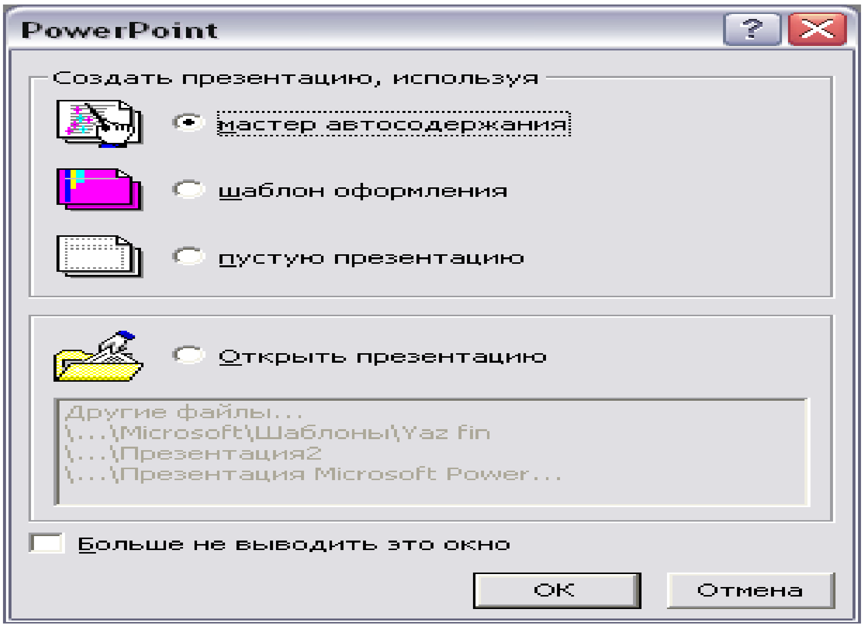

Power Pointda mahabatlandyrmak işine ilkinji başlanyňyzda awtomazmun ussat-dan

başlasaňyz ýerlikli bolar.

Mahabatlandyrmak işiniň öň ülňüsi taýýarlanylan bolsa onda

şu ýere bellik goýup ol ülňüni gözläp tapyp oňa öz maglumatlaryňy ýerleşdirip başlamaly.

Mahabatlaşdyrmak işini boş ýerden özbaşdak başlajak bolsaň onda şu ýerde

bellik etmeli.

Öň açylyp işlenen mahabatlandyrmany açyp görjek we işlejek bolsaň onda şu ýerde 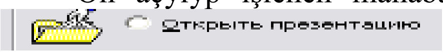

bellik etmeli.

Mazmuna geçmek

1.2.1. Power Pointda mahabatlandyrmany awtomazmun ussady peýdalanyp döretmek

Ilkinji sapar mahabatlandyrma döretjek bolsaňyz Power Pointda bar bolan ülňülerden peýdalanmaly, onuň üçin

ýazga girmeli OK basmaly. Şonda jogap berilmegi talap edilýän awtomazmunyň şu penjiresi çykar

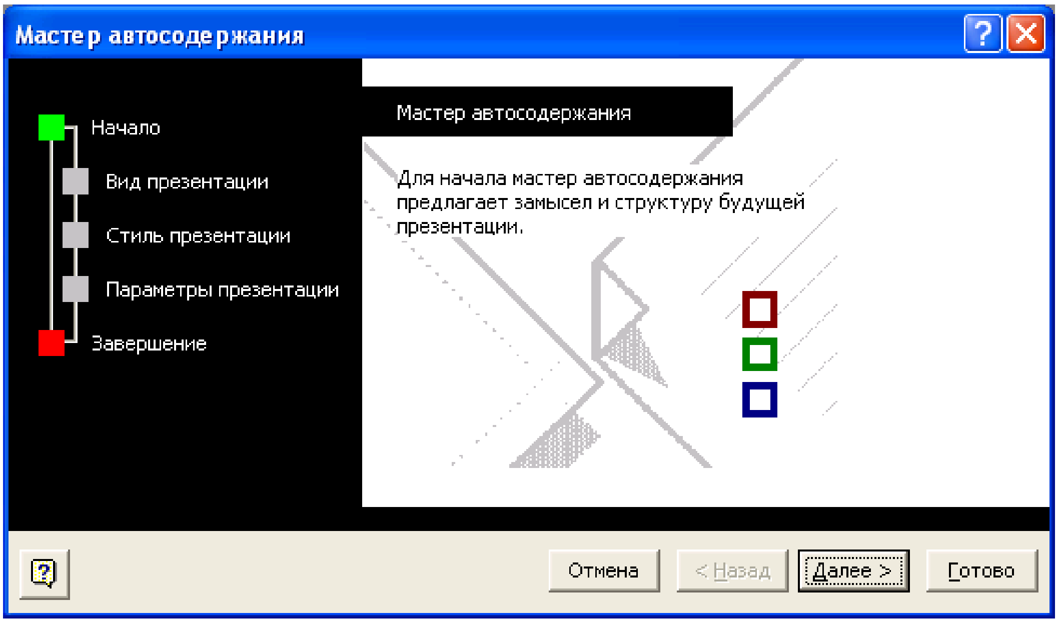

Bu penjirede **Далее>** basmaly, şonda awtomazmunyň şu penjiresi çykar:

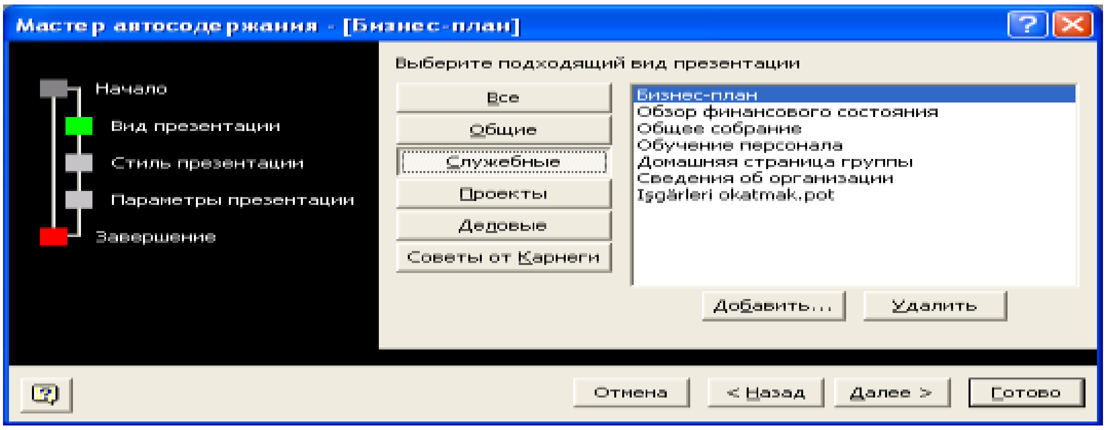

Bu penjirede Power Pointdaky awtomazmun ussatda bar bolan mahabatlandyrmalaryň ülňüleriniň sanawyndan birini saýlap almaly, onuň üçin agaryp duran sanawly penjiräniň çepindäki ol ülňüleriň toparlandyrylanyndan birini basmaly. Bu ýerde gerek ülňi mahabatlandyrmaňyzyň zeruryny almaly ýene **Далее>** basmaly, şonda şu penjire çykar:

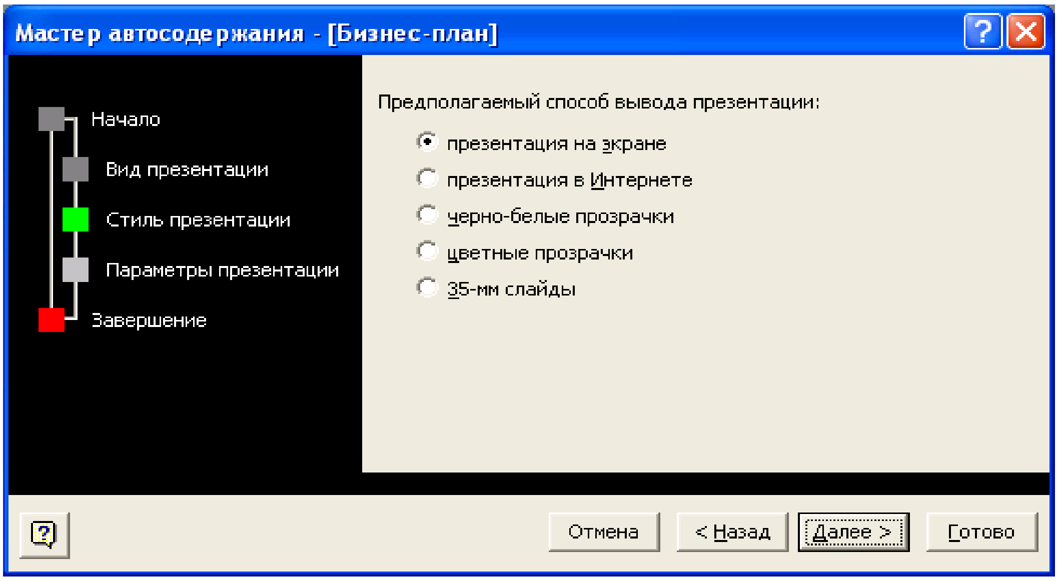

Bu penjiräniň sagyndaky sanawdan birini mahabatlandyrmanyň nirä çykarjagyňy, görnüşini görkezip saýlamaly, ýenede **Далее>** basmaly, indiki çykjak gatyň görnüşi

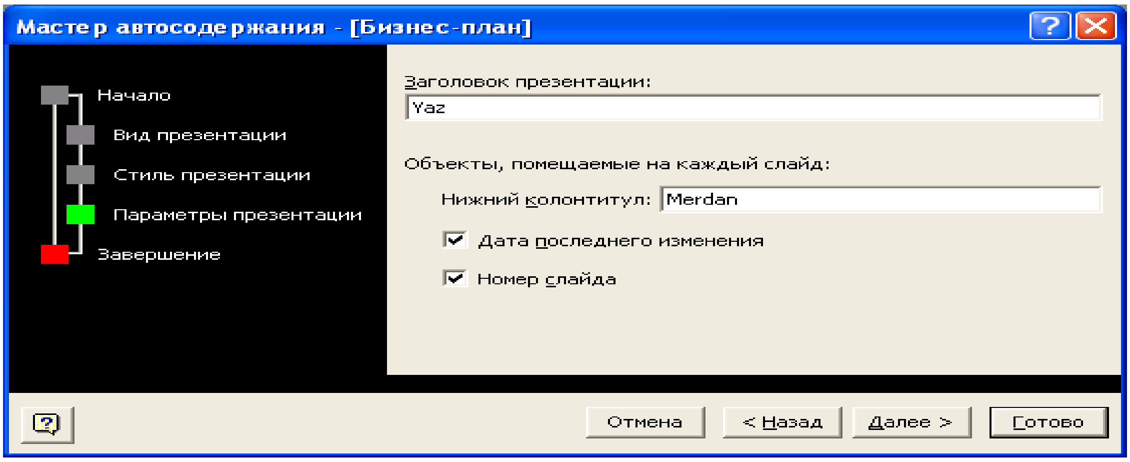

Bu penjiredäki **Заголовок презентации:** ýazgynyň aşagyndaky zolaga mahabatlandyrmanyň adyny girizmeli hem-de Нижний колонтитул: Merdan ýerde degişli at yazmaly(bu maglumatlary bermeseňizem bolar), aşakdaky ýazgylar gerek bolsa olarda bellijik etmeli, soňra **Далее>** basmaly, şonda şu penjire çykar

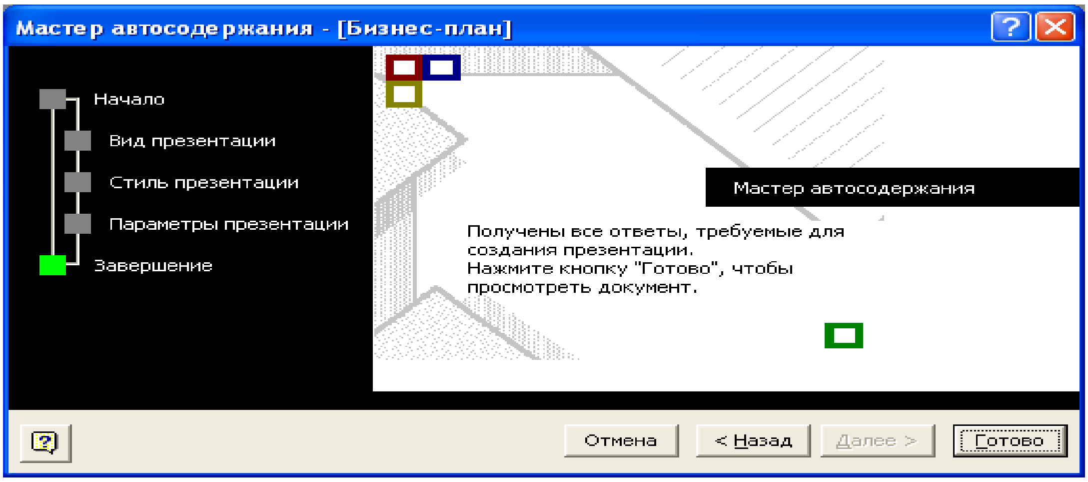

Bu ýerde berlen maglumatlaryň kanagatlanarly bolsa **Готов** düwmäni basmaly, ýogsamam **<Назад** düwmäni basyp düzediş girizmeli. Mysal üçin **Işgärleri okatmak** mahabatlandyrmanyň ülňüsi şeýle ýagdaýda ekrana geler:

Bu ýerde edilýän işler şulardan ybaratdyr:
1. Awtomazmun ussat mahabatlandyrmany ýokarky saýlanan ülňi boýnça çepdäki mazmunýň her bölümi ýa-da islegiňe görä bölümleri toplumy üçin slaýdalar döredýär.
2. Mahabatlandyrmanyň mazmuny we onuň guralyşy ülňüni ulanyjynyň jogabyna esaslanýandyr.
3. Her ädimde ussadyň gözükdirmesinden ugur almaly.
4.Ulanyjy maglumatlary girizip bolanyndan soň awtomazmun ussat mahabatlandyrmanyň daşky jilidi slaýdasy bilen birnäçe slaaýdalary degişli bölümler üçin döredýär.
5. Awtomazmun boýunça teklip edilen çepäki ýazgyny bellik edip öz ýazgyň bilen çalyşmaly.
6. Bir slaýdadan beýleki slaýda dolanyş zolagy boýunça geçmeli.

Mazmuna geçmek

1.2.2. Power Pointda mahabatlandyrmany öz gözýetimiň bilen çalt döretmek

Power Pointda öz gözýetimiň bilen mahabatlandyrmany çalt döretmek üçin ol kompýuter maksatnama gireniňde açylýan şu penjiräniň

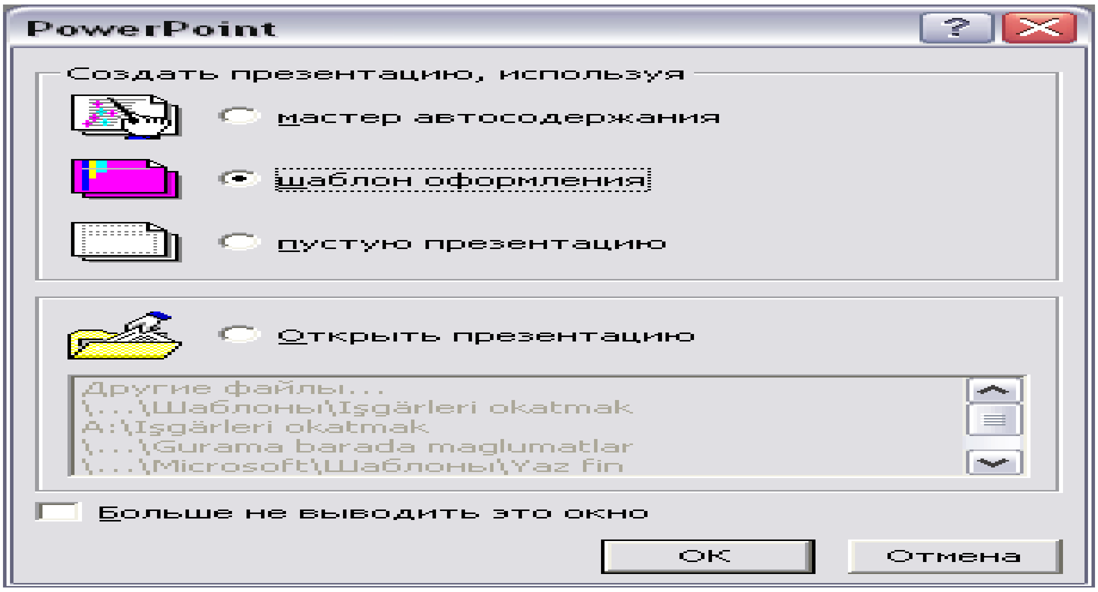

şu setirinde

-şeýle bellik etmeli OK ýa-da Enter düwmäni basmaly. Şonda iş ekrana jogap soraýan şu penjire geler:

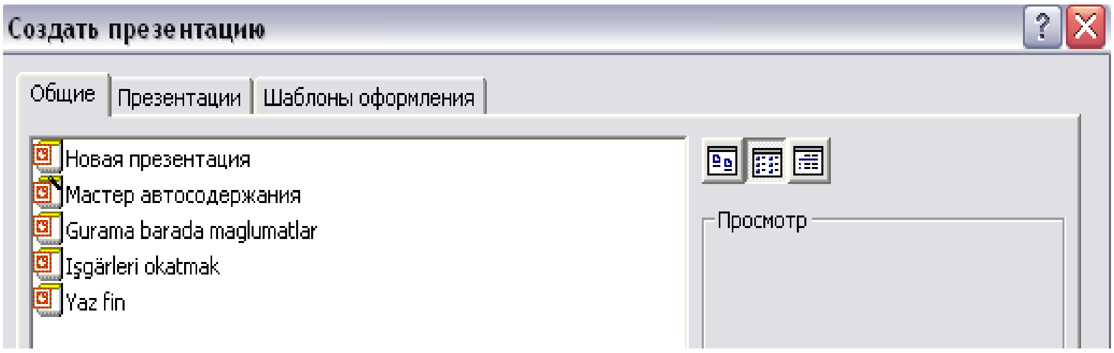

Bu penjirede çalt döretjek mahabatlandyrmanyň görnüşini degişli gatyň sanawyndan görkezmeli hem-de OK basmaly. Bu penjiräniň **Общие>Новая презентация** ýa-da **Шаблон оформления>** gatyna baryp bellik edip OK bassaň mahabatlandyrma üçin maketleriň şu sanawy çykar:

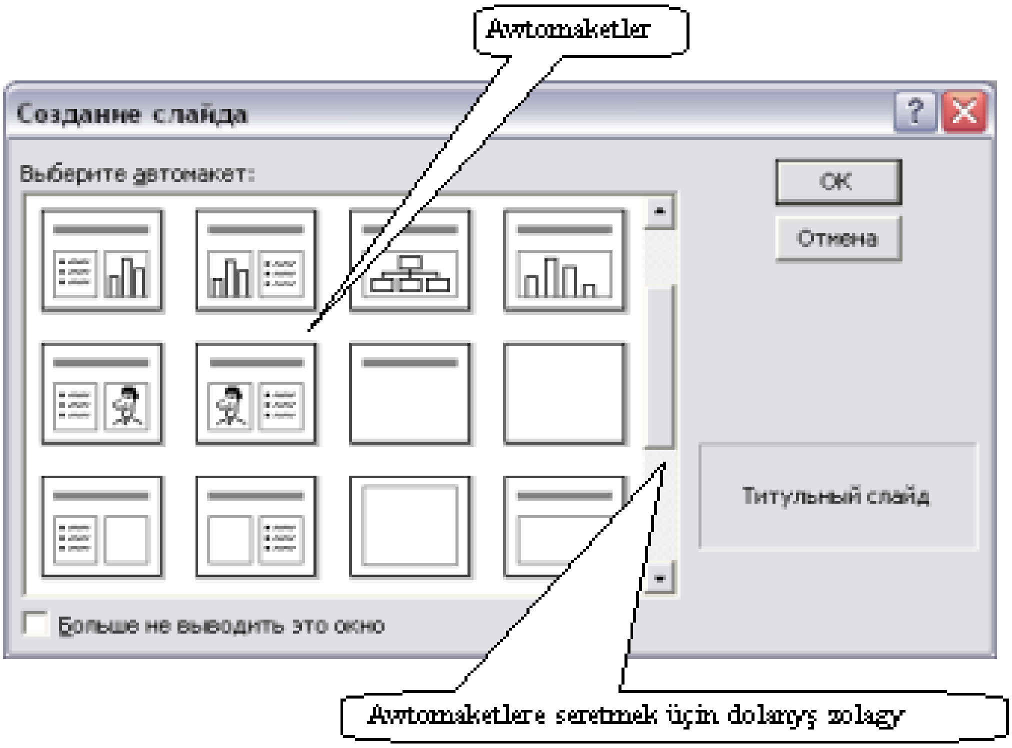

Power Pointyň awtomaketi slaýdada ýazgylaryň we obýektleriň ýerleşişini berýär hem-de gyradeňligini üpjün edýär. Şu penjiredäki awtomaketlerden birini saýlamaly we OK basmaly. Iş ekrana saýlanan maket geler:

Slaýdanyň şu çarçuwalarynyň içindäki ýazgylary, şekili üýtgetjek täzesini goşjak bolsaň daşky çyzygyň üstüne syçanyň peýkamyny eltip basyp işe başlamaly.

Bu ýerde:

- Markerler awtomatiki goşulýar;
- Setriň başyndan yza çekilme klawiaturadaky **Tab** düwme arkaly amal edilýär.

Mahabatlandyrma *täze slaýdany* Power Pointyň baş menýuyna baryp **Вставка>Новый слайд >Enter** basyp döredip bolar:

Mazmuna geçmek

1.2.3. Power Pointda mahabatlandyrmany düzüm bölegindäki ýazgylary döretmek

Mahabatlandyrmanyň düzüm bölegindäki ýazgylary ýygnamak her bir slaýdanyň adtlandyryşyny, esasy mazmunyny ýazmak işleri esasy işleriň biridir. Slaýdanyň düzüm böleginiň umumy görnüşi aşakdaky ýalydyr:

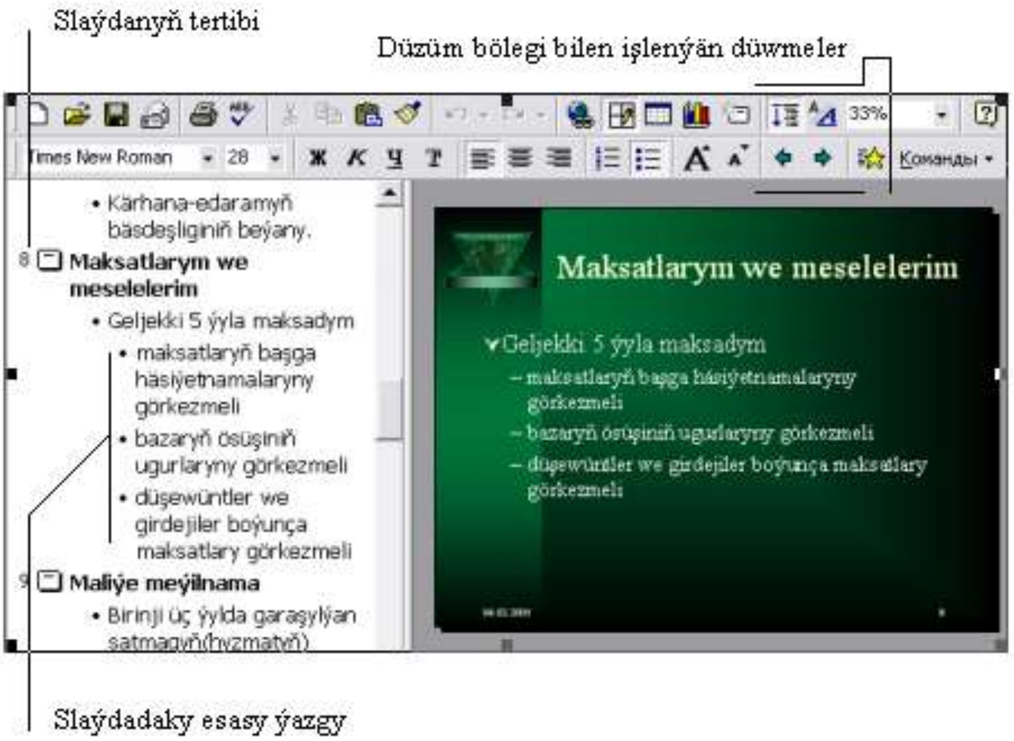

Slaýdanyň tertibi **Enter** düwmäni basyp ýa-da **Формтирование, Структура** gurallar panelindäki düwmeler bilen berilýär hem-de onuň sagyndaky ýazgylar oňa degişli edilip, ol tertipdäki slaýdanyň umumy adyny görkezýär. Onuň derejesini basyp kiçeldip(ony näçe sapar bassaň şonça ol ýazgy setiriň derejesi peseler), kiçeldilen bolsa basyp ulaldyp bolar.

Slaýdanyň şu tertibe degişli ýazgy sözlemi islendik görnüşde ýazyp, ol ýazgy-sözlemi ýokarky peýkamlar bilen uly ýa-da baglylygyny görkezýän dereje berip bolar.

Microsoft **OFFICE** kompýuter maksatnamalarda klawiaturasyndaky düwmeler bilen ýazgy ýazmak üçin ýazgy ýazjak diliň harplary klawiaturada goýulan bolmaly. Seýle işler dünýäniň köp dilleri üçin goýulandyr, onuň bellijegi **WINDOWS**-yň meseleler panelinde görkezilendir. **Türkmen diliniň** täze latynlaşdyrylan milli elipbiýiniň harplary entek **WINDOWS**-da **Microsoft** firmasy tarapyndan goýulan däldir. Türkmen diliniň harplarynda *ýazgylar* **Microsoft WORD** ýazgy redaktorynda **En**-iňlis klawiaturada ýygnalýar. **Milli elipbiýiniň** klawiaturadaky harplardan tapawutlanýan harplary **Вставк➢Символ➢(обычный текст)** basyp çykan penjirede ol harplary degişli klawiaturanyň düwmeleri bilen ýazgy ýazar ýaly utgaşdyryp buýruk berilýär. Mysal üçin **Ý** harp köplenç **Alt+Shift+Y** ýa-da **Ctrl+Shift+Y** düwmeleriň bilelikde basylmagy bilen ýazylyp bilner.

Microsoft Word-da ýygnalan mahabatlandyrmanyň düzümi ol ýerdäki gurallar panelinden **Файл➢Отправить ▸➢Microsoft PowerPoint➢Enter** basyp **PowerPoint**-a geçirilýär. Microsoft Word-da ýygnalan ýazgylary **Копировать** buýruk bilen Power Point-aky **Вставить** buýruk bilen goýup hem bolar. Şeýle iş **Power Point**-da göz öňüne tutulandyr.

Şeýle hem Power Point-daky mahabatlandyrma kompýuteriň beýleki maksatnamalarynda döredilen resminamalary getirip bolar. Power Point-a getirip bolýan resminamalaryň, faýllaryň sanawy:

1. **Microsoft Word**-daky ýazgylar, resminamalar, faýllar.
2. **RTF** formatdaky**(.rtf)** resminamalar, faýllar.
3. Adaty formatdaky**(.txt)** ýazgylar.
4. **HTML**(INTERNET)-iň formatyndaky**(.htm)** resminamalar.

Ýokarky resminamalary Power Pointyň düzüm(ýazgy) bölegine geçirilende resminamalardaky sözlem ýazylanda **Форматирование** gurallar toplumyndaky aşakdaky düzümler stili peýdalanylmalydyr.

Bu ýerde **Заголовок 1** bilen slaýda, slaýdanyň ady ýazylan sözleme stil berilýär. **Заголовок 2** bilen slaýdadaky ýazgynyň birinji derejesine stil berilýär. Slaýdadaky her bir öňki ýazga bagly indiki sözlemi ýa-da sözlemler toparyny degişlilikde **Заголовок 3, Заголовок 4, Заголовок 5** stiller berilmelidir.

Eger Power Point-a geçiriljek resminamanyň sözlemlerine stil berilmedik bolsa, olary PowerPoint-a geçirip, haýsy sözleme stil bermeli bolsa onuň üstüne syçanyň peýkamyny eltip(kursor ol ýerde bolmaly) **Форматирование** ýa-da **Структура** gurallar toparyndaky peýkamlary basyp berip bolar. Slaýdalaryň düşeginiň bezelişi **Файл➢Создать➢Дизайны Презентаций** penjiredäki görnüşlerden saýlanyp aýratyn berilýär

Slaýdalardaky türkmen dilindäki adaty ýazgylary, tablisalardaky, grafiklerdäki, belliklerdäki we ş.m. ýazgylary Microsoft Word-da ýygnap oňa **Копировать** buýruk arkaly Power Point-aky **Вставить** buýruk bilen geçirilmegi zerurdyr.

Mazmuna geçmek

1.3. Power Pointda döreden mahabatlandyrmaňy üýtgetmek

1.3.1. Power Pointda mahabatlandyrmaňy bezemegi täzeden saýlamak

Mahabatlandyrmaňy täzeden bezemekde täze bezegi bermekde şu işler möhümdir:

1. Mahabatlandyrmanyň bezemegiň ülňüsi hünärment bezegiň mysalydyr, ony işleýän mahabatlandyrmaňa islendik wagty ulanyp bolar.
2. Her bir bezeg ülňüsi slaýdalaryň görnüşlerini özinde jemleýär, onda düşegiň görnüşi, reňki, belgilenen(markirlenen) sanawlaryň stillerini we şriftleriň möçberi berilýär.
3. Mahabatlandyrma täze bezeg bermek üçin baş menýudaky **Формат>Применить шаблон оформления…>Enter** basyp ähli mahabatlandyrma üçin çykan penjiredäki sanawdan täze bezegi saýlamaly. Täze bezeg bereniň bilen mahabatlandyrmanyň mazmuny üýtgemez. Mysal üçin, şol bir mahabatlandyrmanyň 4 sany bezeliş görnüşi aşakda getirilendir:

Reňk shemasy diýilip sözbaşylar, ýazgylar we grafik obýektler üçin 8 sany özara ylalaşykly reňkleriň toplumyna aýdylýar. Olaryň mahabatlandyrmada ulanylyşy şeýleräkdir:

- Her bir bezeliş ülňüde bar bolan birnäçe reňk shemadan birini saýlap alyp bolar.
- Täze reňk shemasyny birnäçe ýa-da işlenýän mahabatlandyrmanyň ähli slaýdalarynda ulanyp bolar.

1.3.2. Power Pointda mahabatlandyrma figuralary we shemalary goşmak

Power Pointda figuralary we shemalary döretmek üçin awtofigura peýdalanylýar. Onuň üçin Рисования gurallar toplumyndaky **Автофигура** ▾ syçanyň peýkamyny eltip çep gulagyny basmak ýeterlikdir, şonda çykan toparlandyrylan sanawly setiriň birine peýkamy eltseň, onuň sagyndan ol topluma degişli figuralaryň toplumy çykar, olardan biriniň üstüne peýkamy eltip bassaň hem-de mahabatlandyrmanyň slaýdasynyň islendik ýerine ol figurany goýaýmaly. **Mysal üçin:**

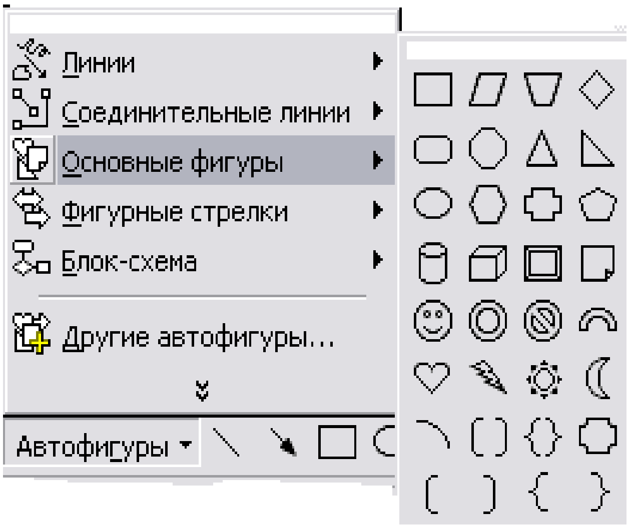

Slaýda girizilen awtofigura şol bada ýazgy ýazyp başlabermeli, ol ýazgy onda ýerleşdiriler.

Mazmuna geçmek

1.3.3.Power Pointda mahabatlandyrma diagramma goşmak

Mahabatlandyrmanyň bölegi üçin täze slaýda **(Вставка➢Новый слайд…➢Enter ➢Создание слайда➢Maketden diagrammaly birini saýlamaly➢OK basmaly)** açmaly hem-de menýudaky ýa-da gurallardaky diagramma- düwmesini basmaly ýa-da diagramma bilen gerek maketiňi saýlap açmaly. Iki sapar diagrammanyň çarçuwasyna peýkamy eltip öz diagrammaňy döredip başlamaly. Çykan diagramma san bahasyny girizjek bolsaň MS EXCEL-iň tablisasyna meňzeş tablisa girip öz diagrammaňa degişli maglumatlary girizip başlamaly. Şonda diagrammaň şeýle görnüşe eýe bolar.

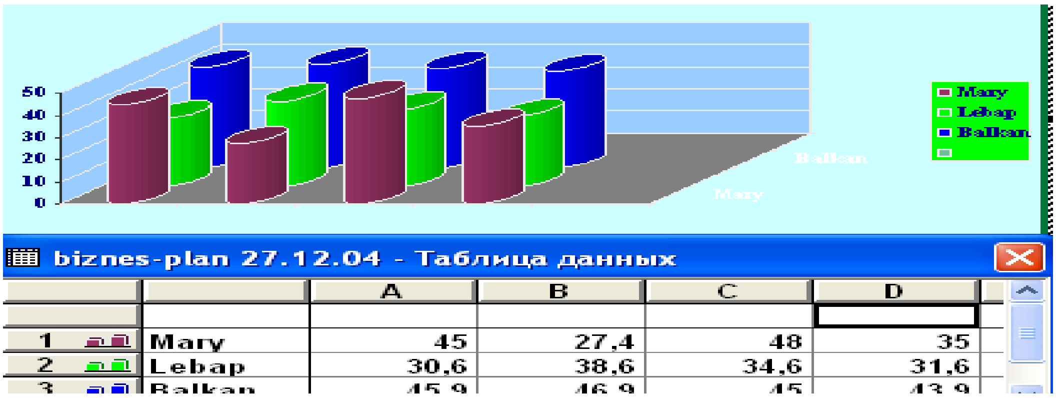

Diagrammadan çykyp peýamy onuň daşyna bassaňyz Power Pointa gaýdyp gelersiňiz. Diagrammanyň görnüşini üýtgetjek bolsaňyz oňa baryp ýa-da ony belgiläp belginiň sagyndaky peýkamjygy basanyňyzda çykan görnüşlerden birini saýlamaly:

Diagramma baryp peýkamy çalt-çaltdan iki sapar bassaňyz oňa gaýdyp gelip bolar, şonda iş ekrana diagrammanyň san ýazylýan tablisasy hem ekran geler. Şonda tablısa gırıp sanlary hem üýtgedıp bolar. Diagrammany Power Pointyň baş menýuyna girip **Вставка➢ объект…➢Enter** basyp çykan penjireden **Diagramma Microsoft Excel** ýa-da **Diagramma Microsoft Graph 2000➢Enter** setiri basyp hem slaýda goşup bolar. Beýleki işler edil ýokardaky ýalydyr.

Mazmuna geçmek

1.3.4.Power Pointda mahabatlandyrma suratlar, şekiller goşmak

Power Pointdaky slaýda suratlary, şekilleri goýmak üçin baş menýudaky **Вставка➢Рисунок➢ Картинки…➢ Enter** basyp ýa-da **Рисование** gurallar toplumyndaky belgijigi basyp çykan penjireden gerek suratyňy şekiliňi goýmak ýeterlikdir. Goýulan suratlaryň, şekilleriň möçberini üýtgedip bolar, bir ýerden başga ýere geçiribem bolar. Internetden, Microsoft

Office kompýuter maksatnamanyň ykjam disksinden her hili suratlary, şekilleri goýup bolar. Şeýle hem kompýuteriň Skaneri bilen girizilen suratlaram we Paint-da çekilen suratlaram oňa goýup bolar.

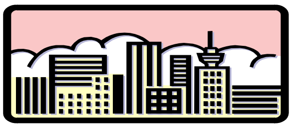

Mazmuna geçmek

1.3.5. Power Pointda mahabatlandyrma edara-kärhananmyň tugrasyny goşmak we mahabatlandyrmanyň ähli slaýdalaryna birbada üýtgeşmeler girizmek

Ähli slaýdalardaky haýsam bolsa bir obýekti goşmak ýa-da üýtgeşmeler girizmek üçin slaýdalaryň nusgalygyndan peýdalanmaly. Onuň üçin Power Pointyň baş menýuna baryp **Вид➢Образец➢ Образец слайдов➢ Enter** basyp

edara kärhananyň tugrasyny slaýda girizmeli, onuň durjak ýerini, möçberini islediginçe saýlap alyp bolar. Şeýle edilse birbada ol tugra beýleki slaýdalaryňam şol ýerinde bolar. Mysal üçin, kärhananyň işewürlik-meýilnamasyna tugra goýjak bolsak şeýle penjireler geler:

Tugrany islendik ýerde goýup bolar. Işewürlik-meýilnama geçmek üçin ekranyň aşaky etegindäki adaty düzgüni - düwmäni basmaly, şonda onuň bölekleriniň slaýdalarynyň her birinde şol tugra bolar:

Mazmuna geçmek

1.3.6. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdasyna her-hili grafik obýektleri goşmak

Power Pointdaky mahabatlandyrmanyň slaýdalaryna aşakdaky obýektleri goşup bolýar:

- Islendik suratlary -
- Düzüm-guramaçylyk diagrammalary 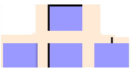
- Tablisalary -
- WordArt grafiki obýektleri
- Multimediýa kliplerini:
  - Filimler we sesler 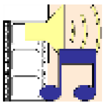
  - Düşündiriş bermeler.

Slaýdalara ýokarkylary goýmak üçin Power Pointyň baş menýuyndaky **Вставка** girip çykan sanawy basyp ýa-da basan setiriň sagyndan çykan sanawdan birini saýlap almaly:

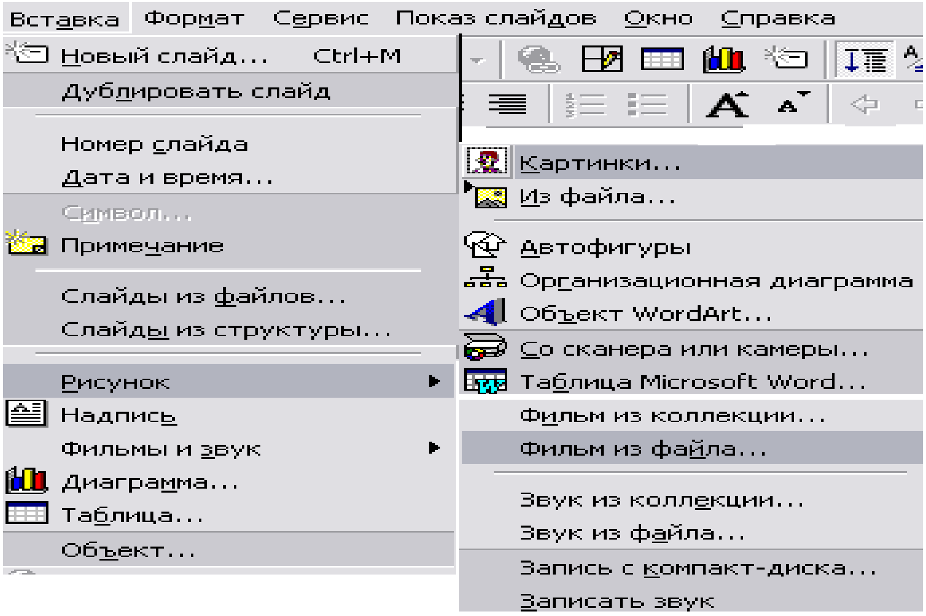

Mazmuna geçmek

1.4. Power Pointda mahabatlandyrmany görkezmek

Power Poindaky mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny ekranda görkezip bolar, reňkli hem-de reňksiz görnüşlerde çykarmak, slaýdalary çap etmek, nutukçynyň bellikleri görnüşinde çykarmak, Internet-de çap etmek-ýerleşdirmek görnüşinde netijeler alyp bolar.

Mazmuna geçmek

1.4.1. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdasyny görkezmek

Mahabatlandyrmadaky slaýdalary görkezmek üçin slaýdalary görmek iş düzgünine geçmeli.

- Slaýdalara seretmeklik elektron görnüşli mahabatlandyrmaňyzyň slaýdalaryny jemagata görkezmekden öň seretmek üçin niýetlenilendir.
- Mahabatlandyrmadaky hereketlendirmäni(animasiýany) ulanmak bilen markirlenen bölekleri yzly-yzyna görkezip bolar.
- Mahabatlandyrmanyň slaýdalaryndaky shemalar we diagrammalar üçin hem hereketlendirmäni(animasiýany) ulanmak mümkindir.
- Mahabatlandyrmadaky slaýdalaryň çalyşygy her hili usullar bilen bolup biler.
- Mahabatlandyrma aýdym-sazlary we filimleri goşup bolar.

Mazmuna geçmek

1.4.1.1. Power Pointda mahabatlandyrmany ýatda saklap slaýdany görkezmek

1.Slaýda görnüşinde görkezip ýatda saklamaly mahabatlandyrmaňyzy açmaly.
2.Baş menýudaky **Файл** düwmäni basyp çykan sanawdan **Сохранить как** buýrugy basmaly.
3.**Тип файла** sanawdan **Демонстрация Power Point** ýazgyny saýlamaly.

Bellik. Görkezmek üçin ýatda saklanan mahabatlandyrma faýly **.pps** giňeldilme bilen ýatda saklanýar. Şeýle faýl iş stolyndan açylandan ondaky slaýdalar awtomatiki görkezilip başlanar. Slaýdalar görkezilip bolandan soň Power Point ýapylar iş stoly öňki ýagdaýyna geler. Eger mahabatlandyrma Power Point-dan açylsa slaýdalar görkezilip bolandan soň mahabatlandyrma açyk bolar, onyň düzümini üýtgedibem bolar.

Mazmuna geçmek

1.4.1.2. Power Pointdan mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny görkezmäge goýbermek

Bu iş üçin aşakdaky amallaryň birini ýerine ýetirmeli:

- Power Pointyň iş ekranynyň aşaky çep burçyndaky **Показ слайдов-** düwmäni basmaly. Slaýdadan slaýda ilki bilen birinji slaýdanyň aşaky çepindäki düwmäni basyp, **Далее** basyp

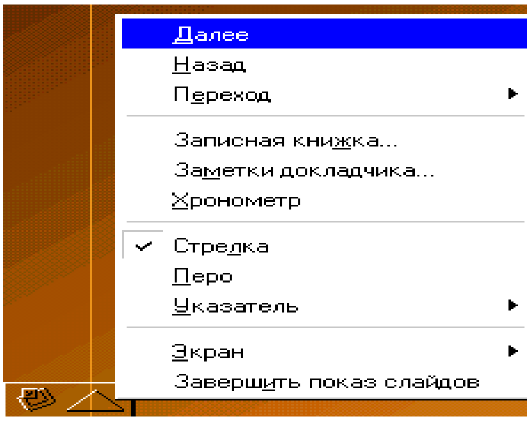

soňra klawiaturadan ýa-da syçanyň gulagyny basyp geçmeli.

- Baş menýudaky **Показ слайдов** düwmäni basyp çykan sanawdan **Начать показ** ýa-da **Показ** buýrugy basmaly.
- Baş menýudaky **Вид** düwmäni basyp çykan sanawdan **Показ слайдов** ýazgyny basyp slaýdalary görübermeli.
- **F5** düwmäni basyp slaýdalary görübermeli (Power Pointyň öňki wersiýalarynda bu usulyň bolmazlygy mümkindir).

Mazmuna geçmek

1.4.1.3. Power Pointdan mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny iş stolyndan görkezmäge goýbermek

1.**«Мой компьютер»** ýa-da **Проводник** penjerä girip slaýdalary görkezilmeli Power Pointyň faýlyny tapmaly, açmak üçin bellemeli.
2.Syçanyň peýkamyny oňa eltip, syçanyň sag gulagyny basmaly, çykan gapdal menýudan **Демонстрация** buýrugy saýlamaly.

Bellik. Slaýdalary görkeziljek mahabatlandyrmanyň faýlynyň ýan ýoldaşyny iş stolyna geçirseň (ony gapdal menýudan **Создать ярлык** buýruk bilen döredip bolar), görmek üçin ony basaýmaly.

Mazmuna geçmek

1.4.1.4. Power Pointdan mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny erkin görkezmäge goýbermek

Bu ýerde mahabatlandyrma işinde erkin görkezilmeli slaýdalary görkezýär. Işiň yzygiderligi aşakdaky ýaly amal edilýär.

1.Baş menýudaky **Показ слайдов** düwmäni basmaly, çykan sanawdan **Настройка презентации** buýrugy saýlamaly.

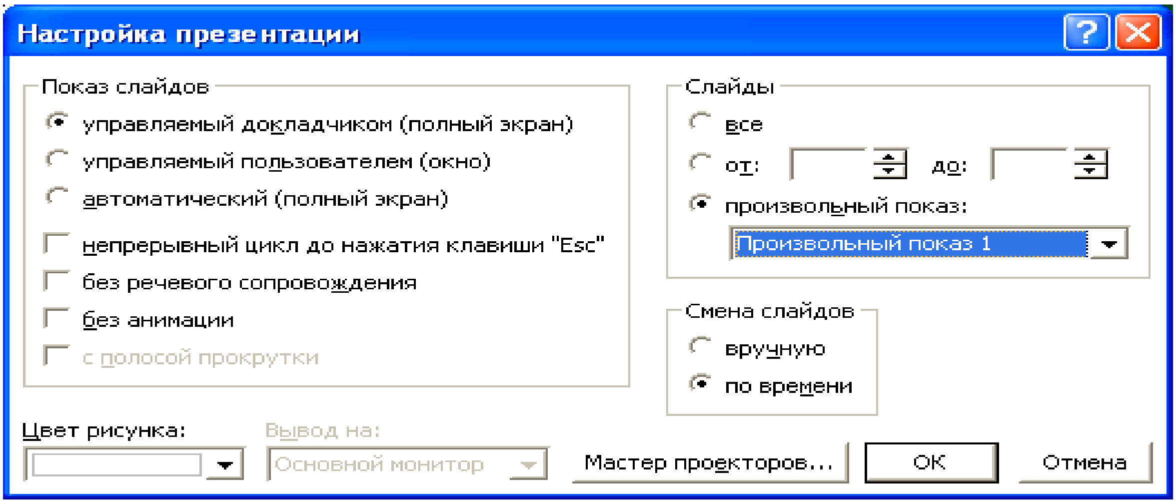

2.**Произвольный показ** ýa-da **Произвольная демонстрация** ýazylan geçirijide bellik etmeli hemde sanawdan görkezilmegi gereklerini saýlamaly
3.**OK** düwmäni basmaly.

Bellik. Bu düzgüni çalyşmak gerek bolsa mahabatlandyrmada hemme slaýdalary görkezmek bolsa **Показ слайдо** menýua girip **Настройка презентации** buýrugy basyp degişli üýtgeşmeler girizmeli.

Mazmuna geçmek

1.4.1.5. Power Pointda awtomatiki mahabatlandyrmanyň guralyşy

Sergilerde, diwarlarda nutukçysyz slaýdalary görkezmek bilen maglumatlary ýaýratmak usuly işewür adamlar üçin gündelik zerur işdir. Onuň üçin görkezmäge taýýarlanan slaýdalar görkeziji serişdeler arkaly awtomatiki görkezilip, görkezilme gutaransoň ýenede gaýtalanyp awtomatiki görkezilse sergilerde maglumatlary ýaýradyp öz harydyňy mahabatlandyrmanyň häzirki zaman usulydyr.

Awtomatiki mahabatlandyrmagy taýýarlamak üçin mahabatlandyrjak işiňi açmaly, baş menýudaky **Показ слайдов** düwmäni açmaly, çykan sanawdan **Настройка презентации** setiri basmaly çykan penjirede (ony 4.1.4. görkezdik) **автоматический (полный экран)** ýazgyň öňünde bellik etmeli, şonda **непрерывный цикл до нажатия "Esc"** ýazylan ýeriň öňünde hem bellik awtomatik bolar.

Mahabatlandyrmany awtomatiki görkezmäge taýýarlanylanda aşakdaky mümkinçiliklere üns berilse ýerlikli bolar:

- **Slaýdalaryň awtomatiki ýa-da gol bilen çalyşygy.** Slaýdalar görkezilende slaýdanyň görkezilişiniň wagty her bir slaýda üçin öňünden berlip bilner ýa-da ulanyjynyň özleri slaýdadan slaýda syçanyň gulagyny basyp geçip bilerler. Syçanyň gulagyny basmak **gipersalgy** edilen obýektleri aňladar.
- **Gipersalgylar**. Gipersalgylar bir slaýdanyň çäklerinde başga slaýdalara we kompýuter maksatnamalara geçmek üçin niýetlenilendir.
- **Mahabatlandyrylanda gepleşik goşmak.** Slaýdalar görkezilýärkä öň ýazylan gepleşikleri hem bile amal edip bolar.
- **ActiveX** dolandyryş elementi. **ActiveX** dolandyryş elementi bilen slaýda görkezilýärkä jogap slaýdasyny döretmek üçin gerekdir. Mysal üçin sergidäki tomaşaçylar ýazgy meýdanyna öz salgylaryny, atlaryny, zerur gerek maglumatlaryny girizip bilerler. Bu işi Power Pointdaky **Элементы управления** guralyny basyp **Visual Basic** programmirlemäni ulanyp ýerine ýetirip bolar.

Mazmuna geçmek

1.4.2. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdasyny we görnüşlerini görmek, çap etmek

Tutuş mahabatlandyrmany, onuň slaýdalaryny, belliklerini we çap etmelerini reňkli, açygrak ýa-da reňksiz(ak-gara) görnüşde çap edip bolar. Şeýle hem görkezilen slaýdalary, bellikli sahypalary düzümli sapypalary çap edip bolar. Mahabatlandyrmalar reňkil görkezilmäge niýetlenilendir, onuň slaýdalary we çykarylmalary adatça reňksiz çap edilýär. Mahabatlandyrmany, slaýdalary we çykarmalary çap etmezden öň seredip bolar. Şeýle edilse mahabatlandyrmanyň, slaýdalaryň görnüşini gowy kabul ediler ýaly ýagdaýa getirip bolar.

Mahabatlandyrmanyň tutuş ýazgysyny ýa-da slaýdalaryň atlandyrylyşyny çap edip bolar. Çap edilen şekiller ekrandaky görnüşlerden tapawutlanyp bilerler. Mysal üçin mahabatlandyrmanyň düzüm bölegindäki belgilenen bölekler gizlenen bolsa hem çarçuwalanan çykarmalarda bolar.

Slaýdalardan stolyň üstünde goýulýan kinokameranyň kömegi bilen reňkli we reňksiz görnüşler, 35 mm slaýdalary ýa-da ýöriteleşdirilen önümçilik kärhanasy üçin faýl döredip bolar. Diňleýjilere bermek üçin çap ediljek maketleri saýlap bolar, olar slaýdalaryň sany, keseligine ýa-da dikligine gönükdirilenligi bilen tapawutlanyp biler. Şeýle hem Microsoft Word kompýuter maksatnamanyň buýrugyny ulanyp(mysal üçin **Файл** düwmäni basyp çykan sanawdan **Отправить** ▸ setiri basmaly, sagdaky çykan sanawdan **Microsoft Power Point** ýazgyny basmaly) **Word**-daky her hili maketleriň görnüşini çap edip bolar. Mahabatlandyrma wagtynda bellikleri ýazmak üçin ýazgy depderçesi ulanylsa, onda olary Worda ugradyp bolar, ondan soň ol bellikleri Wordyň resminamasy görnüşinde çap edip bolar. Bu işiň yzygiderligi şeýledir:

1.Power Pointyň baş menýuyndaky **Сервис** düwmesini basmaly, çykan sanawdan **Записная книжка** ýazgyny saýlamaly

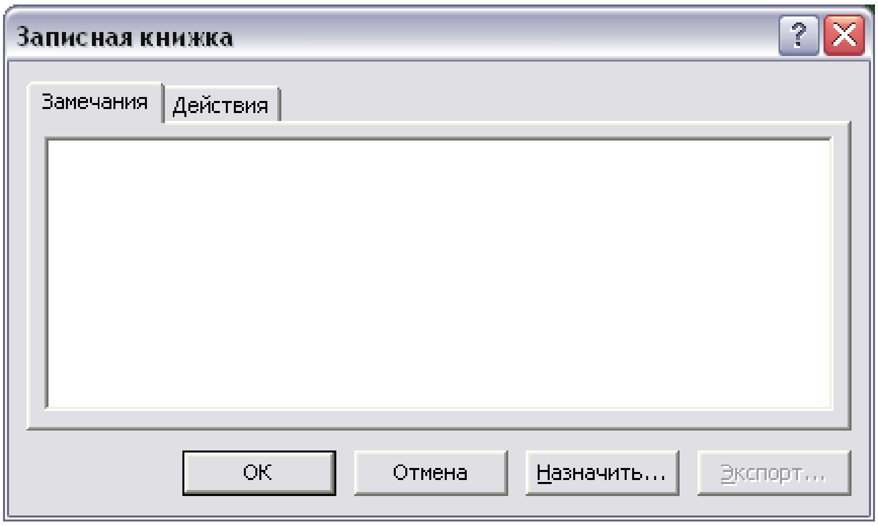

Eger slaýdalar görkezilmesi dowam edýän bolsa syçanyň sag gulagyny basmaly, çykan gapdal menýudan **Записная книжка** buýrugy saýlamaly.

2.Çykan penjiräniň **Замечания** gatynda **Экспорт** düwmäni basmaly.

3.Ekrandaky gatda **Отправить замечания и действия в Microsoft Word** ýazylan ýeriň öňünde baýdajyk goýmaly hem-de **Экспортировать** düwmäni basmaly.

Mazmuna geçmek

1.4.2.1. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny, belliklerini we çykarmalaryny çap etmek

Mahabatlandyrmanyň çap ediljek slaýdalar, bellikler we çykarmalar taýýar bolandan soň işleri aşakdaky yzygiderlikde amal etmeli:

1.**Файл** menýua girmeli, cýkan sanawda **Печать** buýrugy saýlamaly.

2.Çykan **Печатать** sanawdan haýsyny çap etmelidigini saýlamaly. Eger **Выдачи** görnüşi saýlanan bolsa sahypada bolmaly slaýdalaryň sanyny hem-de sahypada dikligine ýa-da keseligine ýerleşiş tertibini görkezmeli.

4.Çapa degişli başga parametrleri özüňçe bermeli.

Mazmuna geçmek

1.4.2.2. Power Pointda mahabatlandyrmanyň düzümlerini çap etmek

Mahabatlandyrmanyň düzüm bölegini, ýagny onuň ýazgy bölegini çap etjek bolsan aşakdaki yzygiderlikde amallary ýerine ýetirmeli:

1.Ýazgy bölegini çap etjek mahabatlandyrmaňy açmaly.

2.Talap edilýän şu işleri birini ýerine ýetirmeli:

Eger slaýdalaryň atlandyrylyşy ýa-da ýazgylaryň ähli derejeleriniň ýazgysy çap edilmeli bolsa **Стандартная**-gurallar panelindäki **Развернуть все-** düwmäni basmaly.

Düzüm ýazgysy bilen kolontitullary çap etjek bolsaň **Вид** menýudan, çykan sanawdan **Колонтитулы** buýrugy saýlamaly, **Заметки и выдачи** gata geçmeli we talap edilýän parametrleri bermeli.

3. **Файл** menýua girmeli, cýkan sanawda **Печать** buýrugy saýlamaly.

4.Çykan **Печатать** sanawdan **Структуру** ýazgyny saýlamaly we gerek parametrleriňi bermeli.

Mazmuna geçmek

1.4.2.3. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny reňksiz, açygrak düzgünde çap etmek

Mahabatlandyrmadaky taýýarlanylan slaýdalary reňksiz, açygrak düzgünde çap etmek işini şu yzygiderlikde amal edip bolar:

1.**Файл** menýua girmeli, cýkan sanawda **Печать** buýrugy saýlamaly.

2.Aşakdaky işleriň birini ýerine ýetirmeli:

- Slaýdany açygyrak çap etjek bolsaň çykan penjirede **оттенки серого**   ýazylan ýerde bellik etmeli.
- Slaýdany reňksiz(diňe gara ak) çap etjek bolsaň çykan penjirede **черно-белый без серого** ýazylan ýerde bellik etmeli.

Mazmuna geçmek

1.4.2.4. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny reňksiz çap etmezden ozal ekranda görüp üýtgetmek

Mahabatlandyrmanyň slaýdalaryny reňksiz çap etmezden ozal ekranda görüp üýtgetmek üçin aşakdaky yzygiderlikde amallary ýerine ýetirmeli:

1.Aşakdaky işleriň birini ýerine ýetirmeli:

- Slaýdalara açygrak seretmek üçin gurallar panelinden **Стандартная** topardan **Просмотр в оттенках серого-** düwmäni basmaly.
- Slaýdalara reňksiz seretmek üçin gurallar panelinden **Стандартная** topardan **Просмотр в черно-белом режиме без серого -** düwmäni basmaly.

2.Seredilýärkä üýtgediljek obýekte syçanyň peýkamyny eltip, onuň sag gulagyny basmaly, çykan gapdal menýudan **Черно-белый** ýazgyny saýlamaly hem-de gözüňize laýyk düzgüni saýlamaly. Birbada birnäçe obýektde üýtgeşmeler girizip bolar, onuň üçin klawiaturanyň SHIFT düwmesini basyp durup her obýekte peýkamy eltip syçanyň gulagyny basmaly, ondan soň gerek düzgüniňi saýlamaly. Bulardan başgada bir slaýdada reňksiz düzgüniň parametrlerini garyşdyryp bolar.

Mazmuna geçmek

1.4.2.5. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdasyny çap etmek ucin möçberini we ugryny bermek

Slaýdany çap etmek ucin möçberini we ugruny bermek işiniň yzygiderligi şeýleräkdir:

1.Файл menýua girmeli, cýkan sanawda **Параметры страницы** buýrugy saýlamaly.

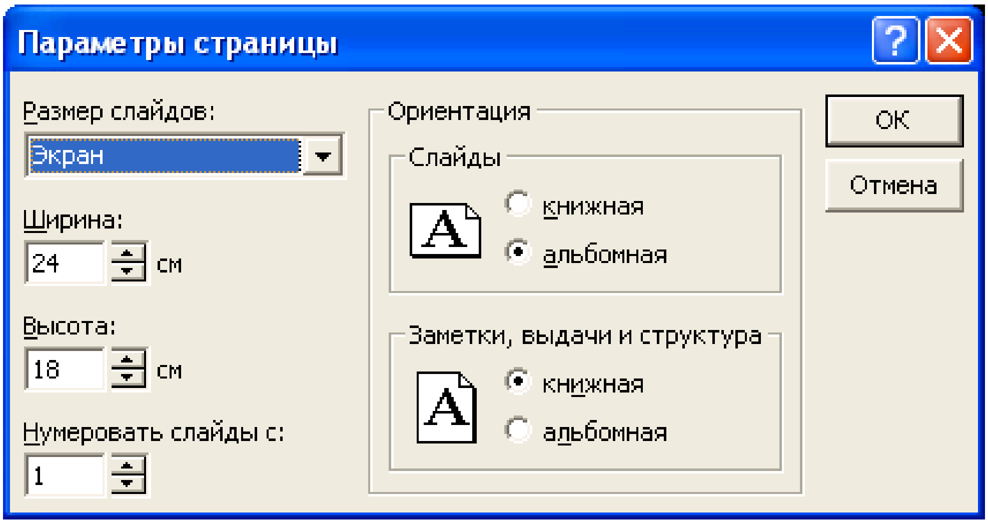

2.Размер слайдов: penjirejigiň sagyndaky ▾-peýkamjygy basyp gerek möçberiňi saýlamaly. Eger **произвольный** möçber saýlanan bolsa inini **Ширина** we boýyny **Высота** ýazylan ýerlerden bermeli.

3. Слайды toparda ugruny bermeli, ol dik bolsa **книжная,** kese bolsa **альбомная** bolmaly. *Ähli slaýdalar şol bir ugurda bolmalydyr.*

4. Заметки, выдачи и структура toparda ugry saýlamaly, ol **книжная** ýa-da **альбомная** bolmaly. Slaýdalar uçin **альбомная** saýlanan hem bolsa bellikleri, çykarmalary we düzümleri **книжная** ugur boýunça çap edip bolar.

Bellik:

- Slaýdalary sanaşdyrjak bolsaňyz ýokarky penjiräniň **Нумеровать слайды с:** ýazgy meýdanynyň aşaky eteginden degişli peýkamjygy basyp girizmeli.
- Çap etmegiň ugry üýtgese ýazgylaryň, obýektleriň ýerleşişini üýtgetmek talap edilmegi mükindir.

Mazmuna geçmek

1.4.2.6. Power Pointda mahabatlandyrmany çap etmek üçin täze printeri kompýutere birikdirmek

Power Pointda taýýarlanylan mahabatlandyrmany çap etmek üçin kompýutere täze printer birikdirilmeli bolsa amal edilmeli işler şulardyr:

1.Windowsa **Пуск** baryp syçanyň çep gulagyny basmaly çykan sanawdan **Настройки** ýazgyny saýlamaly, onuň sagyndan çykan sanawdan **Принтеры и факсы** ýazgyny saýlamaly

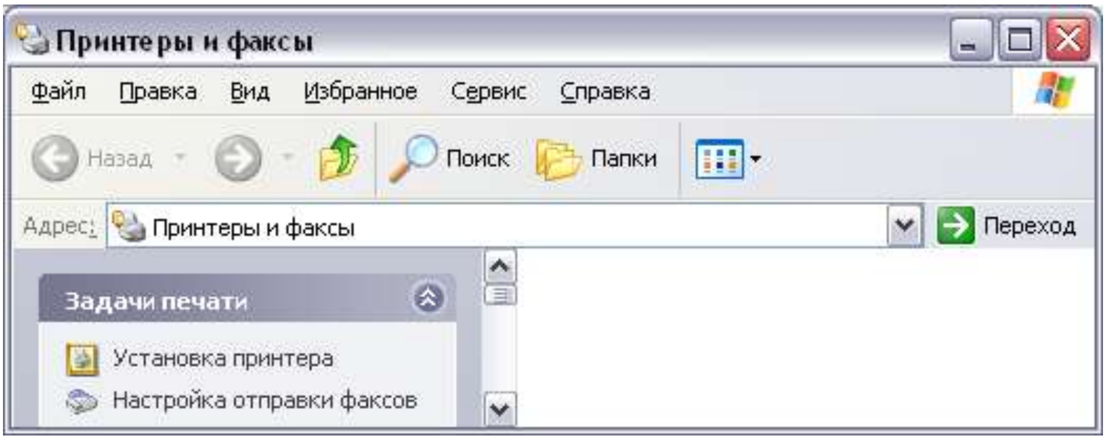

2.Iki sapar «Установка принтера» ýazylan ýazgynyň belligine peýkamy eltip basmaly.
3.Ekran çykan printeri goýmagyň ussadynyň görkezmesinden ugur almaly.

Printeriň taýýarlygyny, ondaky yşykly düwmä basyp bir sahypa çap edip görmeli.

Kompýuter toryndaky printeri öz kompýuteriňe birleşdirjek bolsaň Windowsyň iş stolyndaky «**Сетевое окружение**» ýazgyly belligi iki sapar basyp, çykan penjirede printer birleşdirilen kompýutere iki sapar basmaly. Ondaky printeriň belgisini basyp **Файл** menýua baryp **Установить** buýrugy amal etmeli.

Mazmuna geçmek

1.4.2.7. Power Pointda mahabatlandyrmany çap etmek –de birbada düzgüni birikdirmek we aýyrmak

Birbada çap edip hem işlemek üçin aşakdaky iş düzgünini girizmeli:
1.Baş menýudaky **Сервис** düwmäni basmaly çykan sanawdan **Параметры** buýrugy basmaly, çykan penjirede **Печать** gata geçmeli.

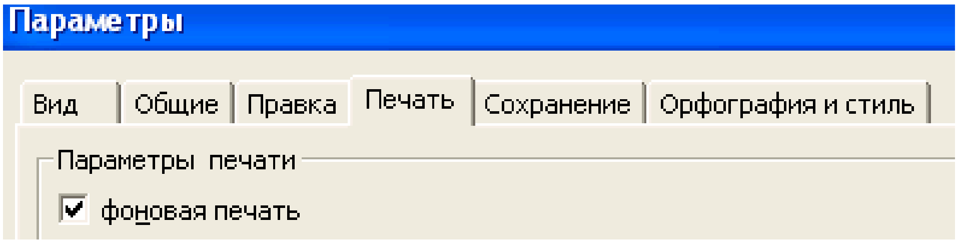

2.Bu ýerde **Параметры печати** topardaky **фоновая печать** ýazgynyň öňünde bellik etmeli.

Birbada çap buýruk berlen bolsa resminama çap edilýärkä PowerPointda işleri dowam etdirip bolar.

Resminama çap edilýärkä Windowsyň iş stolynyň aşaky etegindai meseleler panelindäki wagty görkezýän sagadyň ýanynda printeriň belgisi- bolar.Çap işi tamamlansa ol belgi aýrylar.

Mazmuna geçmek

1.4.3. Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalar bilen çykarmalaryny döretmek

Power Pointda mahabatlandyrmanyň slaýdalar bilen çykarmalaryny döretmek işi aşakdaky yzygiderlikde ýerine ýetirilýär:
1.Baş menýudaky **Вид** düwmäni basmaly çykan sanawdan **Образец** buýrugy basmaly, onuň sagyndaky sanawdan **Образец выдач** setiri saýlamaly. Maketleriň görnüşlerine öňünden

seretmek üçin gurallar paneliniň **Выдачи** toparyndaky 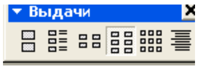

düwmelerden peýdalanmaly.

2.Saýlan *nusgaňyza* grafik obýektleri, ýazgylary, kolontitullary, senäni, wagty goýmaly. *Nusga* munuň özi ýörite slaýd ýa-da sahypa bolup, onda mahabatlandyrmanyň ähli slaýdalary ýa-da sahypalary üçin çäk berme(formatlaşdyrma) kesgitlenilýär. Bu ýerde goýan obýektiňiz diňe çykyşda bolar; slaýdalaryň asyl nusgasy üýtgemez.

3.Gurallar panelindäki **Образец**-de **Закрыть** düwmäni basmaly.

4.Baş menýudaky **Файл** düwmäni basmaly, çykan sanawdan **Печать** basmaly.

5.Çykan penjiredäki **Печатать** ýazylan ýerde **Выдачи** buýrugy saýlamaly.

6.**Слайдов на странице** sanawdan bir sahypada näçe slaýdanyň bolmalydygyny görkezmeli.

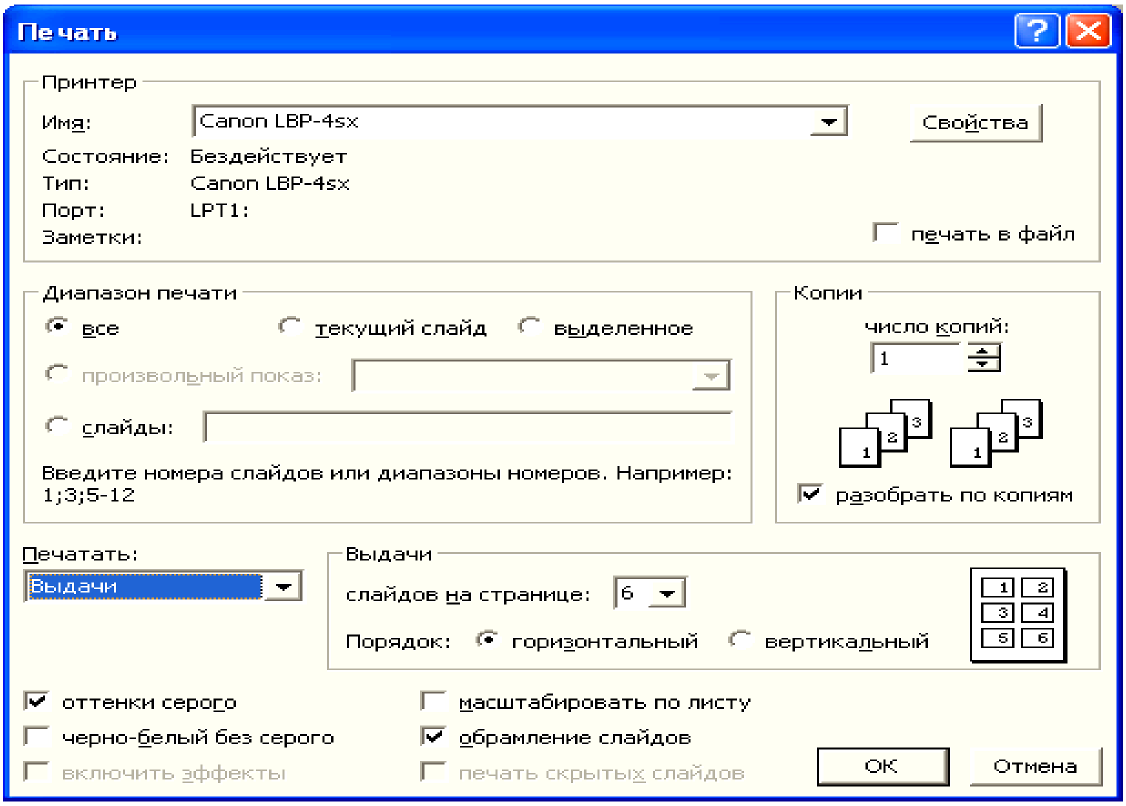

7.Eger bir sahypada dört, alty ýa-da dokguz slaýdalar ýerleşdirilmeli bolsa onuň ýerleşiş tertibini **горизонтальный** ýa-da **вертикальный** saýlamaly.

Bellik. Çapa çykaryş wagty sahypanyň ugruny üýtgedip bolar, onuň üçin baş menýudaky **Файл** düwmäni basyp çykan sanawdan **Параметры страницы** buýrugy saýlamaly, çykan penjireden **Заметки, выдачи и структура** bölüme geçmeli, soňra **горизонтальный** ýa-da **вертикальный** ugry saýlamaly.

Mazmuna geçmek

1.4.4. Power Pointda mahabatlandyrma wagty bellikler girizmek

Mahabatlandyrma wagty bellikler girizmek üçin aşakdaky yzygiderlikde amallar etmeli:

1. Mahabatlandyrmadaky slaýda degişli bellikler ýerine- 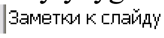

peýkamy eltip basmaly öz bellikleriňi girizmeli.

2.Slaýdadan slaýda geçip bellikler goşjak bolsaňyz mahabatlandyrmanyň ýazgysy ýazylan düzüm bölege geçip amal etmeli.

Bellik. Bellik ýazylýan ýere grafik obýektleri we suratlary baş menýudaky **Вид** düwmäni basyp çykan sanawdan **Страницы заметок** buýrugy basyp talap edilýän obýektleri goşup bolar.

Grafik obýektler we suratlar ol ýerde görünmezler, ýöne olar sahypa bilen işlenilende we slaýdalar bellikler bilen çap edilende bolar.

Mazmuna geçmek

1.4.6. Power Pointda mahabatlandyrmaky bellikleriň nusgasyna obýektleri goşmak, üýtgetmek we aýyrmak

Mahabatlandyrma bellikleriň nusgasyna obýektleri goşmak, üýtgetmek we aýyrmak işiniň yzygiderligi aşakdaky ýalydyr:

1.Baş menýudaky **Вид** düwmäni basmaly çykan sanawdan **Образец** buýrugy basmaly, onuň sagyndaky sanawdan **Образец заметок** buýrugy saýlamaly.

2.Çykan düzümde slaýdanyň ýa-da bellikleriň möçberi, ýerleşişini üýtgetmek zerur bolsa onuň üstüne baryp syçanyň peýkamy bilen amal etmeli.

3.Nusga gerek obýektiňi suratlary, ýazgyny, kolontituly, senäni, wagty ýa-da sahypanyň tertibini goşmaly.Mahabatlandyrma Web-sahypa hökmünde ýatda saklansa bu goşulan bellikler görünmez. Ýöne slaýdalar bellikler bilen çap edilse şu goşulan obýektler görüner.

4.Gurallar panelindäki- 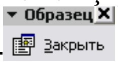

Образец-guralyndaky **Закрыть** düwmäni basmaly.

Mazmuna geçmek

1.4.7. Power Pointda mahabatlandyrmadaky bellikleri çykarmalary ýa-da düzümi Microsoft Worda ibermek

Mahabatlandyrmada bellikleri, çykarmalary ýa-da düzümi Microsoft Worda ibermek üçin aşakdaky yzygiderlikde amallary ýerine ýetirmeli:

1.**Файл** menýua girip, çykan sanawdan **Отправить** buýrugy saýlamaly, onuň sagyndan çykan sanawdan **Microsoft Word…** setiri saýlamaly.

2.Çykan penjireden gerek parametrleriňi saýlamaly

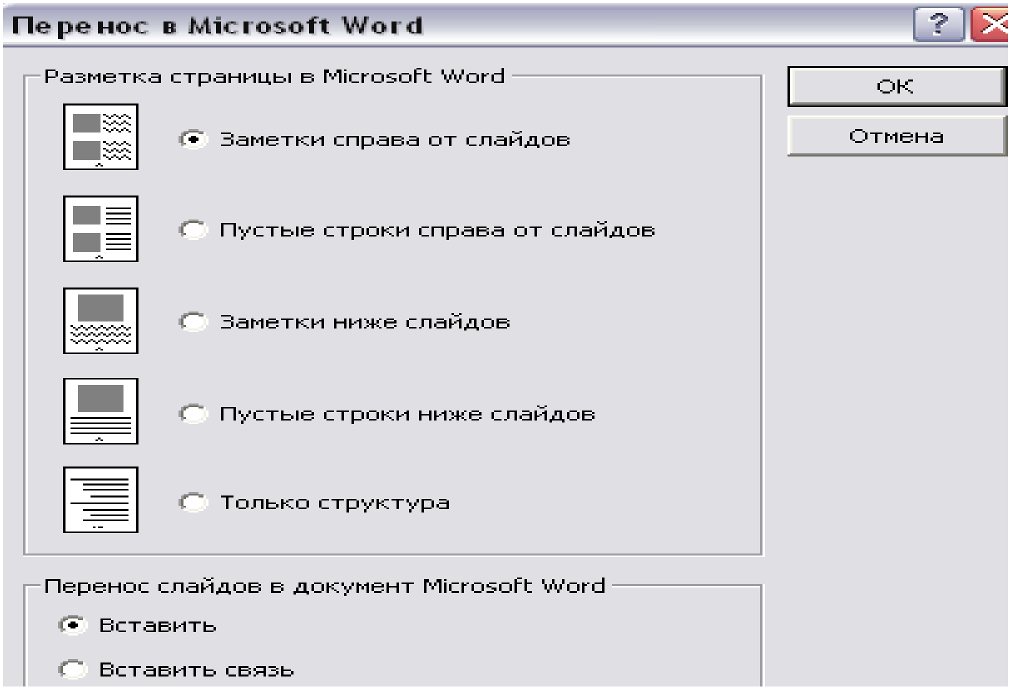

Bu penjirejikleriň haýsysyna bellik etseňiz **Microsoft Word**-a şol görnüşde mahabatlandyrmaňyzyň öźi ýa-da bölegi geçer.

Bellik. Word-da çap işi ýokary hilli bolar ýaly **Отправить** buýrukdan öň **Просмотр в оттенках серого** düwmäni basmaly.

Mazmuna geçmek

1.5. Power Pointdaky mahabatlandyrmada surat çekmek we obýektler bilen işlemek

Power Pointdaky mahabatlandyrmadaky slaýdalarda bir obýekt beýleki obýektiň aňrysynda ýerleşdirilip biliner, oňa barmak üçin klawiaturadaky **TAB** düwmäni basyp durup peýkamy bir obýektden beýleki obýekite geçip barmaly(Tersine **SHIFT+TAB** düwmeleri basyp geçmeli, şonda gözlenýän obýektiň agyly ekrana çykar.

Eger görüljek obýekt başga obýekt bilen kesişýän bolsa ony **Рисование** – gurallar panelindäki **Действия**▼düwmäni basyp çykan sanawdan **Порядок** setiri saýlamaly, onuň sagyndan **На передний план** ýazgyny basmaly.

- Power Pointdaky mahabatlandyrmanyň slaýdasynda ähli obýektleri belgilemek işi şeýle amal edilýär.

1.Adaty iş düzgüne geçmeli, slaýdanyň içine baryp peýkamy basmaly.
2.**Правка** menýua baryp çykan sanawdan **Выделить все** ýazgysyny basmaly.

Mazmuna geçmek

1.6. Ýazgylary we obýektleri janlandyryp görkezmek

Mahabatlandyrmadaky ýazgylary, grafikleri, sesleri, kino, wideo we başga obýektleri janlandyryp görkezmek, bu işiň özüne çekijiligini gazanyp hem-de maglumatlaryň akymyny dolandyryp bolar. Mahabatlandyrmadaky her bir markirlenen ýeriň beýleki bölegine bagly bolman ýa-da obýektleriň yzly-yzyna slaýdada peýda bolmagyny üpjün edip bolar. Mahabatlandyrmadaky her bir ýeriň ýa-da obýektiň slaýda-da ýüze çykmagynyň tertibini görkezip bolar; mysal üçin, olar çep ýa-da sag tarapdan, şeýle hem ýokardan ýa-da aşakdan slaýda-da peýda bolup bilerler. Hat-da slaýda goýulan diagrammanyň elementleri hem Power Point 97-den başlap janlandyrylyp ugraldy. Janlandyrylýan elementleriň görkeziliş tertibini we wagtyny syçanyň gulagyny basyp ýa-da onsuz awtomatlaşdyryp bolar.

Mazmuna geçmek

1.6.1. Ýazgylary we obýekti janlandyrmagyň ýerine ýetirilişi

1.Adaty düzgünde slaýdadaky janlandyrmaly ýazgyny, obýekti açmaly, belgilemeli.
2.Baş menýudaky **Показ слайдов** menýu açmaly, çykan sanawdan **Настройка анимации saýlamaly** hem-de çykan penjireden **Видоизменение** gata geçmeli.

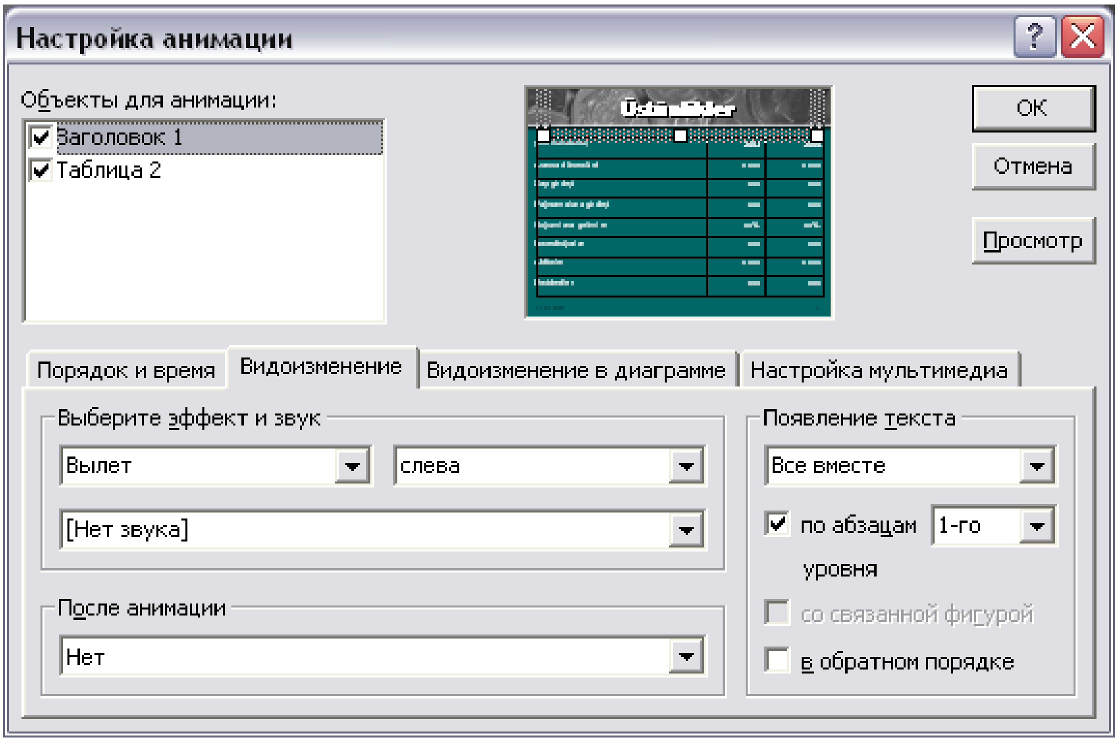

Microsoft Graph ýa-da Microsoft EXCEL-de amal edilen diagrammalar üçin **Видоизменение в диаграмме** gata geçmeli.

3.Janlandyrmak üçin **Объекты для анимации** ýazylan penjiredäki sanawda haýsy ýazgyny ýa-da obýekti janlandyrmaly bolsa öňüne bellik etmeli.

4.**Выберите эффект и звук** bölegiň etegindäki penjirejigiň sagyndaky ▼ peýkamjygy basyp çykan sanawdan gerek parametriňi bermeli. Ýazgylary janlandyrmaly bolsa **Появление текста** ýazgyly bölege baryp, onuň etegindäki penjirejigiň sagyndaky ▼ peýkamjygy basyp çykan sanawdan gerek parametriňi bermeli.

5.Slaýdadaky ähli obýektler üçin 3 we 4 işleri gaýtalamaly.

6. **Порядок и время** gata geçmeli

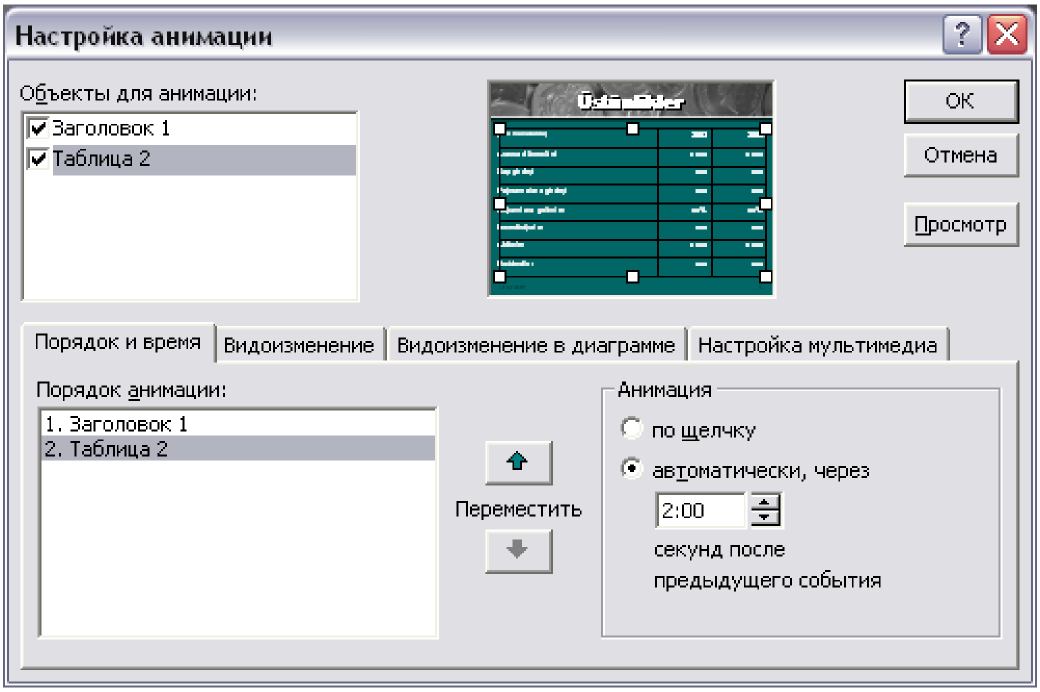

6.Janlandyrmanyň tertibini bermek ýa-da üýtgetjek bolsaň **Порядок анимации** topara baryp, talap edilýän obýekti belgiläp, onuň sagyndaky ↑ ýa-da ↓ peýkamy basyp amal edip bolar.

7.Obýektiň janlanmaly wagtyny bermek üçin obýekti saýlamaly hem-de aşakdaky amallaryň birini amal etmeli:

Ýazgynyň ýa-da obýektiň janlandyrmagyny başlamak işini syçanyň gulagyny basanyňda başlajak bolsaň **по щелчку** ýazylan ýeriň öňünde bellik etmeli.

Janlandyrmany awtomatiki amal etjek bolsaň **Автоматически, через [ ] секунд после предыдущего события** ýazylan ýazgynyň öňünde bellik etmeli hem-de öňki janlandyrylan obýektden soňkynyň arasy näçe sekund bolmalysyny görkezmeli.

8.Ýerine ýetirmeli janlandyrmaly işleriň netijesini görjek bolsaň penjiredäki **Просмотр** düwmäni basmaly.

Bellik: Ýönekeýje janlandyrmany tiz döretjek bolsaňyz, ol obýekti belgilemeli, soňra **Показ слайдов** menýuy açmaly, çykan sanawdan **Встроенная анимация** saýlamaly, sagda çykan şu sanawdan

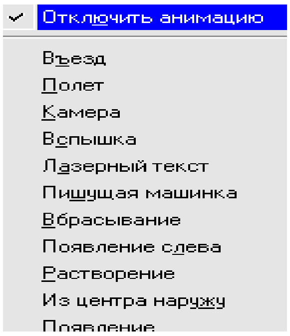

birini saýlamaly.

Mazmuna geçmek

1.6.2. Poewr Point-da diagrammalaryň elementleriniň janlandyrylyşy

Power Pointdaky diagrammalaryň elementlerini janlandyrmak işi, ol diagrammalar **Microsoft Graph** ýa-da **Microsoft Excel** maksatnamalarda döredilen bolsa mümkindir. Diagrammalaryň elementlerini janlandyrmak işi aşakdaky yzygiderlikde ýerine ýetirilýär:

1.Slaýda girip janlandyrylmaly diagrammaňy belgilemeli.

2.Baş menýudaky **Показ слайдов** menýuy açmaly, çykan sanawdan **Настройка анимации** ýazgyny saýlamaly, çykan penjireden **Видоизменение в диаграмме** gata geçmeli.

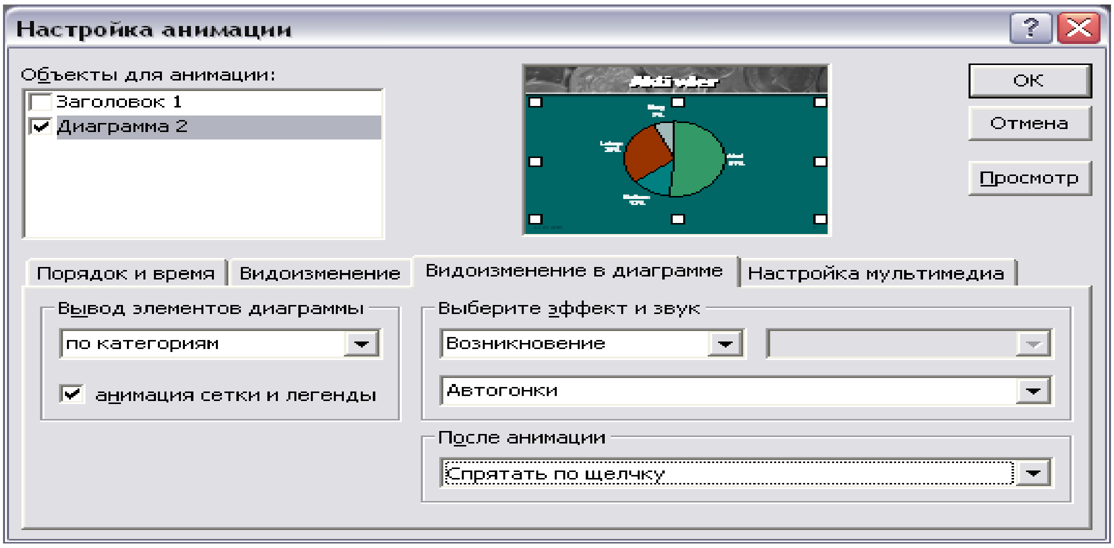

3.Penjiredäki **Вывод элементов диаграммы** ýazylan böleginiň sagyndaky çykan sanawdan diagrammany janlandyrmanyň usulyny saýlamaly. onuň düzümi saýlan diagrammaňyzyň

görnüşine baglydyr. Şol ýerde hem diagrammanyň *tory* we *rowaýaty* janlandyrmaly bolsa **анимация сетки и легенды** ýazylan ýerde bellik etmeli.

4.**Выберите эффект и звук** toparda bolsa gerek parametrleriň düzülişini bermeli.

5.**Порядок и время** gata geçmeli.

6.**Порядок анимации** toparda tertibi görkezilmeli obýekti belgilemeli hem-de janlandyrylmaly tertibini bermeli.

7.Obýektiň janlanmaly wagtyny bermek üçin obýekti saýlamaly hem-de aşakdaky amallaryň birini amal etmeli:

Ýazgynyň ýa-da obýektiň janlandyrmagyny başlamak işini syçanyň gulagyny basanyňda başlajak bolsaň **по щелчку** ýazylan ýeriň öňünde bellik etmeli.

Janlandyrmany awtomatiki amal etjek bolsaň **Автоматически, через [ ] секунд после предыдущего события** ýazylan ýazgynyň öňünde bellik etmeli hem-de öňki janlandyrylan obýektden soňkynyň arasy näçe sekund bolmalysyny görkezmeli. Şu wagt diagrammadaky obýektiň janlandyrmadaky saklanylyşydyr.

Mazmuna geçmek

1.6.3. Ýazgylary we obýekti janlandyrmagy üýtgetmek

1.Baş menýudaky **Показ слайдов** menýua geçmeli, çykan sanawdan **Настройка анимации** saýlamaly

2.Çykan penjiräniň **Объекты для анимации** sanawyndan üýtgedilmeli obýekti saýlamaly, ol obýektiň öňünden belligi aýyrmaly.

3. **Видоизменение** we **Порядок и время** gatlarda hem degişli üýtgeşmeler girizmeli.

4.Üýtgedilmeli ähli obýektler üçin 2 we 3 ädimleri gaýtalamaly.

5.Üýtgetmeleri görmek üçin **Просмотр** düwmäni basmaly.

Mazmuna geçmek

1.6.4. Slaýdalar görkezilýärkä ses bermek ýa-da wideoklipleri görkezmek üçin parametrleri goýmak

1.Slaýdadaky sazly ýa-da wideoklipli belligi belgilemeli.

2.Baş menýudan **Показ слайдов** menýuy açmaly, çykan sanawdan **Настройка анимации** ýazga geçmeli, çykan penjireden **Настройка мультимедиа** gata geçmeli.

3.Gerek parametrleriňi bermeli, zerurlyk bolsa **Дополнительно** düwmäni basyp ondaky parametrleri bermeli.

Mazmuna geçmek

1.6.5.Slaýdany ses, saz bilen goldamak üçin ýazgy ýazmak

Bu işi ýerine ýetirmek uçin kompýutere mikrofon birikdirilen bolmaly:

1.Baş menýudaky **Показ слайдов** menýuy açmaly, çykan sanawdan **Звукозапись** buýrugy açmaly. Şonda çykan penjirede diskde ýazgy ýazmak ücin näçeräk möçberde boş ýeriň bardygyny, näçe minut ýazgy ýazyp boljagyny görkezer.

2.Eger ýazgy birinji sapar amal edilýän bolsa aşakdaky işleri ýerine ýetirmeli: **Громкость микрофона** düwmäni basmaly hem-de mikrofonyň kabul edijiliginiň derejesini goýmak boýunça düzgünnamadan ugur almaly.

3.Aşakdaky işleriň birini amal etmeli: Slaýda gepleşigi goýmak, ýazgy ýazmak üçin OK düwmäni basmaly; slaýdany gepleşik bilen goldajak bolsaň, onda **связать комментарий с** ýazylan ýerde bellik edip OK basmaly

4.Slaýdalaryň hemmesine seretmeli hem-de seretmegiň dowamynda goldaýan gepleşigi ýazmaly. Slaýdanyň soňy bolsa habar ýüze çykar.

5.Slaýda görkezilen wagty goldanýan gepleşigi bile ýatda saklamak üçin **Да** düwmäni basmaly. Diňe goldanýan gepleşigi ýatda saklamak üçin **Нет** düwmäni basmaly. Her bir slaýdanyň aşaky eteginiň sag tarapynda goldanýan sesiň belligi ýüze çykar.

Mazmuna geçmek

1.7. Mahabatlandyrmany ýatda saklamak

Power Piont-da döredilen mahabatlandyrmalary kompýuteriň maglumat göterijilerinde ýatda saklamak üçin baş menýudaky **Файл➤Сохранить➤Enter** ýa-da **Файл➤Сохранить как➤Enter** düwmeleri basyp çykan penjirede **Имя файла:** ýazylan ýeriň sagyndaky penjirejikde oňa at bermeli(faýlyň ady 255 belgä çenli bolup biler, oňa /,\,>,<,*,?,"",|,:,; belgiler girizilmeli däldir. Bulardanam başga WINDOWS^{hp} amallar ulgamda faýlyň adyny milli harplarda ýazsaňam bolar, ýöne WINDOWS-98, 95 amallar ulgamynda beýle mümkinçilikler bolmaýar. Penjiräniň **Тип файла:** ýazylan ýeriniň sagyndaky penjirejigiň sagyndaky ▾ peýkamy basyp haýsy formatda faýly ýatda saklamalydygyny görkezmeli, olaryň käbirlerini aşakdaky tablisada getirendiris.

Mahabatlandyrmany ýatda saklamak üçin peýdalanylýan faýllaryň formatlary

Faýlyň görnüşi	**Giňeldi lmesi**	**Ýatda saklamaň görnüşi**
Mahabatlandyrma	**.ppt**	PowerPoint-yň adaty mahabatlandyrmasy
Windows-yň metafaýly	**.wmf**	Grafik görnüşdäki slaýda
GIF formatdaky surat	**.gif**	Web-sahypada ulanmak ücin surat görnüşdäki slaýda
JPEG formatdaky surat	**.jpg**	Web-sahypada ulanmak ücin surat görnüşdäki slaýda
Portable Network Graphics formatdaky surat	**.png**	Web-sahypada ulanmak ücin surat görnüşdäki slaýda
Düzüm, **RTF**	**.rtf**	Düzüm görnüşli mahabatlan dyrmanyň mazmuny
Mahabatlandyrmanyň ülňüsi	**.pot**	Ülňi görnüşli mahabatlandyrma
PowerPoint-da görkezmek	**.pps**	Mahabatlandyrma mydama slaýdany görkezmek düzgünde açylýar
Web-sahypa	**.htm**	**Web-обозревател**-de görmek üçin mahabatlandyrma

Mazmuna geçmek

1.8. Mahabatlandyrma, onuň faýlyna parametrler bermek

Power Point-da taýyarlanmaly mahabatlandyrma parametrler bermek işi baş menýudaky **Сервис➤Параметры…** düwmeleri basanyňda çykan penjiräniň gatlatynda berilýär. Onuň birinji gaty Вид diýilip, onda berilmeli parametrler aşakda getirilendir:

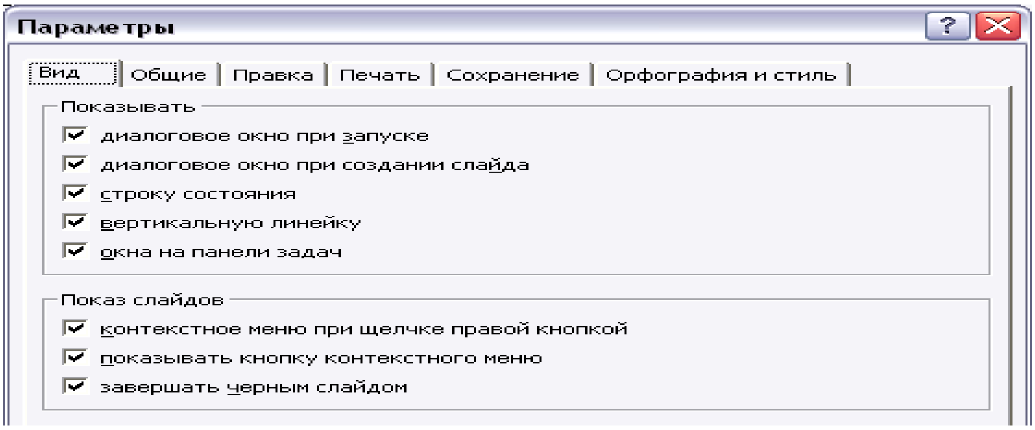

Bu ýerde **Показывать** bolekde iş penjireleriň zerurlygy, mahabatlandyrmada ýagdaý setiriniň, dik dolanyş zolagynyň hem-de meseleler panelinde penjire gerek bolsa degişli setiriň öňünde bellik edilýär. Bu penjiräniň **Показ слайдов** böleginde, slaýda görkezilýärkä syçanyň sag gulagyny basanyňda gapdal menýu, onuň düwmeleri hem-de slaýda görkezilip gutarylanda gara slaýdanyň gerekligi berilmeli.

Параметры penjiräniň indiki gaty **Общие** diýilip onda mahabatlandyrma üçin umumy parametrler berilýär. Olar arabaglanyşygyň elementleriniň ses bilen goldanylyşy, mahabatlandyrmanyň **Файл** menýuy bilen iň soňky sapar işlenilen mahabatlandyrmanyň sany we adyny bermegi şeýle hem mahabatlandyrmada peýdalanylmaly ses faýlynyň möçberi bolup durýar:

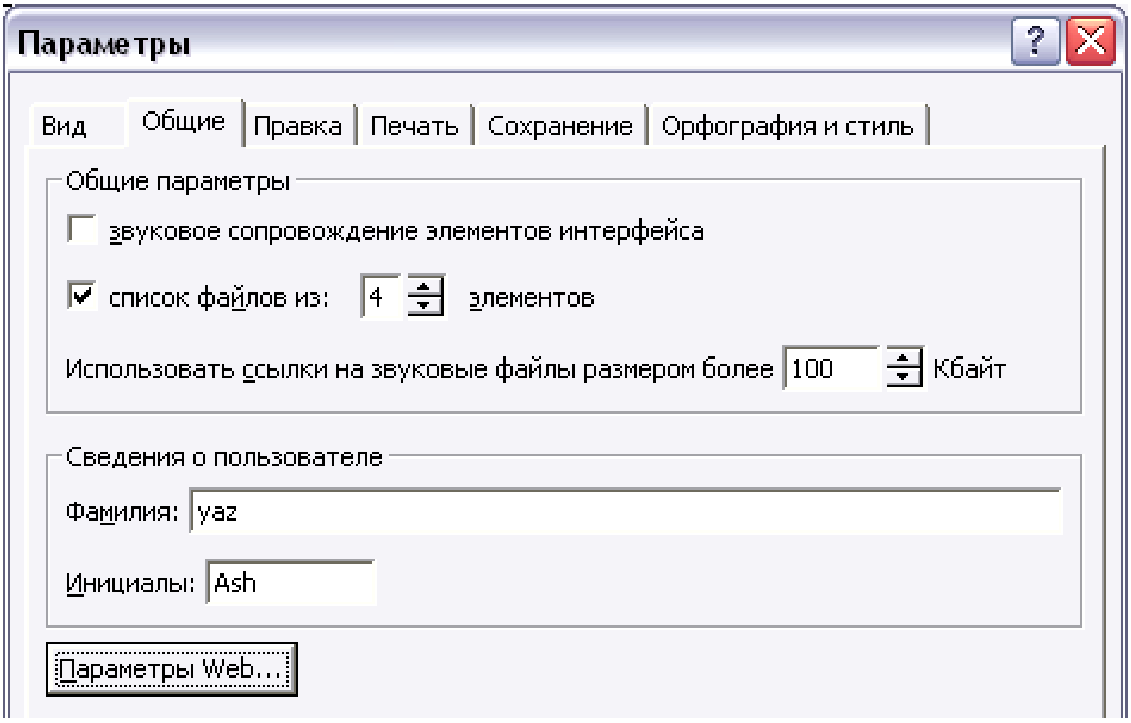

Bu penjiräniň **Сведения о ползователе** böleginde kompýuteri ulanyjynyň familiýasy we ady berilýär, ol hökmanam däldir, WINDOWS goýulandaky ady kompýuteriň özi ol ýere goýar. penjiredäki **Параметры Web…** düwmäni basyp çykan şu penjirede:

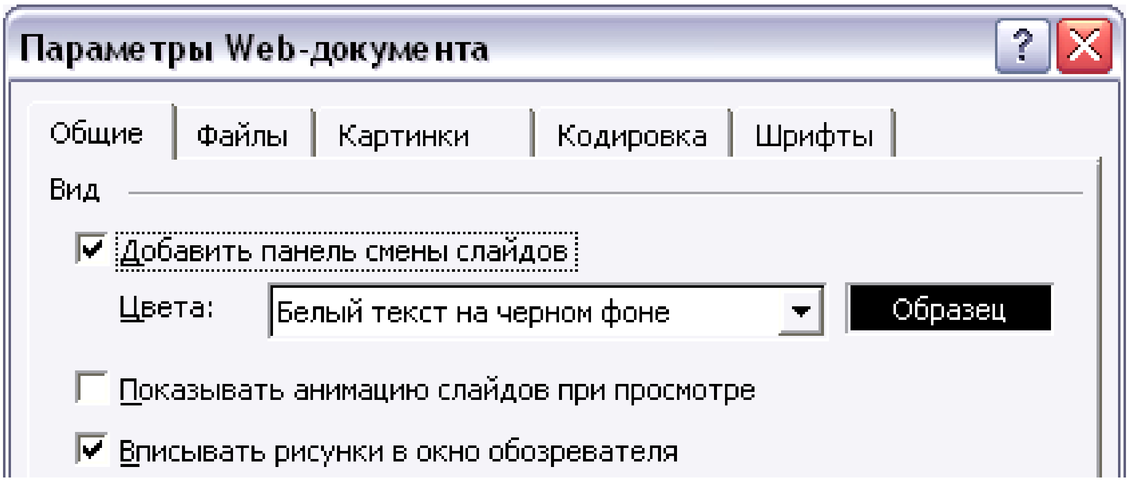

Web-resminama degişli parametrler berilýär. Общие gatda slaýda çalyşygynda paneli goşmalydygyny, reňkiň, onuň nusgasynyň görnüşi, slaýda seredilende janlandyrmanyň görkezilmelidigi şeýle hem INTERNET-iň penjiresinden suratlaryň alynmalydygynyň parametrleri berilýär.

Параметры Web… düwmäniň penjiresiniň **Файлы** gatynda mahabatlandrmanyň goşmaça faýllary üçin olara at bermek we olaryň ýerleşdirilişi barada hem-de ulanylýan redaktorlar barada parametrler berilýär:

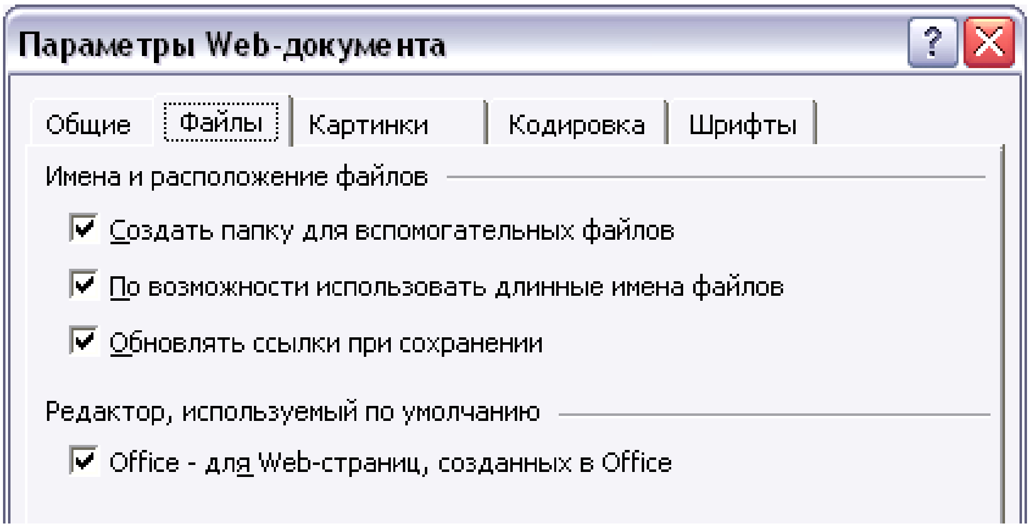

Параметры Web… düwmäniň penjiresiniň **Картинка** gatynda.

Mahabatlandyrmanyň faýlynyň Internet üçin formatyny, mahabatlandyrmanyň görkezilmeli ekranynyň möçberi berilmeli:

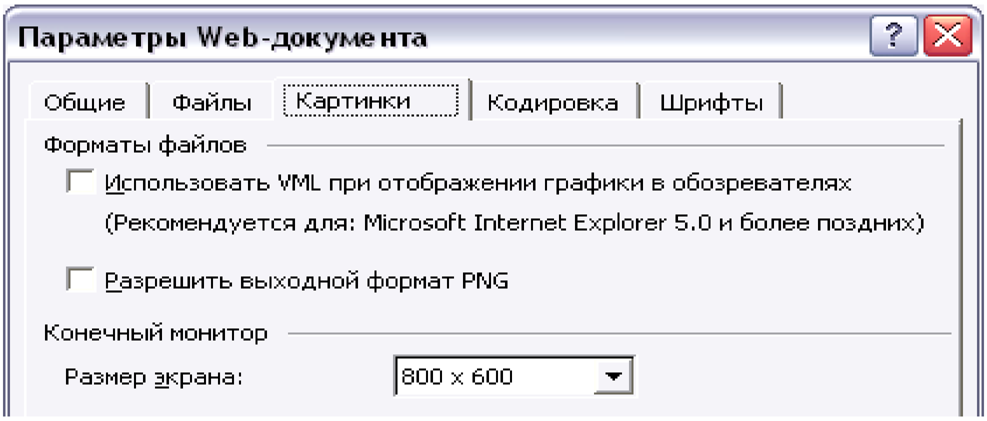

Параметры Web… düwmäniň penjiresiniň **Кодировка** gatynda Internete berilmeli mahabatlandyrma faýlyň Web-däki kodlanmasy hem-de onuň haýsy diller toparda ýatda saklanmagynyň parametrleri berilýär, olary degişli penjirejikleriň sagyndaky ▾ peýkamy basyp çykan sanawdan berip bolar.

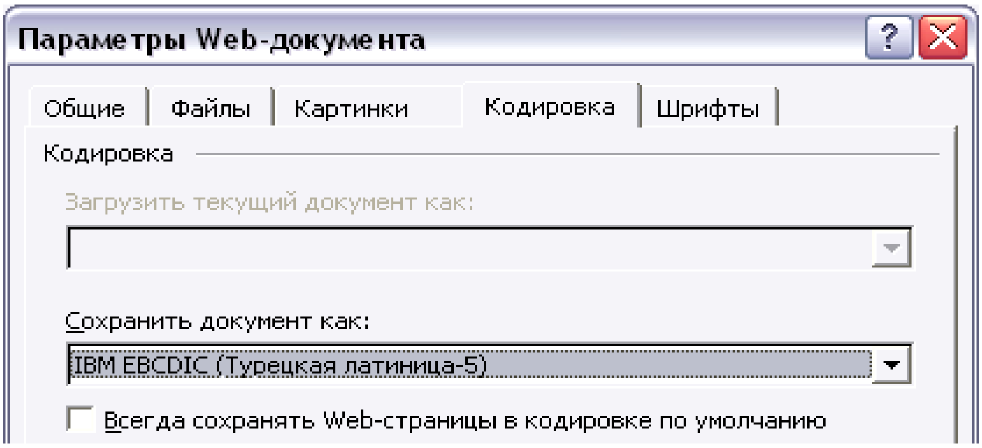

Параметры Web… düwmäniň penjiresiniň **Шрифты** gatynda

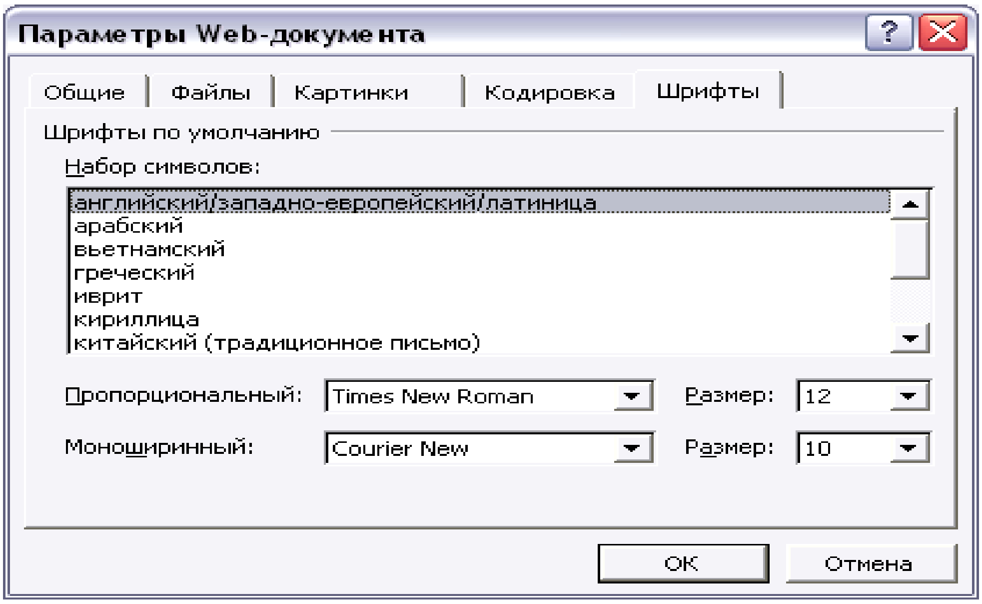

Web-sahypada ulanylýan dilleriň şriftlari, şeýle hem ýazuw şriftleri we olaryň möçberi berilýär.

Параметры penjiräniň indiki gaty **Правка** diýilip onda mahabatlandyrmanyň ýazgysy ýazylanda, ol işleri ýeňilleşdirýän zerur parametrler, diagrammanyň ýazgylarynda Power Pointyň şriftiniň ulanylmagy barada parametrler şeýle hem iş amal edilende ulanylýan -yza gaýtmalaryň sanynyň çägi berilýär.

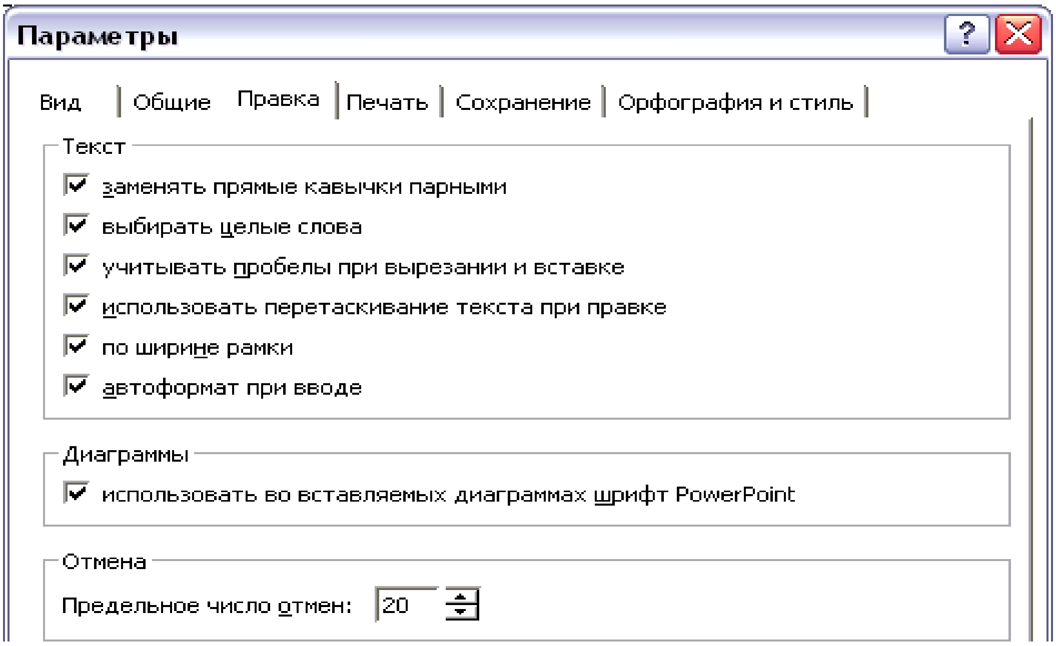

Параметры penjiräniň indiki gaty **Печать** diýilip onda printerde çap edilmelileriň ähli mahabatlandyrmalaryň parametrleri, diňe şu işlenýän mahabatlandyrma üçin parametrler berilýär:

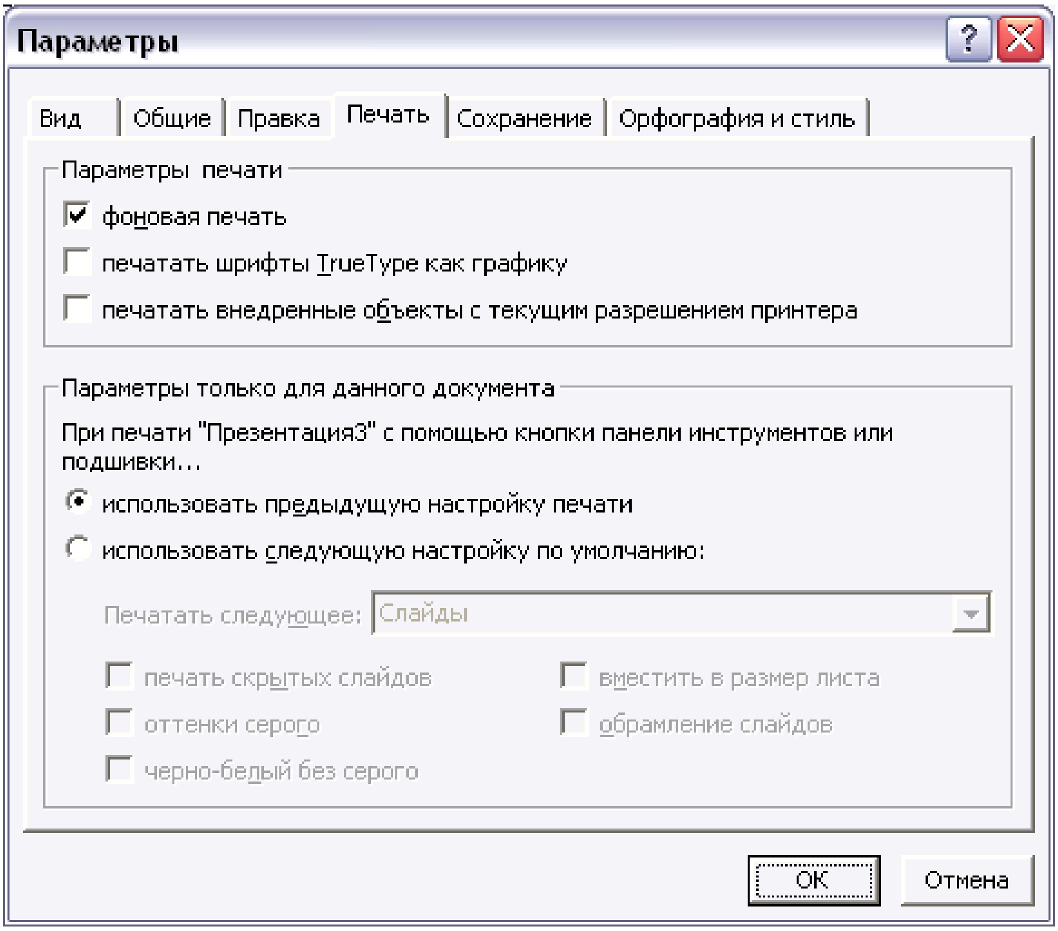

Параметры penjiräniň indiki gaty **Сохранение** diýilip onda işlenýän we taýýar mahabatlandyrmany ýatda saklamagyň umumy parametrleri berilýär. Hususanda işlenýärkä ňäçe minutdan amal eden işiňi ýatda saklamagy bermeli, ol awtomatiki amal ediler, mahabatlandyrmaň ýitirmezligiň üçin her 1-2 minutdan ýatda saklansa gowy bolar. Şeýle hem bu ýerde ýatda saklanmaly mahabatlandyrmanyň formatyny we onuň ýerleşýän ýerini kompýuteriň özi saýlap alar ýaly umumy görkezmeli:

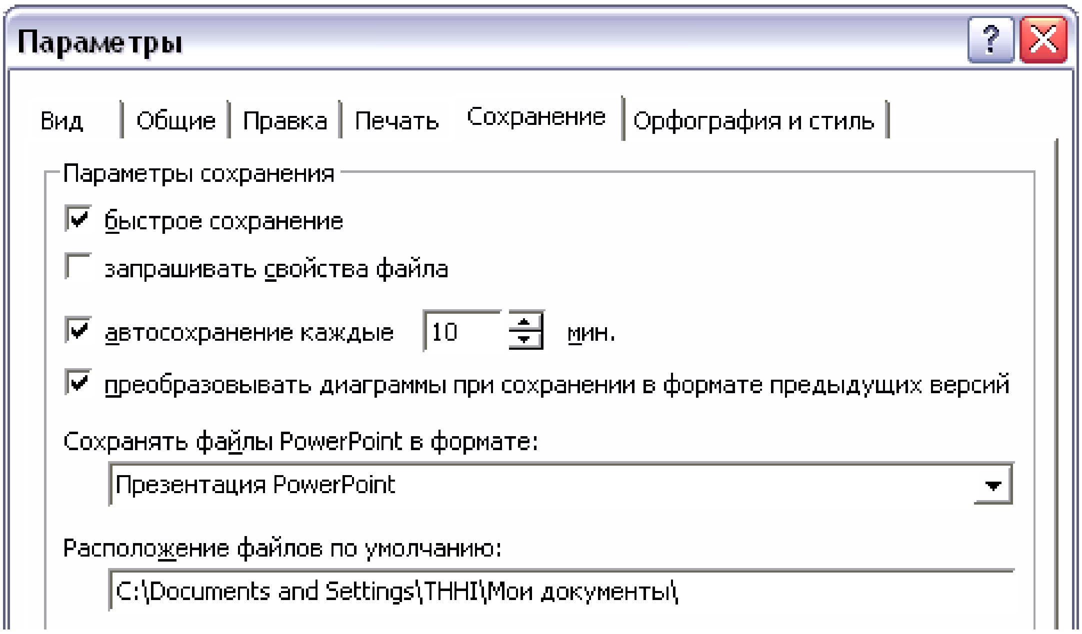

Параметры penjiräniň indiki gaty **Орфография и стил** diýilip onda mahabatlandyrmanyň ýazgylaryny dürs ýazmaga degişli bellikler etmeli, bu iş ýazuw diliniň sözligi kompýutere girizilen bolsa mümkindir:

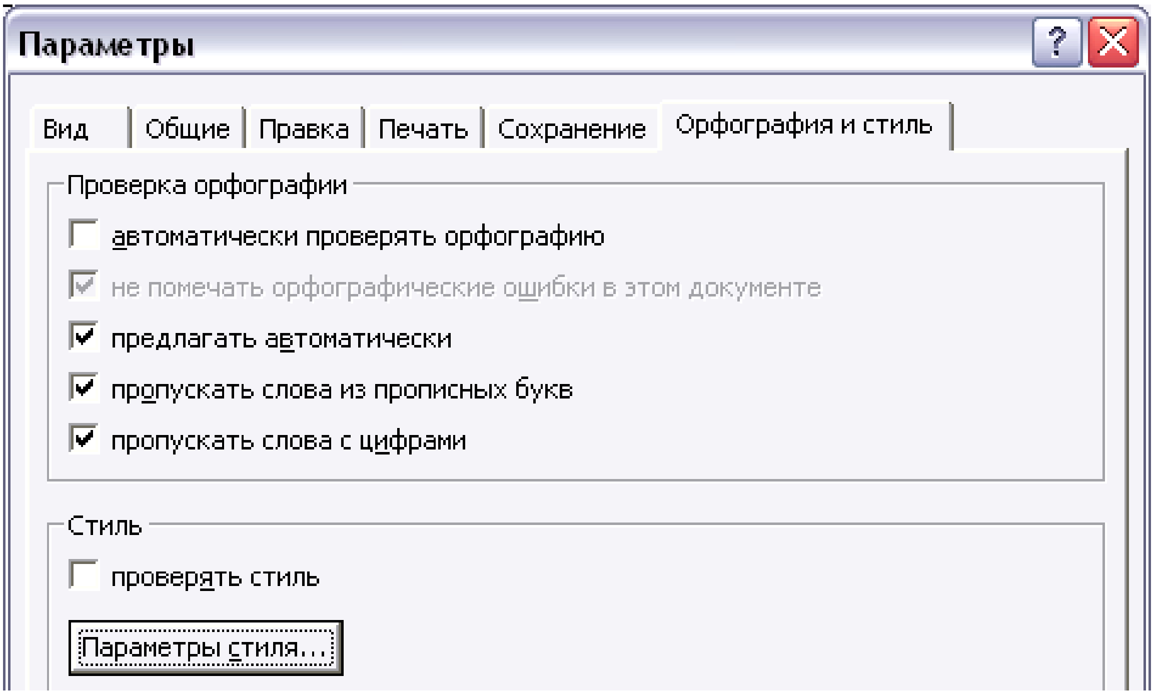

Ýazgy ýazmagyň stilini we onuň parametrlerini bermek **Стил** bölekde berilýär. Bu bölekdäki **Параметры стиля…**düwmäni bassak şu penjire çykar, onuň **Регистрация и знаки препинания** gaty şeýle görnüşdedir:

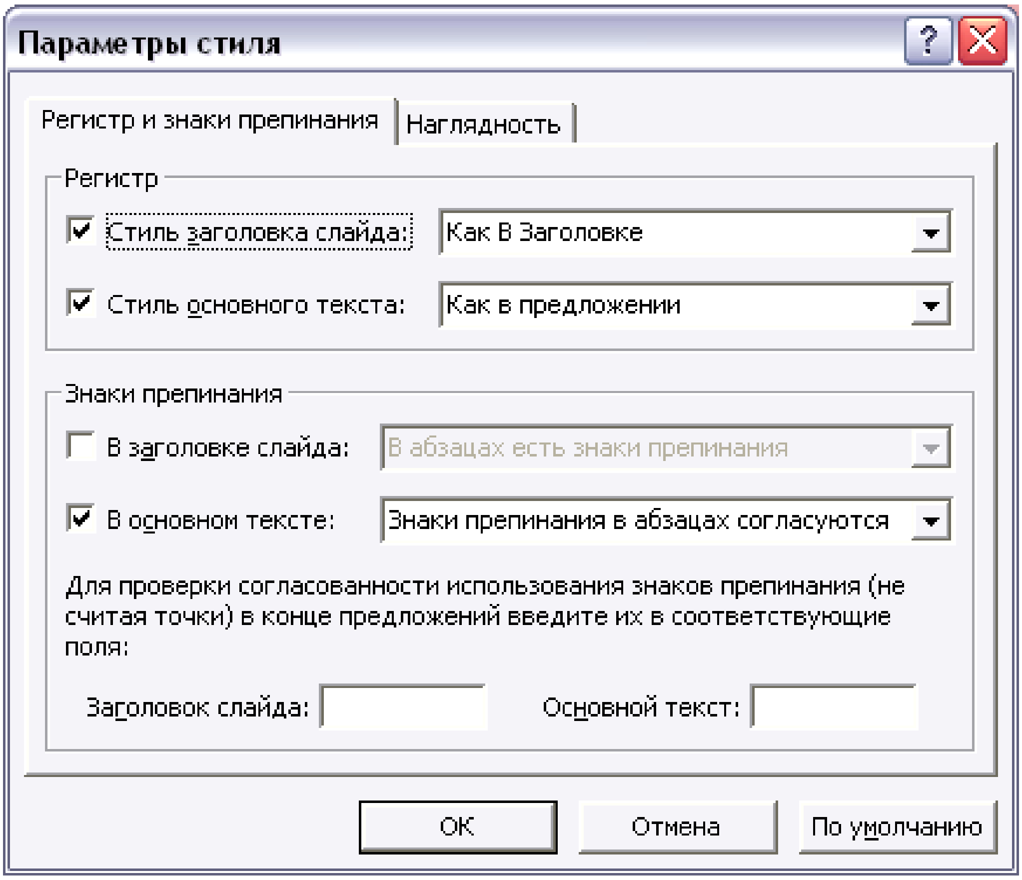

Onda harplaryň bolmaly ululygy-kiçiligi **Регистр** bölekde berilýär, mahabatlandyrmanyň ýazgylarynda bolmaly nokat, otur we beýleki bellikler **Знаки препинания** bölekde berilýär.

Параметры стиля… penjiräniň indiki **Наглядность** gatynda mahabatlandyrmada bolmaly şriftler mukdary, şriftleriň sözbaşydaky we esasy ýazgydaky bolmaly möçberi baradaky parametrleriň sany berilýär. Şeýle hem bu ýerde mahabatlandyrmadaky bolmaly umumy markerleriň sany, sözbaşyda bolmaly setirleriň sany, markerde bolmaly setirleriň sany görkezilmelidir:

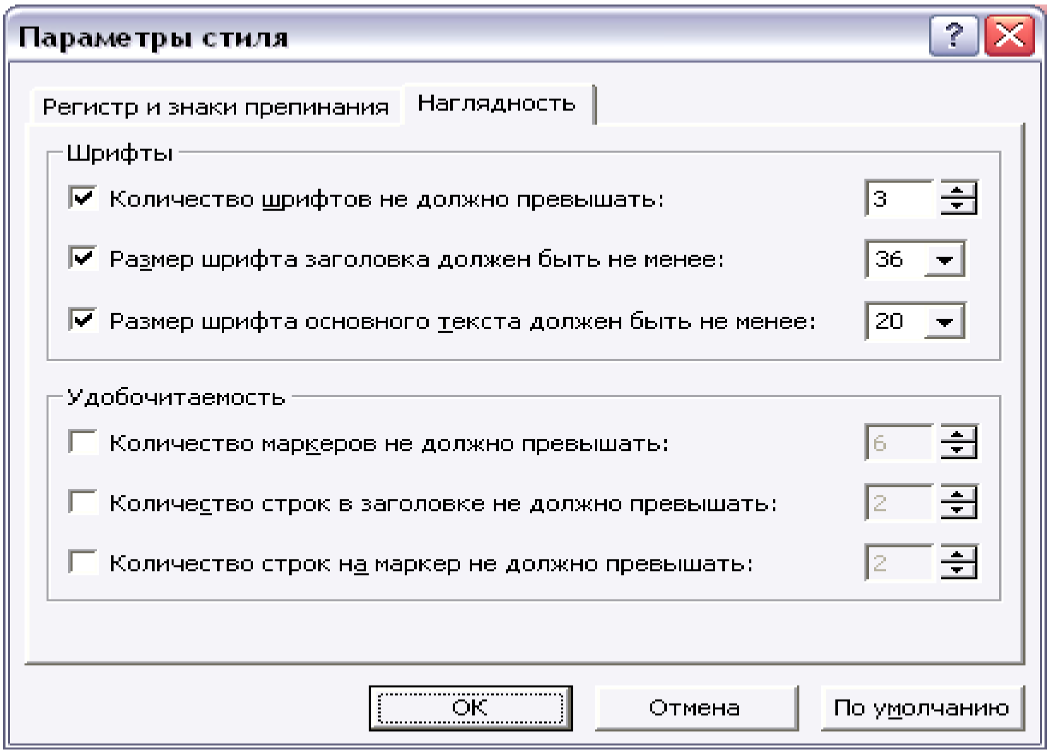

Bu sanlary diňe bir işleýän mahabatlandyrmaň üçin berseňem bolar, ýöne kompýuterde işleýän ähli mahabatlandyrmaňa olary berjek bolsaň şu penjiredäki **По умолчанию** düwmäni basmaly.

[Mazmuna geçmek]

2.Power Pointda mahabatlandyrmany ülňi mahabatlandyrmalar bilen berjaý etmek

2.1. Power Pointdaky umumy maksatlara niýetlenilen mahabatlandyrmalaryň ülňüleri

Power Point maksatnamada ony ulanyjylar üçin zerur bolaýjak mahabatlandyrmanyň *ülňüleri* bilen **Microsoft OFFICE** maksatnama toplumy **Microsoft** firma tarapyndan haýsy ulanyş dile geçiren bolsa şol diliň ýazgysynda üpjün edilendir. Kompýuteri ulanyjylar şol taýýar mahabatlandyrmanyň ülňülerini açyp, oňa öz ulanyş dilinde zerur maglumatlary goşmak arkaly mahabatlandyrmanyň ýazgysyny we slaýdasyny, hem-de slaýdadaky bezegleri amal edip öz mahabatlandyrmalaryny döredip, döreden mahabatlandyrmasyny ülňi edip ýatda saklap ony *awtomazmuna* goşup bilerler. PowerPointdaky bar bolan ülňülere girmegiň, olardan peýdalanmagyň tehnologiýasy şeýleräk ýzygiderlikde amal edilip biliner.

[Mazmuna geçmek]

2.1.1. Mahabatlandyrmanyň ülňilerine awtomazmunyň üsti bilen girmek

1.Power Point-i açmaly, onuň iş ekranynda şu penjire çykar

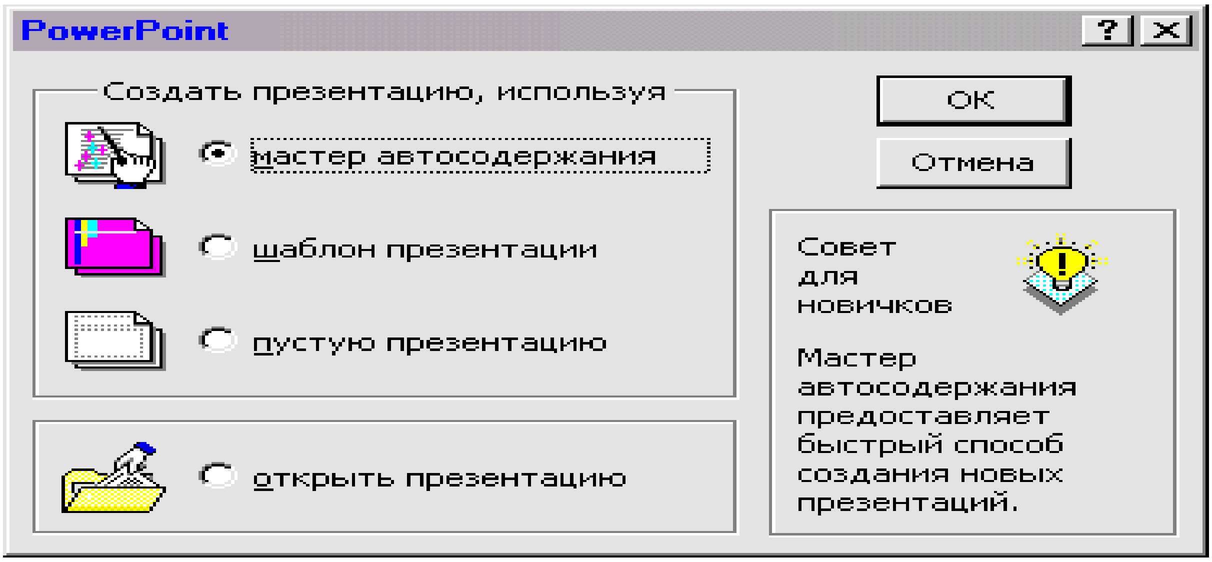

2.Penjiredäki **мастер автосодержание** ýazylan ýazgynyň öňünde bellik edip OK ýa-da Enter düwmäni basmaly. Soňky çykan penjirelerde döretjek mahabatlandyrmaňa gerek parametrleri bermeli, olaryň berilişini **1.2.1.** bölekde görkezipdik. Degişli toplumdan saýlan ülňi mahabatlandyrmaňy doldyrmaly we slaýdalary bezemeli.

3.**мастер автосодержание** ülňüler toparyna PowerPoint-yň iş ekrany açylan bolanda Файл➢Создать➢Enter basyp çykan şu penjiredenem berip bolar

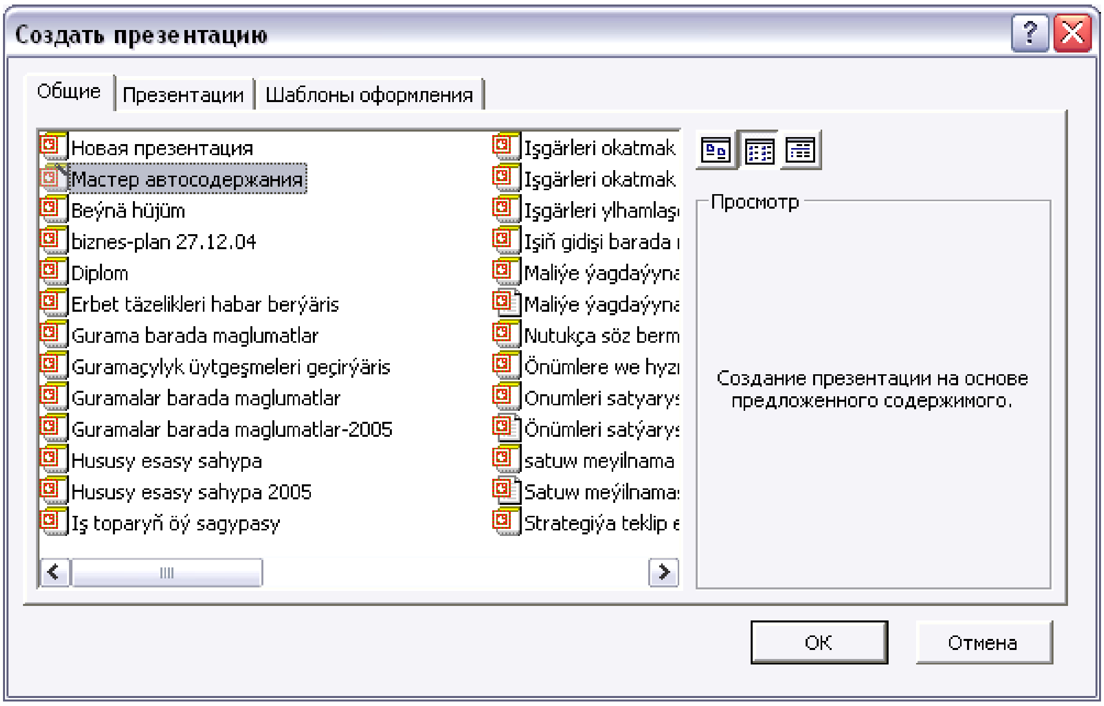

Bu penjirede **OK** ýa-da **Enter** bassak, **1.2.1**. bölekdäki yzygiderlige bararys.

Mazmuna geçmek

2.1.2. Mahabatlandyrmanyň täze ülňüsini döretmek, ýerleşdirmek we *awtomazmuna* goşmak

1.Islendik ýagdaýda Power Pointa girip mahabatlandyrma döretmeli, ol gönejaý bolsa ülňi hökmünde ulanylyp bolunjak bolsa gerek bezemek işleriňi geçirmeli. Faýly ýatda saklamaly, onuň üçin baş menýudaky **Файл** düwmäni basmaly, çykan sanawdan **Сохранить как** geçmeli ony açsaň haýsam bolsa bir penjire geler, öz gerek **Папка:** geçmeli. Geçen äpişgäňdäki **Имя файла:** ýazgynyň sagynda täze ülňä at bermeli. Penjiräniň **Тип файла:** ýazgynyň sagyndaky penjirejigiň sagyndaky peýkamjygy ▼ basyp çykan sanawdan **Шаблон презентации** setiri saýlap almaly, syçanyň gulagyny basanymyzda şu penjire çykar

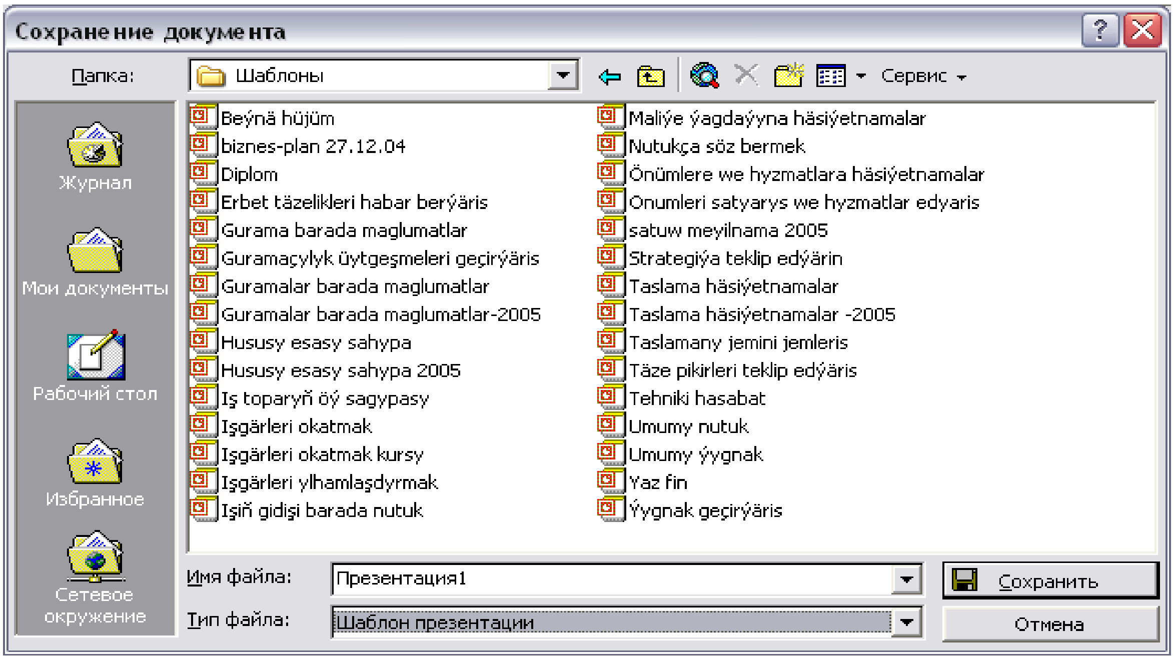

2.Şu ýerde OK basyp ýatda saklasaň onda ony **Мастер автосодержания** goşup bolar, şeýle hem ony islendik ýerde ýatda saklap bolar, onuň üçin Шаблоны ýazylan penjirejigiň sagyndaky ▼ peýkamy basyp çykan sanawdan ýatda saklajak ýeriňi tapaýmaly.

3.Döreden ülňüňi awtomazmuna goşmak üçin baş menýudaky **Файл** düwmäni basmaly, çykan sanawdan **Создать** setire geçip ony basmaly, şonda çykan penjireden **Общие** gata geçmeli.

4.**Мастер автосодержания** setire baryp ony açmaly, şonda **awtomazmun** penjire çykar. Penjiredäki **Далее>** düwmäni basmaly

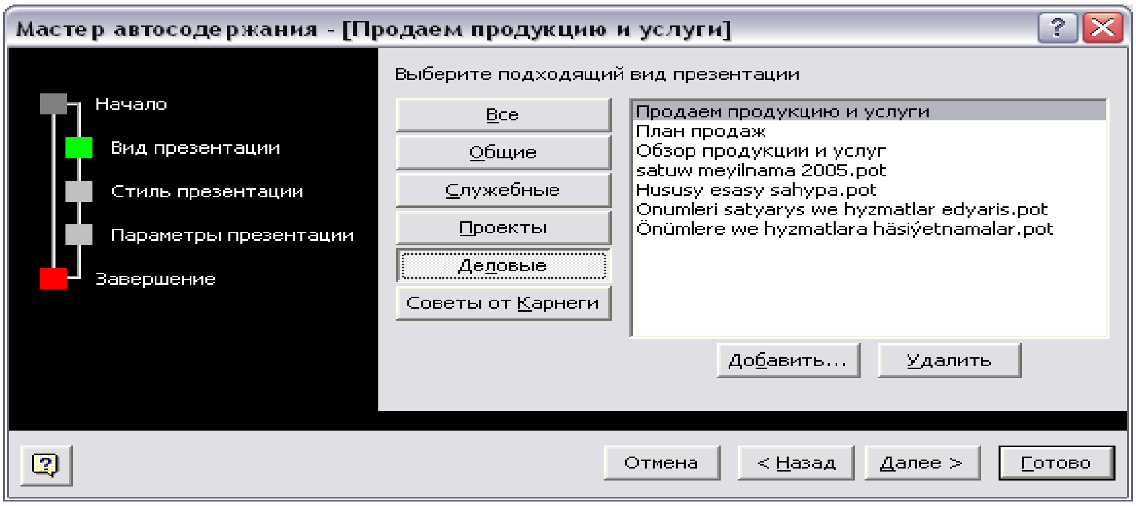

5.Döreden ülňüňi haýsy topluma goşjak bolsaň, ol topary açmaly, mysal üçin **Деловые** açsaňyz sagdaky penjirejikde oňa degişli ülňi mahabatlandyrmaň sanawy çykar. Adatça ülňüni **Все** we **Советы от Карнеги** toplumlara goşmaýarlar.

6.Sanawly penjiräniň aşaky etegindäki **Добавить** düwmäni basmaly. Şonda ülňiler sanawly penjire ekrana geler

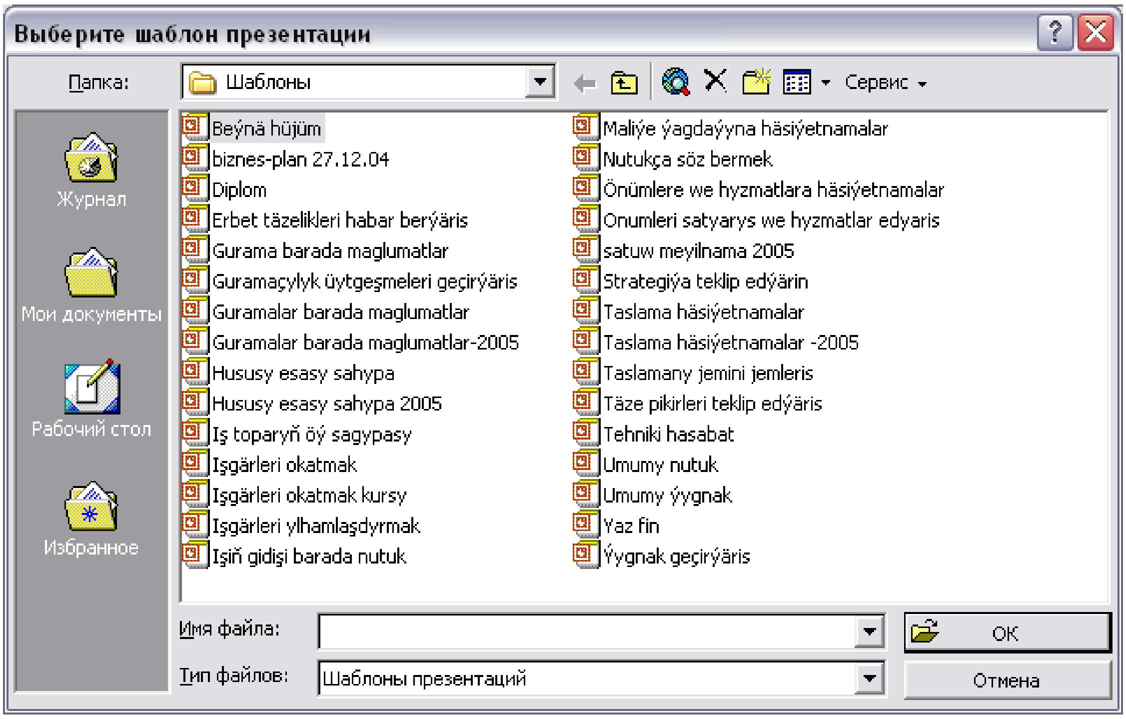

7.Sanawdan **Мастер автосодержания** goşjak ülňüňi tapmaly, oňa barmaly hem-de **OK** basmaly.

Bellik: **Мастер автосодержания**-*daky toplumlardaky ülňüleriň birini aýyrjak bolsaň, onda aýyrjak ülňiň üstüne baryp aşaky etekdäki* **Удалить** *düwmäni basaýmaly.*

Mazmuna geçmek

2.2. Power Pointdaky umumy iş mahabatlandyrmalaryň ülňüleri

2.2.1.Umumy nutuk

Giriş

- *Nutugyň maksadyny yglan etmeli*
- *Özüňi tanyşdyrmaly*

Ara alyp maslahatlaşmak üçin tema

- *Nutugyň esasy temasyny gysga beýan etmeli*

Birinji tema

- *Tema boýunça maglumatlary jikme-jik beýan etmeli*
- *Mysallar getirmeli we şekiller görkezilmeli*
- *Diňleýjileri şu tema name üçin gyzyklandyrmaly*

Ikinji tema

- *Tema boýunça maglumatlary jikme-jik beýan etmeli*
- *Mysallar getirmeli we şekiller görkezilmeli*
- *Diňleýjileri şu tema name üçin gyzyklandyrmaly*

Üçünji tema

- *Tema boýunça maglumatlary jikme-jik beýan etmeli*
- *Mysallar getirmeli we şekiller görkezilmeli*
- *Diňleýjileri şu tema name üçin gyzyklandyrmaly*

Durmuşdan mysallar getirmeli

- *Temalara degişli durmuşdan mysallar getirmeli ýa-da degişme, anekdotlar aýdyp bermeli*
- *Gerek bolsa diňleýjiler bilen degişmeli*

Bu zatlar nämäni aňladýar

- *Şu tema boýunça öz pikiriňi aýtmaly*
- *Diňleýjileriň ýadynda galar ýaly temanyň esasy ýerlerini gaýtalamaly*

Indiki hereketleriň

- *Diňleýjileriň edäýmeli işleriniň, hereketleriniň ähalisini sanaşdyrmaly*
- *Öz etjek indiki işleriňi sanaşdyrmaly*

Mazmuna geçmek

2.2.2. Strategiýa teklip edýärin

Çaklama

- *Uzakmöhletli esasy ugryňy kesgitlemeli*

Maksat we ugur

- *Strategik ugryňy beýan etmeli*
- *Strategik maksadyňy beýan etmeli*
- *Birnäçe gözýetimleri esaslandyrmaly*

Häzirki ýagdaý

- *Işleriň häzirki ýagdaýyna beýan*
- *Slaýdalarda bölümleriň atlandyrylyşyny peýdalanmaly; jikme-jigini dilden aýtmaly*

Şu ýagdaýa nähili geldik

- *Geçmişden maglumatlar*
- *Zerurlygynyň ähmiýeti ýok çözgütler*

Mümkin bolan çözgütler

- *Mümkin bolan strategiýalar*
- *Her bir strategiýanyň artykmaçlygy we kemçiligi*
- *Her bir teklibiň nyrhy*

Maslahatlar

- *Maslahat berilýän strategiýalar*
- *Netijeleriň çaklamasy*
- *Mundan beýläk name etmeli*
- *Esasy işler*

Mazmuna geçmek

2.2.3.Beýni hüjümi

Gün tertibi

- *Häsiýetnamalar*
- *Beýni hüjümiň maksatlary*
- *Düzgün*
- *Beýni hüjümi geçirmek*

- ◆ *Netijeleri jemlemek*
- ◆ *Indiki işler*

Beýni hüjüme häsietnamalar

- ◆ *Ýygnagyň temasyna gysgaça häsiýetnamalar*

■ Gün tertibi

■ Garaşylýan netijeler

Beýni hüjümiň maksatlary

- ◆ *Çekişmäniň maksatlaryny beýan etmeli:*

■ Täze önümmi ýa-da hyzmatmy?

■ Täze mümkinçilikler?

■ Önümleriň/hyzmatlaryň täze adymy?

■ Onümi ýaýratmak boýunça nähili işler edilýär?

■ Işiň täze usullary?

- ◆ *Möhüm talaplary ýa-da çäklendirmeleri kesgitlemeli*

Düzgün

- ◆ *Erbet ideýalar bolmaýar*
- ◆ *Döredijilikli pikirlenmeli*
- ◆ *Töwekgelçilik etmeli*
- ◆ *Tankyt etmel däl*

Beýni hüjümi geçirmek

◆ *Täze ideýalary döretmeli*

■ Döredijilik pikiri «oýarmak» üçin oýunlary we gönükmeleri peýdalanmaly

■ Täze ideýalar bolmasa başga gönükmelere geçmeli

■ Kiçiräk topar bilen işlemek netijeliligi ýokarlandyrar

◆ *Ähli pikirleriňizi we bellikleriňizi ýazmak üçin kompýuterden peýdalanmaly, mysal üçin Microsoft Power Point-yň ýazgy kitapçasyndan*

Netijeleri jemlemek

- *Ideýalara häsiýetnamalar bermeli*
- *Gowy ideýalary ses berip saýlamaly we olary umumylaşdyrmaly*
- *Talablaryň we çäklendirmeleriň ýerine ýetýänini barlamaly*
- *Sanawda 5-10 sany gowy ideýany goýmaly*

Indiki işler

- *Indiki işleri beýan etmeli:*

■ Täze ideýalary öwrenmeli?

■ Köpüräk topar bolup piker alyşmany dowam etdirmelimi?

- *Indiki işleriň beýanyny ýazmaly:*

■ Ideýalaryň hakykata öwrülişi

Mazmuna geçmek

2.2.4. Erbet täzelikleri habar berýäris

Işleriň ýagdaýy

- *Erbet täzelikleri beýan etmeli*
- *Ýagdaýy gizlemäni açyk beýan etmeli*

Erbetlik nähili boldy?

- *Erbetlik bolmazdan öňki ýagdaýyň maglumatlaryny ýa-da strategiýasyny beýan etmeli*
- *Deslapky bolandyr öýden ýagdaýyň nädogry bolandygynyň beýanyny ýazmaly*

Ýagdaýdan çykmagyň mümkinçilikleri

- *Emele gelen ýagdaýdan çykmagyň mümkinçiliklerini görkezmeli*
- *Mümkinçilikleriň artykmaç we gowşak taraplaryny maslahatlaşmaly*

Maslahatlar we çözgütler

- *Maslahat berilýän hereketleri ýa-da Kabul edilen çözgütleri beýan etmeli*
- *Maslahatyň müşgüli(problemany) çözmekde kömegini beýan etmeli*
- *Geljekki hereketleriň meýilnamasyny we ýüze çykjak kynçylyklaryň çözgütlerini maslahat etmeli*

Geljege gözýetim

- *Oz maksatlaryňy tassyklamaly*
- *Geljekden garaşýanyňy beýan etmeli*
- *Garaşylýan netijeleri almagyň wagtyna baha bermeli*

Netije

- *Diňleýjileri ynamly etjek we olaryň ruhy ýagdaýyny gowylandyrjak esasy ýerlerini gaýtalamaly*

Mazmuna geçmek

2.2.5. Diplom

[Guramanyň ady]
Hormat haty

berildi

[Kime? – ady, atasynyň ady familiýasy]

Taslama ýerine ýetirilende gowy işi we uly goşandy üçin

Slaýdasy

[Guramanyň ady]
Şahadatnama

beridli

[Kime? – ady, atasynyň ady familiýasy]
okuw kursy üstünlikli gutaranlygy barada

Slaýdasy

Mazmuna geçmek

2.3. Power Pointdaky gulluk mahabatlandyrmalaryň ülňüleri

2.3.1. Umumy ýygnak

Gün tertibi

Maksatlara häsiýetnamalar
Üstünlügiň strategiýlary

- *Kärhananyň aýratyn tapawutlary*
- *Üstünlügiň strategiýalary*
- *Geljekki işler*
- *Iň soňky üstünliklere häsiýetnamalar*

Biz bu üstünlige nähili ýetdik?

- *Her bir ugur boýunça işleriň ýagdaýyna gysgaça häsiýetnamalar*

Bölümleriň işleri

- *Her bir bölümiň bolmagynyň maksady we manysy*
- *Bolmagy mümkin üýtgeşmeler*
- *Bu ýerde guramaçylyk diagrammasyny getirmek ýerliklidir*

Esasy üstünlikler

- *Kärhananyň işiniň has möhüm netijeleriniň beýany*

Ileri tutulýan maksatlara häsiýetnamalar

- *Maliýeler*
- *Bäsdeşlikler*
- *Ösüşler*

Esasy ugurlar boýunça üstünlikler

- *Maliýe ýagdaýyna häsiýetnamalar*

- Düşewüntler
- Girdejiler
- Ileri tutulýan çykdajylar
- Sorag-jogaplar

Düşewüntler we girdejiler

- *Meýilnamalaşdyrylanlar we hakyky*
- *Sap girdeji*
- *Esasy ugurlar*

- *Kärhananyň bazardaky ýagdaýy*
- *Esasy görkezijilerini görkezýän birnäçe slaýdalary ulanmaly*

Ileri tutulýan çykdajylar

- *Ylmy-barlag, tejribe konstruktorçylyk işler(YBTKI)*
- *Satuwlar we marketing*
- *Umumy we dolandyryjy*
- *Ösüşe degişli*
- *Ätiýaçlylyga degişli*

Sorag-jogap

- *Maksatlar*
- *Netijeler*

Ýakyn geljekdäki maksatlar

- *Esasy strategiýalar*
- *Maliýe maksatlary*
- *Başgada möhüm ugurlar*

Netijeler

- *Esasy netijeler*
- *Strategik maksatlar*
- *Sag bolsun aýtmak*

Mazmuna geçmek

2.3.2. Işewürlik-meýilnamasy(biznes-plan)

[Kärhana, Edara]

Esasy maksat

- Kärhananyň, edaranyň uzakmöhletli maksadyny anyk beýan etmeli. Kärhananyň, edaranyň ösüşiniň ugurlaryny gysga hem anyk ýazmaly.

Işgärler

- Esay ýolbaşçylaryň sanawyny ýazmaly.
- Sanalan ýolbaşçylaryň işleri etmäge ukyplydygyny görkezmek üçin olaryň öňki işlerinden mysal getirmeli.
- Bu işde öz tejribäňi beýan etmeli.

Bazara häsiýetnamalar

- Bazaryň ösüşiniň dinamikasy

– Geçen döwür bilen deňeşdirilende bazaryň ýagdaýynyň üýtgeýişini görkezmeli; haýsy kärhana şu ugurdan öňbaşçy, onuň bäsdeşleri, islegiň, teklibiň hem-de nyrhyň ýagdaýy; sebäbi kärhananyň-edaranyň işiniň ilerlemegini şu görkezijiler kesgitleýär.

Mümkinçilikler

- Kynçylyklar we mümkinçilikler

– Sarp edijileriň kynçylyklaryny beýan etmeli; şu kärhananyň-edaranyň önümi ýa-da hyzmaty bilen ol kynçylyklaryň çözülişini görkezmeli.

Gözýetimim(Konsepsiýam)

- Kärhananyň-edaranyň esasy kesgitleýji tehnologiýasyny, gözýetimini ýa-da strategiýasyny beýan etmeli.

Bäsdeşligim

- Umumy bäsdeşligik.
- Kärhana-edaramyň bäsdeşliginiň beýany.

Maksatlarym we meselelerim

- Geljekki 5 ýyla maksadym

– maksatlaryň başga häsiýetnamalaryny görkezmeli.

– bazaryň ösüşiniň ugurlaryny görkezmeli.

– düşewüntler we girdejiler boýunça maksatlary görkezmeli.

Maliýe meýilnama

- Birinji üç ýylda garaşylýan satmagyň(hyzmatyň) derejesine häsiýetnamalary we çykdajylara bahalary, maliýe modeliň ýazgysy bilen umumy maliýe meýilnamany getirmeli.
- Bu tema üçin birnäçe slaýda peýdalanmaly.

Talap edilýän resurslar

- Tehnologik talaplar.
- Işçi güýçlerine talaplar.
- Talap edilýän resurslar.

– maliýe, gelmeler, reklama we başgalar.

- Daşky talaplar.

– Başga kärhanalardan sargyt boýunça almaly harytlar, hyzmatlar we tehnologiýalar.

Töwekgelçilikler we höweslendirmeler

- Töwekgelçilikler

– Mümkin bolan töwekgelçilikleri beýan etmeli.

- Töwekgelçilikleriň ätiýaçlandyrylyşy

– Töwekgelçilikler ätiýaçlandyryşynyň görnüşlerini beýan etmeli.

- Höweslendirmeler

– Aýratynam maliýeleşdirmeklik zerurlygy bar bolsa bergileriňizi bermegiň möhletine baha bermeli.

Kesgitleýji meseleler

- Gyssaglylary

– Cözgüdi tiz çözülmegi talap edilýän meseleler.

- Gyssagly bolmadyklary

– Çözgütleri yza süýşürmek bolýan meseleler.

– Çözgütler yza süýşürilende bolýan netijeler.

- Maliýeleşdirilişiň aýratynlyklaryny anyklamaly.

Mazmuna geçmek

2.3.3. Maliýe ýagdaýyna häsiýetnamalar

Bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Mazmuny

bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Üstünlikler

bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

(mln manatlarda)	2003	2004
Arassa düsewünt	x xxx	x xxx
Sap girdeji	xxx	xxx
Paýnamalara girdeji	xxx	xxx
Goýumlara gelimler	xx%	xx%
Inwestisiýalar	xxx	xxx
Aktiwler	x xxx	x xxx
Dwidentler	xxx	xxx

Girdeji

bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

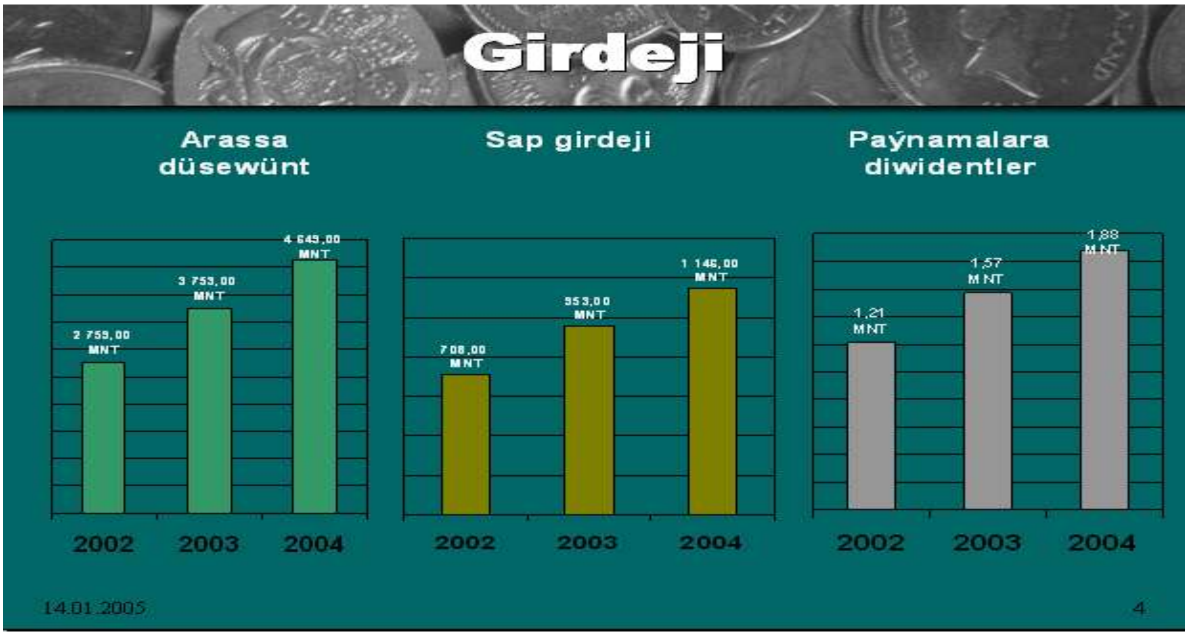

Bölümler boýunça düşewüntler
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Balans
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Aktiwler
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

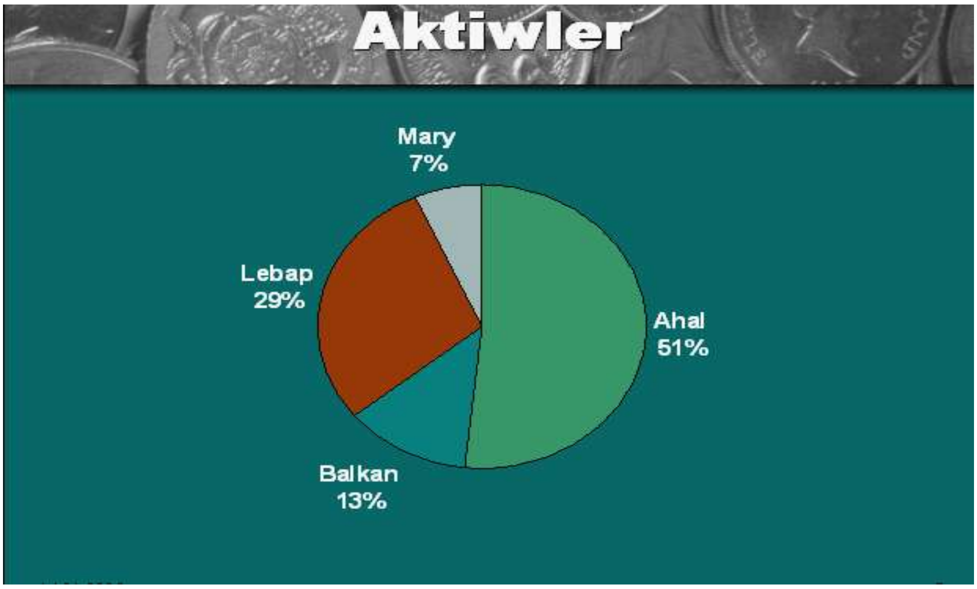

Paýnamalaryň kursy
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

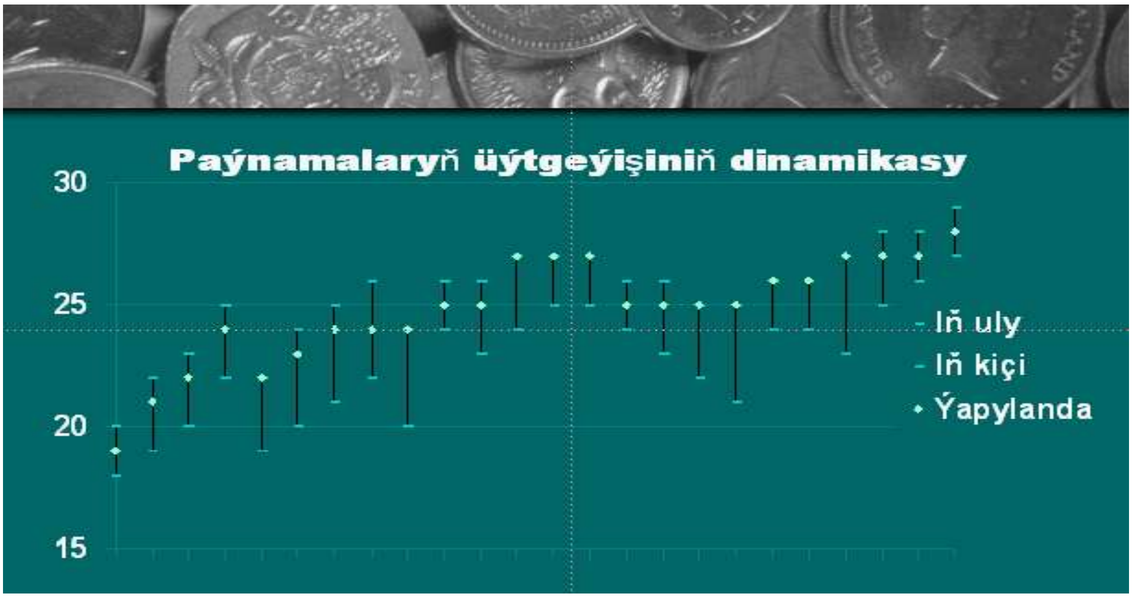

Mazmuna geçmek

2.3.4.Iş toparyň öý sahypasy

bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

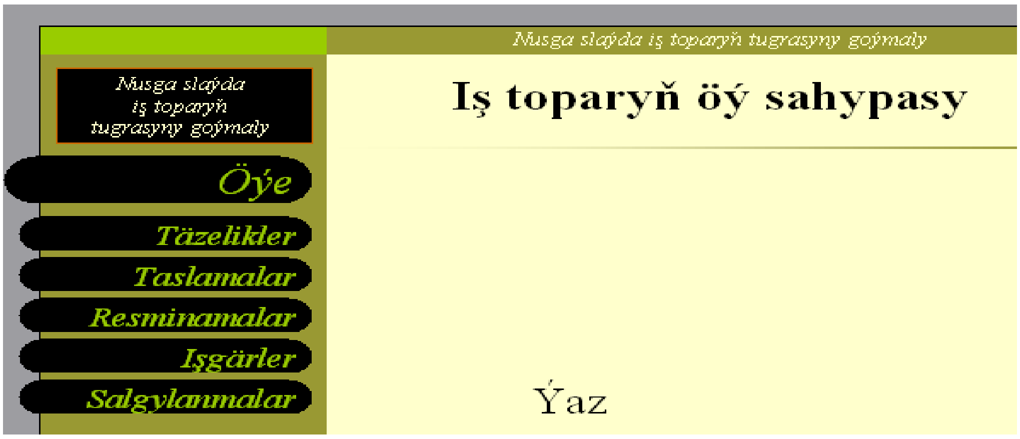

< Iş toparyň atlandyrylyşy >
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

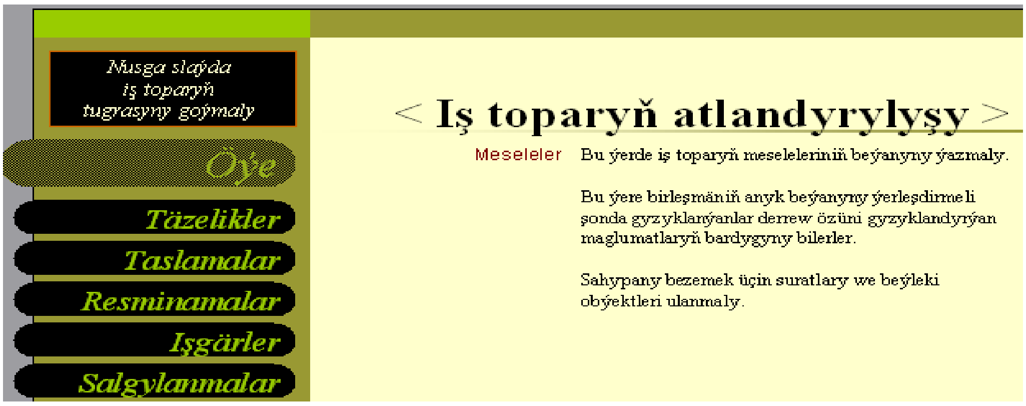

Täzelikler
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Taslamalar
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

1-nji taslama
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

2-nji taslama
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Resminamalar
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Işgärler
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Ýazgylyjow Aşyrgylyç
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Peýdaly salgylanmalar
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

Birleşik-düwüniň kartasy
bu düzümiň slaýdasynyň ýazgylary:

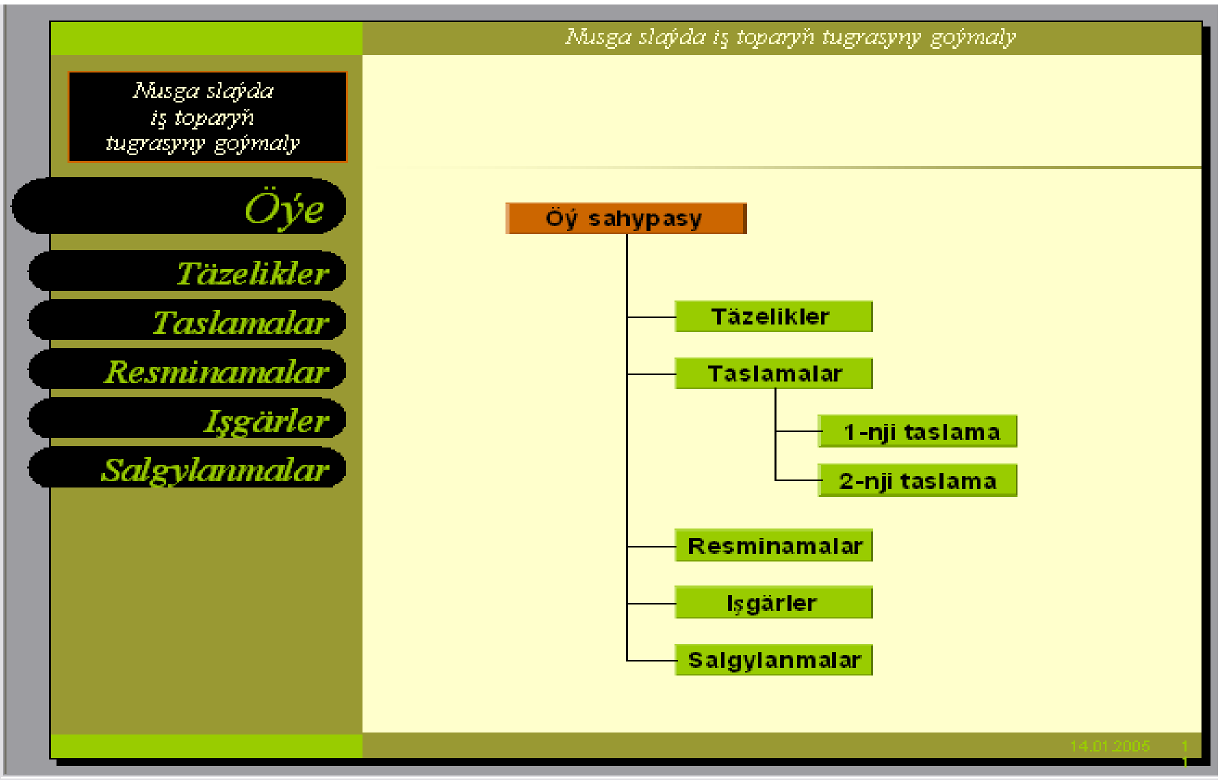

Bu slaýdada düwmeler birleşmäniň katrasyny döretmekde peýdalanylýar. Bu karta arabaglaşdyrylan çyzyklar bilen birikdirilen. Arabalanyşykly çyzygy bolan obýektleriň orny üýtgände çyzyklaram olar bilen bile üýtgeýär.

Mazmuna geçmek

2.3.5. Gurama barada maglumatlar

Okatmak

- *Kurslar. Ugry we okuw tertibi*

-Umumy kurslar
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Ýörite okadylyş
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Taslamalara ýobaşçylyk
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Ýörite taýýarlyk
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

Iş jogapkärçiligi

–Görnüşler, tertibi we gözükdirmeleri Ýeňilliklere hukugy
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Dolandyryjy işgärler
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Maksatlary we meseleleri
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Düzgün, umumy maglumatlar
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

Üýtgedip guralyşy

–Düzgün we işler
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Görnüşleri
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Işe ýerleşdirilişi
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Kömek
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

Kabul etmek

–Talyp nünär öwreniş işi
Jogapkär, E-mail salgysy, tel.

–Kabul etmäniň umumy düzgünleri
Jogapkär, E-mail salgysy, tel..

–Ýaş hünärmenler
Jogapkär E-mail salgysy, tel..

–Bilimli işgärler
Jogapkär E-mail salgysy, tel..

–Boş wezipeler, görnüşleri
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

Wezipeden-wezipä geçirmeler

–Başga wezipä geçirme
Jogapkär E-mail salgysy, tel..

–Wezipä geçirmä soramanyň görnüşi
Jogapkär E-mail salgysy, tel..

–Bölümden-bölüme geçmek
Jogapkär E-mail salgysy, tel..

–Geçirmäge soramanyň görnüşi
Jogapkär E-mail salgysy, tel..

Işden çykarmak

–Işden çykarylma boýunça kömek puly
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

–Işden çykarylma. Düzgün we kanunlar
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

–Işden çykarmak üçin görnüşler
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

Ýumuşlaryň sanawy

–Ýumuşlaryň gözlegi
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

–Ýumuşlaryň sanawy
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

–Ýumuşlary goýbermegiň görnüşleri
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

Dynç alyşlar we keselçilikler

–Çaga dogurmak üçin dynç alyş
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

–Keselçilikler
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

–Öz hasabyna dynç alyş
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

–Döredijilik üçin dynç alyş
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

Kömekler

–Düzgünler we derejeler
Jogapkär E-mail salgysy, tel.

– Wezipe pullary we baýraklar
  Jogapkär E-mail salgysy, tel..

– Kärhananyň paýnamalary
  Jogapkär E-mail salgysy, tel.

– Medisina kömekleri
  Jogapkär E-mail salgysy, tel.

– Nepagatlar
  Jogapkär E-mail salgysy, tel.

Mazmuna geçmek

2.3.6. Işgärleri okatmak kursy

Giriş

Maslahatlaşmak üçin dersi kesgitlemeli

- *Diňleýjiler üçin temany döretmeli-aýtmaly*
- *Seredilýän tema boýunça diňleýjileriň bilimini kesgitlemeli*

Gün tertibi

- *Öwreniljek bölümleriň sanawy*
- *Her bölüme berilýän wagt*

Häsiýetnamalar

- *Tema boýunça umumy suraty görkezmeli*
- *Her bir bölümiň özara nähiliräk arabaglanyşygyny düşündirmeli*

Sözlük

- *Adalgalaryň sözlügi*
- *Tema boýunça peýdalanylýan adalgalary kesgitlemeli*

1-nji bölüm

- *Maglumatlara jikme-jik seretmeli*
- *Mysallar getirmeli*
- *Maglumatlary berkitmek üçin gönükmeleri amal etmeli*

2-nji bölüm

- *Maglumatlara jikme-jik seretmeli*
- *Mysallar getirmeli*
- *Maglumatlary berkitmek üçin gönükmeleri amal etmeli*

Jemleme

- *Seredilen meseleleri sanaşdyrmaly*
- *Amaly işleri beýan etmeli*
- *Amallardaky netijeleri soraşdyrmaly*

Goşmaça maglumatlaryň çeşmeleri

- *Başga kurslar*
- *Maslahat berilýän kitaplary, makalalary, elektron çeşmeleri sanaşdyrmaly*
- *Goldaýan gulluklar, beýleki çeşmeler*

Mazmuna geçmek

2.4.Taslamalary mahabatlandyrmagyň ülňüleri

2.4.1.Taslamalara häsiýtnamalar

Taslamanyň maksady

- *Taslamanyň esasy maksady*
- *Taslamanyň beýleki taslamalar bilen arabaglanyşygy*
- *Esasy möhletler*

Taslamanyň ýazmaça beýany

- *Tehniki adalgalary ulanmazdan taslamany beýan edilişini ýazmaly*
- *Ýagdaýy, kalendar meýilnamany, býujeti we ş.m. maslahatlaşmaga gerek mukdardaky slaýdalaryňy peýdalamaly*

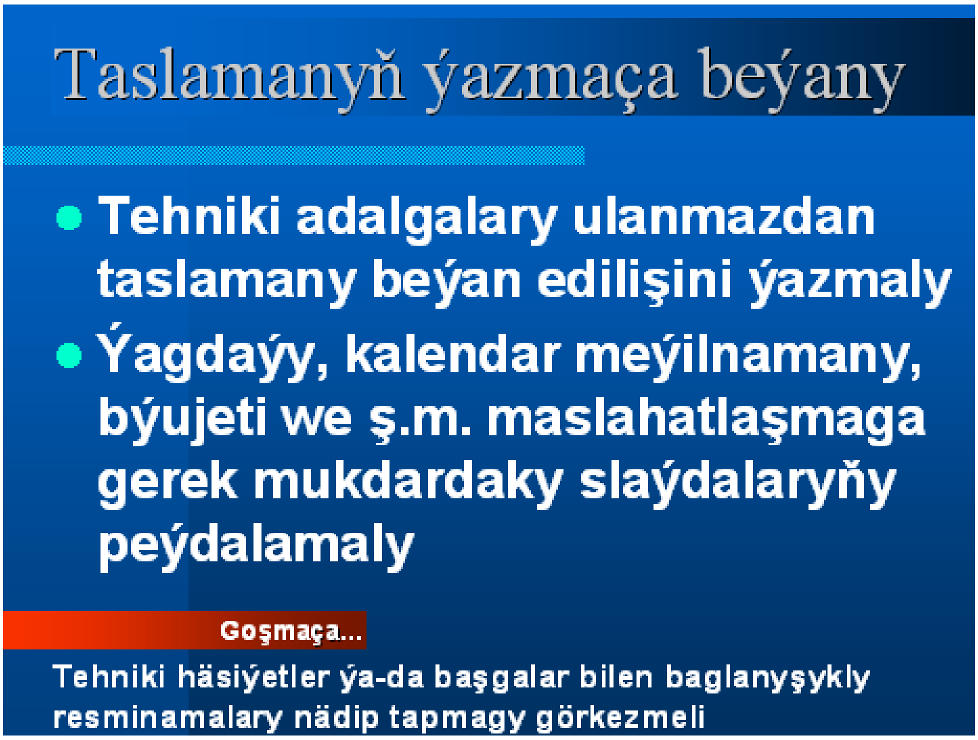

Taslama synlar

●*Taslama syn ýazýanlar*

–(Her bir syn ýazýança bir slaýda goýmaly)

●*Taslamanyň artykmaçlyklary*

–Taslamanyň artykmaçlyklary(synlardan)

●*Taslamanyň kemçilikleri*

–Taslamanyň kemçilikleri(synlardan)

Taslama synlar(dowamy)

- *Taslama syn ýazýanlar*
- *Artykmaçlyklary*
- *Kemçilikleri*

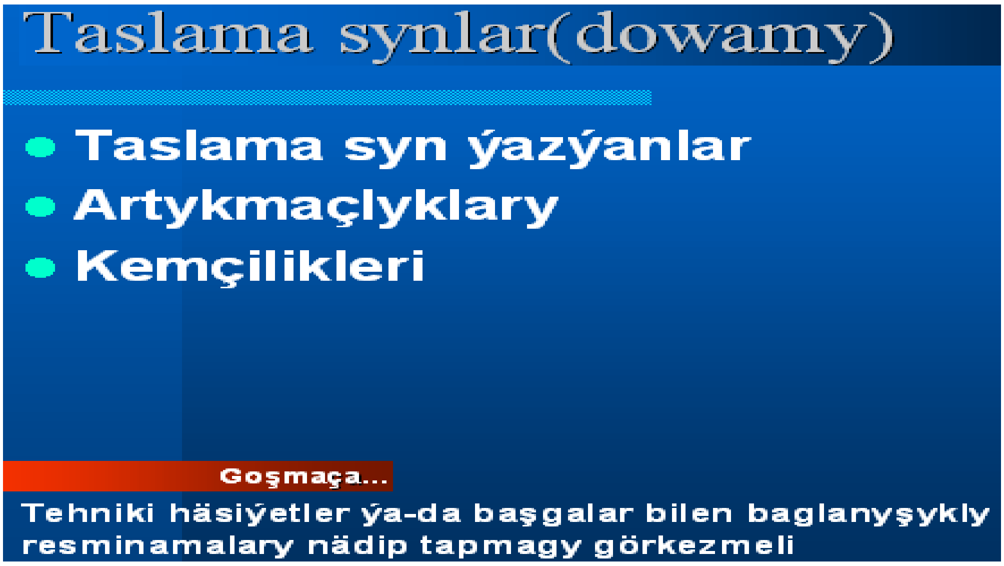

Tehnologiýasy

- *Täze tehnologiýalaryň ýazmaça beýany*

–artykmaçlygy

- *Standartlara gabat gelişi*

–artykmaçlygy

- *Standartlary göz öňünde tutmaýanlygy*

–Sebäpleri, kemçilikleri we artykmaçlyklary

ÖGT: Öz gysgaltmalaryňyzy tapyň!

Resurslar we ýerine ýetirijiler

- *Şu taslama üçin resurslara bolan talaby ýazmaly*

–hünärmanler

–enjamlar

–jaýlar

–daşky hyzmatlar we goldamalar

–önümçilik

–ýerleşdirmeler

Işler(Proseduralar)

- *Şu taslamanyň şuňa meňzeş taslamalardan tapawudynyň işlerini ýazmaly*
- *Täze işleriň sebäbini, bähbidini we kynçylygyny maslahatlaşmaly*

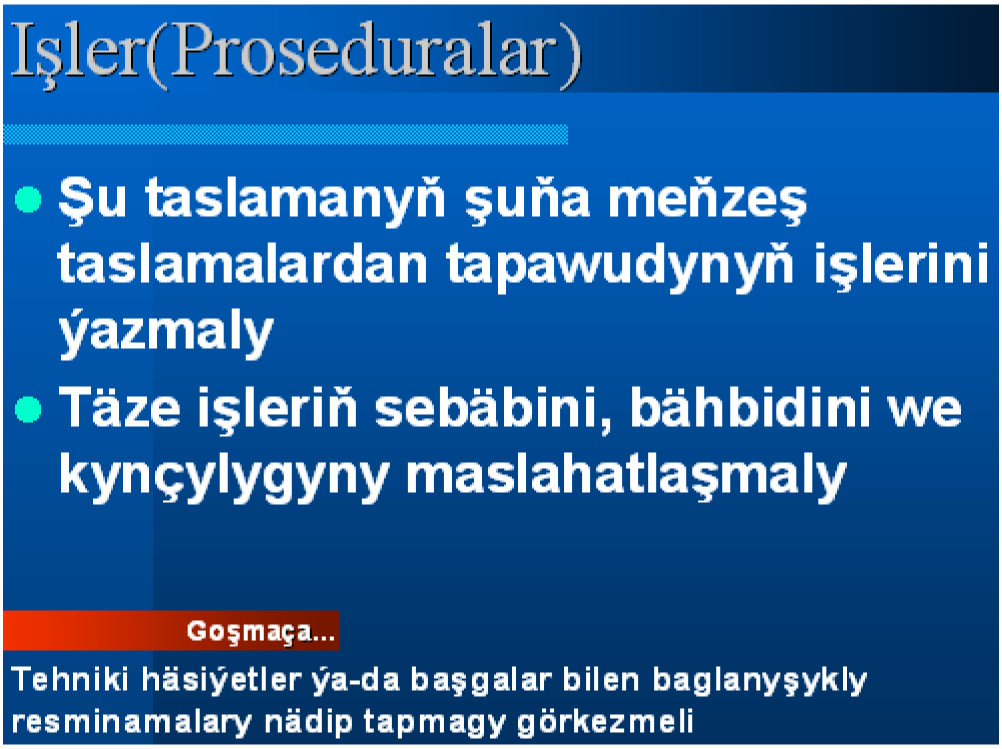

Kalendar meýilnama

- *Taslamanyň ýerine ýetirilişiniň esasy senesini görkezmeli*

Häzirki ýagdaýlar

- *Meýilnama bilen deňeşdirilende işleriň gidişine gysgaça häsiýetnama*

–meýilnama bilen gabat gelýän ýerleri

–meýilnamadan yza galýan ýerleri

–meýilnamadan öňe giden ýerleri

- *Göz öňünde tutulmadyk saklanmalar we kynçylyklar*

Bilelikde bolmaly resminamalar

- *Satuw meýilnamasy*

–nireden ýa-da kimden bilmeli, telefony

- *Býujet*
- *Satuw meýilnamasy*

–nireden ýa-da kimden bilmeli, telefony

- *Jemi jemlemek*
- *Satuw meýilnamasy*

–nireden ýa-da kimden bilmeli, telefony

- *Başga meseleler*

–nireden ýa-da kimden bilmeli, telefony

Mazmuna geçmek

2.4.2.Taslamanyň jemini jemleýäris

Ýerine ýetirilişi we maksatlar

- *Maksat: deslapky maksatlaryňy ýa-da taslamanyň maksatlaryny görkezmeli*

–Taslamany üstünlikli ýerine ýetirilişinie baha bermegiň nyşanlaryny sanaşdyrmaly

Ýerine ýetiriliş we grafik

- *Meýilnama: taslamanyň gidişiniň deslapky grafigini beýan etmeli*

–Esasy tapgyrlary sanaşdyrmaly

Ýerine ýetiriliş we hil

- *Hil: berlen taslama üçin hile bildirilýän deslapky talaby gorkezmeli*

–Taslamany üstünlikli ýerine ýetirilişinie baha bermegiň nyşanlaryny sanaşdyrmaly.

Ýerine ýetiriliş we býujet

- *Býujet: berlen taslama üçin býujete bildirilýän deslapky talaby gorkezmeli*

–Çykdajylara degişli harajatlara we çaklendirmelere bolan esasy talaplary sanaşdyrmaly

Bölüm boýunça taslamanyň jemi

Taslamanyň meýilnamalaşdylyşy
Taslama nähili meýilnamalaşdyrylypdy?

- *Deslapky meýilnama kim jogapkär bolupdy?*

–Şu iş nähili ýerine ýetirildi?

–*Başdan başlap taslama dogry ýazmaça beýan* edilipmidi?

–Meýilnama hakykata ýakyn edilip düzülipmidi?

–Taslamanyň meýilnamasy barada maglumatlar nähili berilipdi?

–Şu iş nähili ýerine ýetirilipdi?

Taslamanyň meýilnamalaşdyrylyşy
Meýilnama dogry düzülipmidi?

- *Meýilnama öň gowy düzilipmidi?*

–Näme dogry düzülipmidi? Nämeler ýokdy?

- *Meýilnama hakykata ýakyn bolupmydy?*
- *Meýilnama wagta görä üýtgäpmidi?*

–Üýtgeşikler nähli boldy (gowy tarapa ýa-da erbet tarapa)?

–Taslama nähili üýtgeşikler täsir etdi?

- *Gowylandyrmagyň mümkünçilikleri:*

–Has anyk maslahatlar bermeli.

Barlaglar we işläp taýýarlamalar
Dolandyryş nähili boldy?

■ *Barlaglar we işläp taýýarlamalara nähili ýolbaşçylyk edildi?*

■Toparyň, işgärleriň sany, hasabatyň düzümi we ş.m.

■Iş nähili ýerine ýetirildi? Gowylandy?

■ *Işläp taýýarlaýjy toparlar özara nähili işleşdi?*

–Usulýetler, işleriň grafigi we ş.m.

–Iş nähili ýerine ýetirildi?

Barlaglar we işläp taýýarlamalar
Iş nä derejede netijeli boldy?

■*Tehniki müşgülleriň ýüze çykarylyşy we cözülişi*

– Deslapdan haýsy müşgüllikler ýüze çykaryldy?

– Ýüze çykarylan müşgüllikler dogry çözülipmidi?

– Iş nýerine ýetirildi? Gowylandyrmalar?

■*Ýerine ýetirmelere baha bermeler*

– Berilen baha hakyky alnan netije bilen gabat geldimi?

– Dogry baha bermäge name kömek etdi?

– Dogry baha bermäge name päsgelçilik berdi?

Taslama ýolbaşçylyk
Taslama ýolbaşçylyk nähili ýerine ýetirildi?

■*Ýygnak: kim/haçan/geçirilişiniň ýygylygy*

–Iş nähili ýerine ýetirildi?

■*Aragatnaşyk: kim/haçan/geçirilişiniň ýygylygy*

–Iş nähili ýerine ýetirildi?

■*Üýtgeşmeler: hasaba alynyşy, habar berilişi*

–Iş nähili ýerine ýetirildi?

■*Başgalar: elektrion aragatnaşygy E-mail, işleriň grafigi, maglumatlar binýady, hasabatlar we ş.m.*

Önümçilik

- *Önüm almaga taýýarlyk barmydy?*

– Resminamalaryň we olaryň sanawynyň hili nähili boldy?

– Buýrulan materiallar taýýar bolypmydy?

- *Önüm önümçiligiň talabyny kanagatlandyrýarmydy?*
- *Göz öňünde tutulmadyk saklamalar bolupmydy?*

Hiliň barlanylyşy we goldanylyşy

- *Hil nähili ölçenildi ýa-da kesgitlenildi?*

  – Netijeliligi nähili?

- *Taýýar önümiň hili bar bolan talaplara gabat gelişi nähili?*

  - *Hile degişli meseleler nähili çözüldi?*
  - *Goldaýan toparyň taýýarlygy dogry bolupmydy?*
  - *Bar bolan resurslar bilen goldanýan önümiň hiline gabat gelýärmi?*

Marketing

- *Taýýar soňky önüm bazardaky tutýan ornyna gabat gelýärmi?*
- *Ýerine ýerleşdirmek üstünlikli bolupmydy? Dogrymy? Netijelimi?*
- *Önüm bazara üstünlikli çykarylypmydy?*
- *Marketing maksatnama netijeli ýerine ýetirilipmidi?*
- *Önüm bazaryň talabyny kanagatlandyrýarmy?*

Satuwlar

- *Satýan guramalara önüm barada dogry habarlar berilipmidi?*
- *Önüm buýrujynyň talabyny kanagatlandyrdymy?*
- *Ibermeleriň grafigi ýerine ýetirilipmidi? Harajatlar?*
- *Deslapky satuwyň meýilnama gabat gelişi nähili?*
- *Önümiň bazarda garşylanylyşy hähili boldy?*

Esasy sapaklar

Nämeler dogry edilipdi

- *Dogry işleriň mysallaryna gysgaça seretmeli*

– Anyk mysallary peýdalanmaly: «her gün taslamanyň gidişi barada 15-minutlyk irki hasabat üstünlikli geçirildi» diýip ýazmaly, «hasabat dogry geçirildi» diýip ýazmaly däl.

– Aýratynam peýdaly resminamalaryň(formalaryň), işleriň(proseduralaryň), hasabatlaryň sanawyny getirmeli

Nämeler nädogry edildi

- *Nädogry edilen işleriň mysallaryna gysgaça seretmeli*

– Nädogry eýelenen ýerleri, işleri(proseduralary), usulýetleri we ş.m. anyk mysallarda görkezmäge synanyşmaly

- *Müşgül işler nähili çözüldi?*

Maslahatlar

- *Geljekde şeýle kibapdaş taslamanyň üstünde işlenilende bölüm ýa-da ýolbaşçylar derejesinde möhüm maslahatlary ýazmaly*

- *Berlen mahabatlandyrmany has jikme-jik beýan edýän resminamany ýaýratmaly*

Meseleler we düşündirişler

Mazmuna geçmek

2.4.3. Işiň gidişi barada nutuk

Ýagdaýyň gysgaça beýany

- *Iş meýilnama görä iş gidýärmi?*
- *Taslamanyň gutarýan wagty*
- *Bolaýjak harajatlar*
- *Beýleki häsiýetlere görä ýagdaýy*

– Önümçilige taýýarlyk

– Tamamlamak

– Bileleşip işleýänler we ş.m.

Ösüş

- *Hasabat döwründe taslamanyň ýagdaýynyň üýtgeýişini beýan etmeli*

–Kalendar meýilnama görä işiň gidişini şekillendirmeli

- *Hasabat döwründe has möhüm gazanylan üstünlikleri bellemeli*

Taslamada üns beräýmeli ýerler

- *Hasabat döwründe ýüze çykan päsgelçilikleriň we kynçylyklaryň sanawy*

–Düzetmek üçin işler

–Işiň meýilnamasyna täsiri

- *Size düşünilýänligine göz ýetirmeli*

–Yza galmaklyga getiren kynçylyklar

–Olar name üçin öň göz öňünde tutulmady

–Bu meseleleri buýrujy taslamanyň ýolbaşçysy bilen maslahanlaşjakmyka?

Kalendar meýilnama

- *Möhüm seneleriň sanawy*
- *Meýilnama jikme-jikligi goşmajak bol*
- *Eger zerur bolsa jikme-jik meýilnamany paýla*

–Işleriň meýilnamasy bilen öňünden tanyş, belki bir topar meselelere jogap bermeli bolar

Materiallaryň alyş-çalyşygy

- *Bermek üçin materiallaryň sanawy*

–Sizden müşderä berilmeliler

–Sizden başga kärhanalara bermeliler

–Başgalardan Size berilmeliler

–Başga bölümlerden Size berilmeliler

- *Her bir ugur boýunça ileri tutulýan ugurlary kesgitlemeli*

–Gerek mukdardaky slaýdalary goýmaly

Nyrh

- *Nyrhdaky üýtgeşmeleri görkezmeli*

–Deslapky göz öňünde tutulanlar

- Sanlardaky tapawudyň sebäbine düşmeli-ol ýerde soraglar ýüze çykmagy mümkindir

- *Býujetden artyp çykma howplylygy barmy*

–Sebäbini beýan et

–Düzetmek üçin işleriň sanawy

–Geljege hakyky baha

Tilsimat

- *Tehniki meseleleriň sanawy*

- *Gyssagly meseleleriň sanawy*

–Olaryň taslama edýän täsiriniň beýanyny ýazmaly

- *Düşüniksiz tehniki soraglaryň sanawy*

–Düşüniksizligiň sebäbi

–Göz öňünde tutulan işler ýa-da ätiýaç meýilnama

Resurslar

- *Taslamanyň resurslarynyň ýazmaça beýany*

–Hemişelik resurslar

–Wagtlaýyn resurslar

–Eger resurslar ýetmezçilik etse, ýerine name teklip etmeli?

- *Müşderiler goşmaça resurslary ulanmaga ylalaşarlar, ýöne çykdajylaryň has artmagyna razy bolmazlar*

Indiki hasabata name etmeli

- *Indiki hasabatyň senesi*
- *Göz öňünde tutulýan işleriň sanawy*

–Name etmegiň zerurlaryny sanaşdyr

–Hökmany çözülmeli meseleler

- *Ýerine ýetirijiler işleriň meýilnamasyna düşünýänligine göz ýetirmeli*

Mazmuna geçmek

2.5. Iş(marketing) mahabatlandyrmalary

2.5.1. Önümleri satýarys we hyzmatlar edýäris

Maksat

- *Maksady ýazmaça beýan etmeli*
- *Zerur bolsa birnäçe setir ýer bermeli*

Buýrujynyň talaplary

- *Diňleýjilere talaplary düşündirmeli*
- *Diňleýjilere talaplary doly ýazmaça görkezmeli*

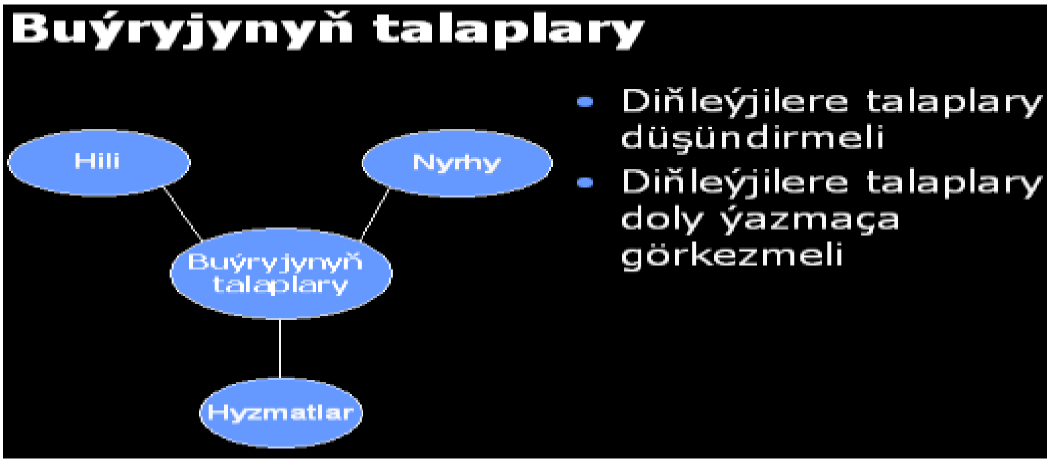

Talaplara gabat gelişi

• *Önümleri we mümkinçilikleri sanaşdyrmaly hem-de olaryň talaplara gabat gelişi*

• *Bu ýerde birnäçe slaýda gerek bolmagy mümkindir*

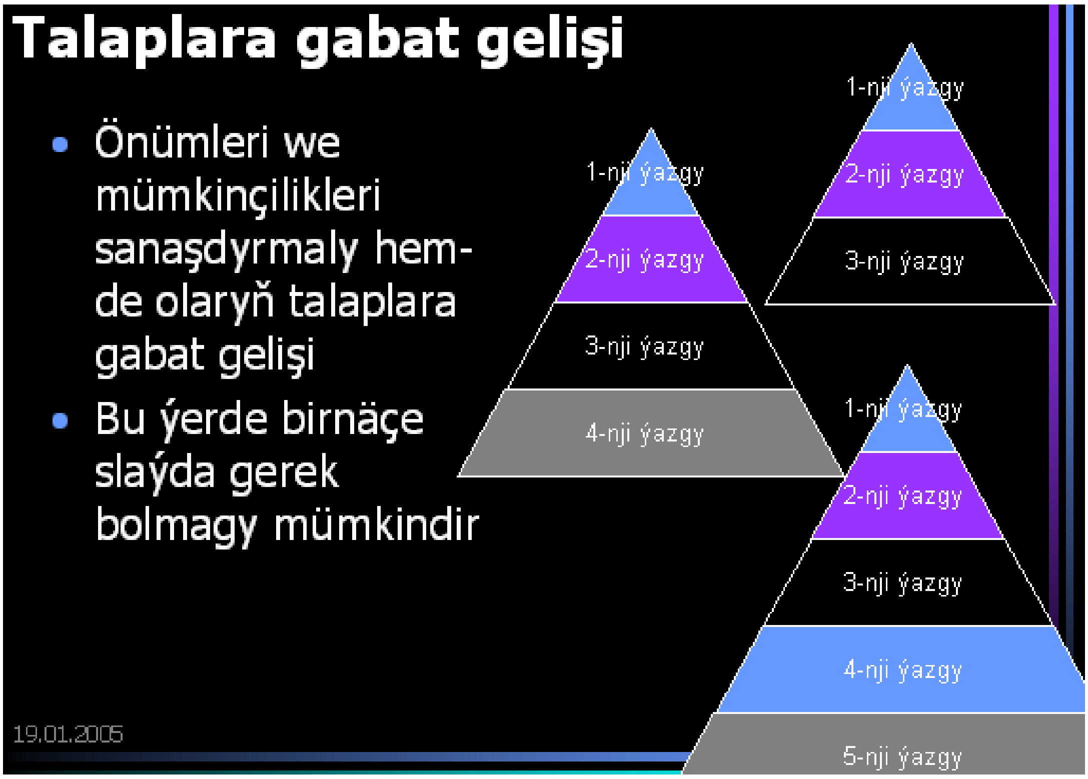

Çykdajylaryň seljermesi

• *Buýryjynyň maliýe bähbidini görkezmeli*

• *Bäsdeşleri bilen deňeşdirilende siziň önümleriňizi ýa-da* hyzmatlaryňyzy *almagyň bähbitliligini görkezmeli*

Biziň güýçli taraplarymyz

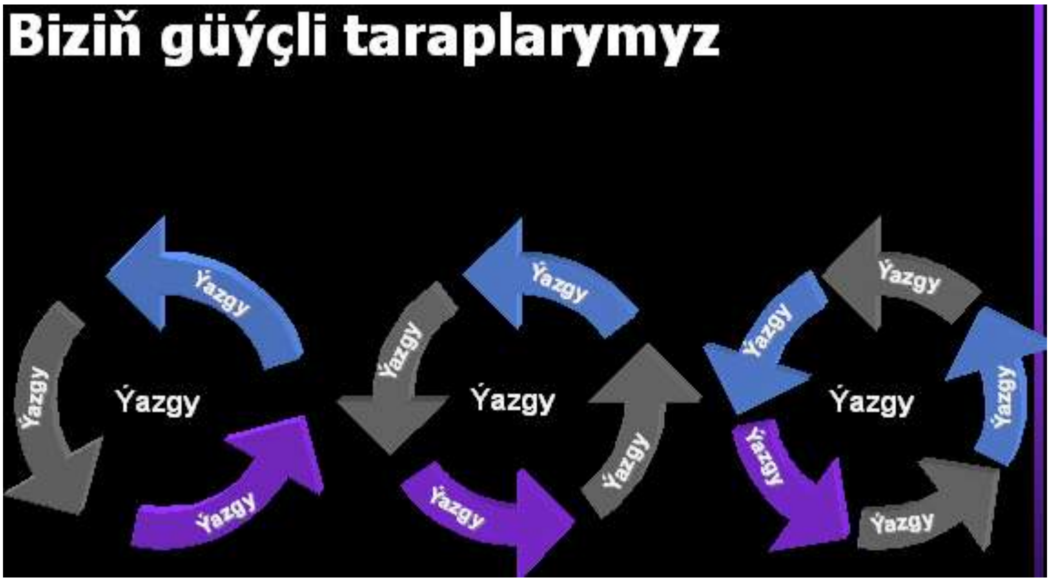

Esasy artykmaçlygymyz

- *Teklip edýän önümlerimiziň, hyzmatlarymyzyň ýa-da ideýalarymyzyň esasy artykmaç taraplaryny ýazmaça beýan etmeli*

Soňky işler

- *Diňleýjilere soňky etjek işleriňi ýazmaça beýan etmeli*

Mazmuna geçmek

2.5.2. Satuw meýilnamasy

Bazara häsiýetnamalar

- *Bazaryň öşüşine seljerme*
  - Bazaryň ýagdaýyndaky üýtgeşmeleri geçen döwür bilen deňeşdirip görkezmeli. Haýsy kärhana bazarda kesgitleýji, kim onuň bäsdeşleri, islegler, teklipler we nyrh nähili maglumatlaryň bolanyny görkezmeli.

Onümleriň ýazmaça beýany

- *Harytlary we hyzmatlary ýazmaça beýan etmeli*

Bäsdeşlige ukyplylygy

- *Bäsdeşlik*
  - Esasy bäsdeşleriň güýçli we gowşak taraplarynyň beýanyny ýazmaly
  - Öz önümleriňi bäsdeşiň önümleri bilen deňeşdirmeli

Bazardaky eýeleýän ýeriň

- *Harydyň ýa-da hyzmatyň tutýan orny*
  - Ýakyn bäsdeşleriň önümleri bilen deňeşdirilende öz önümiň aýratyn tapawutly taraplaryny görkezmeli
- *Sarp ediji üçin bähbitler*
  - Sarp edijiler teklip edilýän haryrtdan ýa-da hyzmatdan haýsy bähbitleri alýanyny görkezmeli

Sarp ediji bilen aragatnaşyk

- *Maglumat berip durmagyň usullary*
- *Bazaryň maksatlaýyn bölegi(segmenti)*

Gaplamak we düzüme goşmak

- *Onümi gaplamak*
  - Onümiň daşky görnüşini, möçberini we nyrhyny ara alyp maslahatlaşmaly
  - Goşmaça düzüme girýänleri ibermegiň görnüşlerini ara alyp maslahatlaşmaly
- *Harydyň nyrhy*
  - Harydyň nyrhynyň üstüne goşulýan çykdajylary getirmeli

Onüm öndürmegiň strategiýasy

- *Harydy öndürmegiň meýilnamasy*
  - Önümiň öndüriljegi öňünden yglan ediljekmi
- *Harydy mazamlaşdyrmaga býujet*

Jemgiýetçilik bilen arabaglanyşyk

- *Taktika we strategiýa*
  - Strategiýa
  - Meýlinamanyň esasy bölekleri
  - Jemgiýetçilik bilen işlemäni şol sanda metbugatda, buýurma beýanatlary, konferensiýalary we ş.m. taýýarlamagyň jikme-jik meýilnamasyny taýýarlamaly

Mazamlama

- *Taktika we strategiýa*
  - Strategiýa
  - Köpçülikleýin habar beriş serişdelerine häsiýetnamalat; esasy möhletler
  - Çykdajylara deslapky häsiýetnamalar

Harydy we hyzmaty ýerleşdirmegiň başga usullary

- *Göni satuwlar*
  - Ýerleşdirmegiň strategiýasyna, serişdelerine we usullaryna häsiýetnamalar
  - Esasy maksatlara, meselelere we nyrhlara häsiýetnamalar
- *Gytaklaýyn marketing*
  - Bilelikde satmak barada şertnama(kontrakt)
- *Marketingiň maksatnamasy*

Nyrhlar

- *Nyrhlar*
  - Nyrhyň emele gelişiniň usullaryny we aýratynlyklaryny ýazmaça beýan etmeli
  - Başga harytlar bilen deňeşdirmeli
- *Syýasat*
  - Nyrh syýasata häsiýetnamalar

Ýerleşdirmäge ibermek

- *Ibermegiň strategiýasy*
- *Ibermegiň ugurlary*
  - Ibermegiň ugurlarynyň beýanyny ýazmaly
- *Ugurlar boýunça bölüşdirmek*
  - Her bir ugur boýunça ibermeleriň bölüşdirilişiniň meýilnamasyny ýa-da göterim bölegini görkezmeli. Bu yerde tegelek diagrammany getirmek ýerliklidir

Ýokarlaýyn bazarlar ýa-da bazaryň bölekleri (segmentleri)

- *Ýokarlaýyn bazaryň mümkinçilikleri*
  - Bazaryň ýokarlaýyn böleginiň(segmentiniň) mümkinçiliklerini ýazmaça beýan etmeli
  - Bu bazarlara ýa-da segmentlere önümi ýerleşdirmegiň strategiýasyny ýazmaça beýan etmeli
  - Bile işleşýänleriň toryny peýdalanmagyň usullaryny ýazmaça beýan etmeli

Daşary ýurt bazarlary

- *Daşary ýurtlara ibermeler*
  - Ibermeleriň strategiýasynyň ýazmaça beýany
  - Daşary ýurtlara ibermek üçin häsiýetli meseleleri ara alyp maslahatlaşmaly
- *Nyrh emele gelmesiniň strategiýasy*
- *Daşary ýurtlardaky ýerli meseleler*
  - Daşary ýurt bazarlarynda önüme bildirilýän talaplar

Üstünligiň nyşanlary

- *Ýakyn ýyllarda esasy maksatlar*
- *Goşmaça maksatlar*
- *Üstünligiň ýa-da kynçylygyň nyşanlary*
- *Üstünlik üçin näme zerur*

Grafik

- *18 aý üçin mysaly*
- *Wagtlaýyn aralyklar*
  - Üstünlik uçin gowy aralyklary wagta baglanyşykly görkezmeli

Bilelikde goşlýn resminamalar

Mazmuna geçmek

2.5.3.Önümlere we hyzmatlara häsiýetnamalar

Häsiýetnamalar

- *Önümleri ýa-da hyzmatlary we olaryň ulanylýan ýerlerini   gysga ýazmaça beýan etmeli*
- *Öndürilýän önümiň görnüşlerini beýan etmeli.*

Tapawutlanýan aýratynlyklary we artykmaçlygy

- *Birnäçe slaýda-da önümiň beýanyny ýazmaly.*

- *Aýratyn nyşanlar boýunça ähli tapawutlanýan aýratynlyklaryny birleşdirmeli; her nyşana bir slaýda-dan bermeli.*
- *Alyjy üçin her bir artykmaç nyşany düşündirmeli.*
- *Her bir önümiň görnüşi üçin bir slaýda görkezmeli.*

Ulanylyşy

- *Önümleriň ýa-da hyzmatlaryň ulanylýan ýerlerini aýtmaly. Durmuşdan mysallar getirmeli.*

Häsiýetnamalar

- *Önümler üçin: gerek mukdardaky slaýdalary ulanyp ýerlikli tehniki häsiýetnamalary getirmeli.*
- *Hyzmatlar üçin: hyzmatlar bermegiň şertiniň jikme-jik beýanyny bermeli.*

Nyrhlar

- *Teklip edilýän önümleri ýa-da hyzmatlary jikme-jik beýan edip, olaryň nyrhlaryny görkezmeli.*

Elýeterligi

- *Iberiljek möhletleri görkezmeli.*
- *Hyrady nireden satyn alyp ýa-da buýrup bolýan ýerini görkezmeli.*

Mazmuna geçmek

2.6. Karnegiden maslahatlar mahabatlandyrmalar

2.6.1. Täze pikirleri teklip edýäris

Çykyş:
maglumatlary getriň…

- *Siziň esasy pikiriňizi anyk şekillendirýän mysallar getirmeli*
- *Bu mysalyňyz siziň diňleýjileriňize nähili degişlidigini düşündirmeli*

Etmeli işler

- *Etmeli işleri teklip etmeli*
- *«Men teklip edýärin…» diýeniňde anyk bolmaly*

Artykmaçlyklary

• *Işler edilende alynmaly netijeleriň artykmaçlygyny ýazmaça beýan etmeli:*

– 1-nji artykmaçlyk
  - mysal

– 2-nji artykmaçlyk
  - mysal

– 3-nji artykmaçlyk
  - mysal

Tamamlanylyşy

- *Ýene bir sapar teklip edýän işleriňi we olaryň esasy artykmaçlyklaryny gaýtalamaly*

– 1-nji iş we artykmaçlygy

– 2-nji iş we artykmaçlygy

– 3-nji iş we artykmaçlygy

Mazmuna geçmek

2.6.2. Işgärleri ylhamlaşdyrmak

Ylhamlaşdyryjy çykyşyň görkezilişi

- *Bilelikde işleýişiňe mysallar getirmeli*
- *Sitatalardan peýdalanmaly*
- *Ýerlikli ýagdaýy aýdyp bermeli*
- *Gutlaglary okap bermeli*

Gazanylan üstünlikler barada hasabaty diňlemeli

- *Tapawutlananlary gutlamaly*
- *Ösüş gazanylan ýerleri bellemeli*
- *Gazanylan üstünlikler barada mahabatlandyrýan hasabaty taýýarlamaly*

Täze meseleleri orta goýmaly

- *Geljegi ýazmaça beýan etmeli*

Döredüjilik maslahatyny geçirmeli

- *Soramaly: biz nähili hereket ederis…?*

–Ýagdaýa baha bermeli we maglumatlar getirmeli

–Teklip edilen çözgüde baha bermeli, şol bir wagtda pikiriň bolmaýan ýa-da tankydy tarapyndan daşda durmaly

–Iň gowy çözgüdi saýlamaly

Anyk maksatlary orta goýmaly

- *Anyk maksatlary ara alyp maslahatlaşmaly*

–aýratynlyklaryny

–ölçäp bolýanlygyny

–maksatlara ýetip bolýanlygyny

–hakykatlygyny

–wagt tapgyrlaryny

Anyk maksatlary orta goýmaly(dowamy)

- *Umumy maksatlary orta goýmaly*
- *Jogapkärleri bellemeli*

Maksatlara ýetmek üçin zerur bilmeleri beýan etmeli

- *Mazamlama(reklama)*
- *Aragatnaşyk(arabaglanyşyk)*
- *Işläp taýýarlamak*
- *Meseleleri anyklamak*
- *Maglumatlardan peýdalanmak*
- *Päsgelçiliklerden geçmek*

Borçlary kesgitlemek

- *Köpçülikleýin borçlar*
- *Hususy borçlar*

Tamamlamak

- *Haýran galyjy tamamlamagy taýýarlamaly*

Mazmuna geçmek

2.6.3. Ýygnak geçirýäris

Çykyş

- *Diňleýjileri aşakdakylar bilen gyzyklandyrmaly:*

– Belläýmeli waka bilen

– Hususy tejribe bilen

– Sertifikat ýa-da diplom bilen

– Sitatalar bilen

Esasy tema

- *Temany, meseleleri, geljegi şekillendirmeli, düşündirmeli.*
- *Maslahatyň möhümligini bellemeli*
- *Gatnaşyjylara öz pikirlerini aýtmagy soramaly.*
- *Diňleýjileri ylhamlaşdyrmaly.*
- *Has möüm düşündirişleri ýazmaly, ony diňleýjilere görkezmeli.*

Maksatlar we meseleler

- *Maksatlary beýan etmeli.*
- *Meseleleri beýan etmeli.*
- *Diňleýjileri ylhamlaşdyranyňda olaryň ünsüni meselelere we ileri tutulýan ugurlara çekmeli.*

Çözgütler we geljekler

- *Diňleýjilere öz pikirlerini we täzeliklerini aýtmagy soramaly.*
- *Edilmeli işlere we çözgütlere düşündirişleri ýazmaly, olary diňleýjilere görkezmeli.*
- *Diňleýjilere ileri tutulýan ugurlary goýmagy soramaly.*

Işleriň meýilnamasy

- *Aşakdakylary beýan etmeli(eger goşmaça maglumatlar zerur bolsa, onda jogapkär işgäre söz bermeli):*

  – Esasy işler

  – Talap edilýän maglumatlar

  – Zerur okatmalar

  – Kalendar meýilnamalar

  – Nyrhy

Tamamlamak

- *Düşünýänligine göz ýetirmeli.*
- *Deslapky ädimleri beýan etmeli.*
- *Borçlary bermeli.*

Mazmuna geçmek

2.6.4.Tehniki hasabat

1-nji Slaýdanyň görnüşi:

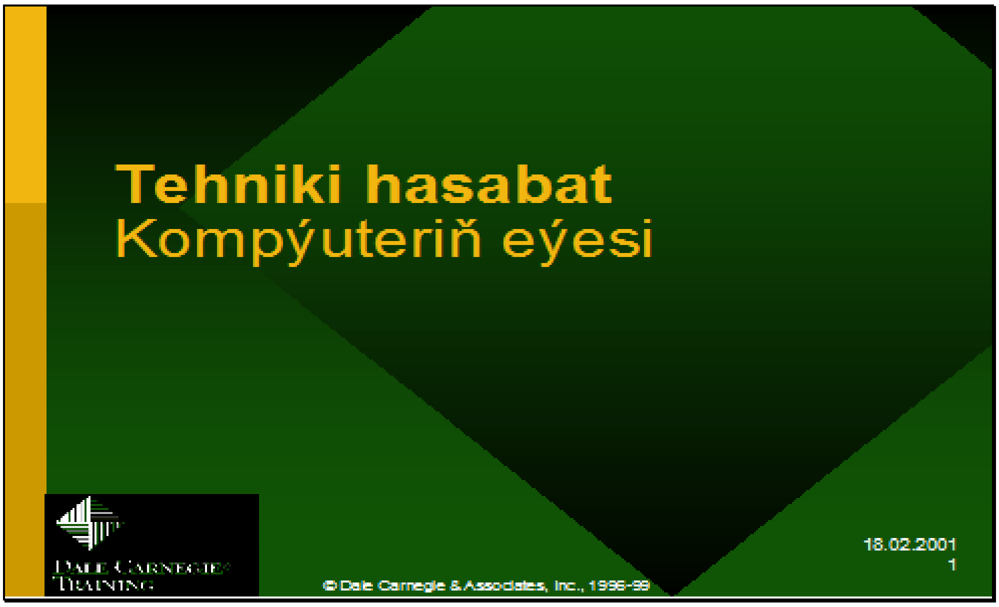

Slaýdadaky bellik: Nutukça tehniki hasabatyň maglumatlaryny diňleýjilere düşünikli bolar ýaly beýan etmeli bolýar. Ol maglumatlar çylşyrymly we has jikme-jikli bolmagy mümkindir. Onuň üçin ony ýeňilleşdirýän usulýetleri tapmaly, mysal üçin, Dale Carnegie Training® maslahaty.

Nutuga berlen wagta görä çykyşyňy taýýarla. Mahabatlandyrmaňy anyk böleklere böl. Düşündürişleriň beýanynyň logikasy bolsun. Esasy ünsi hasabatyň esaslaryna gönükdirmeli. Mahabatlandyrmany tamamlanyňyzda hasabatyň esasy ýerlerini, netijäni gaýtadan aýtmaly.

Diňleýjiler barada mydam pikirde bolmaly. Maglumatlar aýan bolmaly, beýan edýän maglumatlaryň düşünikli bolmaly. Ulanýan adalgalar diňleýjilere tanyş bolmaly, beýan edilişini şol derejede saklamaly. Esasyrak ýerlerde görkezme esbaplary ulanmaly. Diňleýjileriň talabyna ünüsli bolmaly

Çykyş

- *Temanyň diňleýjiler üçin bähbitlidigini düşündirmeli*
- *Diňleýjileri gyzyklandyrmaly*

2-nji Slaýdanyň görnüşi:

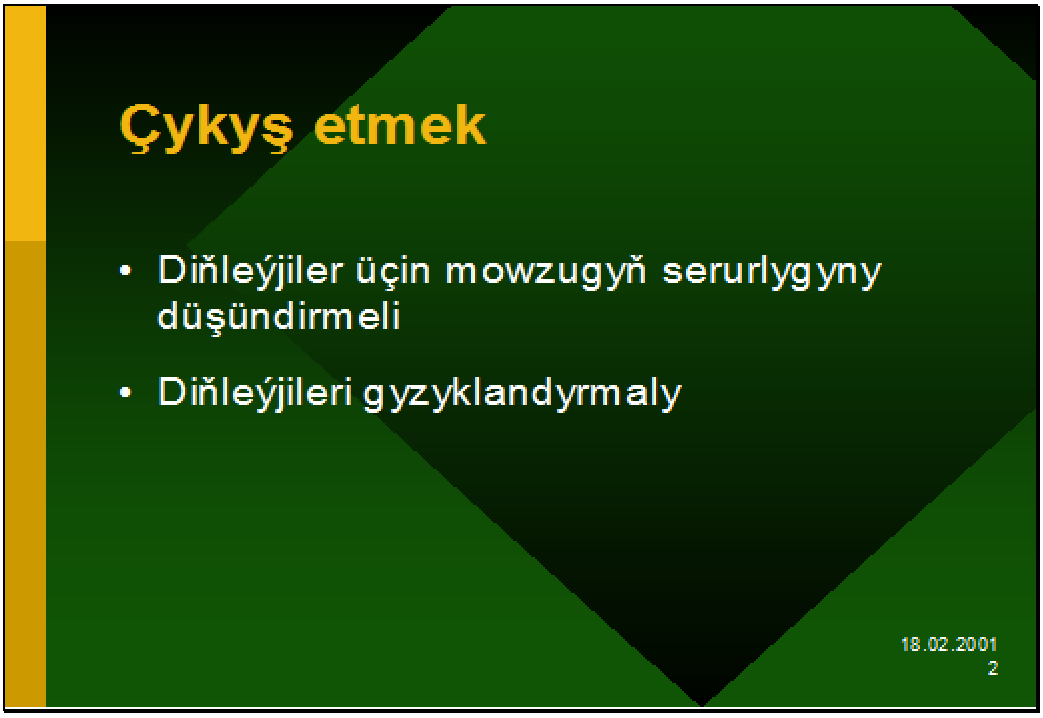

Slaýdadaky bellik: Mahabatlandyrma başlanyňyzda onuň diňleýjiler üçin zerurlygyny görkezmeli. Mahabatlandyrma gysgaça häsiýetnama berip, onuň diňleýjilere bähbitlidigini görkezmeli. Adalgalar, mysallar we şekiller saýlanylanda diňleýjileriň hasabat boünça bilim derejesini göz öňünde tutmaly.

1-nji bölek

- *Bu bölegi arassa dil bilen beýan etmeli*
- *Bu bölegi düşündirýän dilden mysallary we şekillendirmeleri getirmeli*
- *Bu bölegi gyzykly başdan geçirmeler ýa-da anekdotlar aýdyp bermek bilen ünsi çekmeli*
- *Indiki bölege öz-özünden geçmegi amal etmeli*

3-nji Slaýda

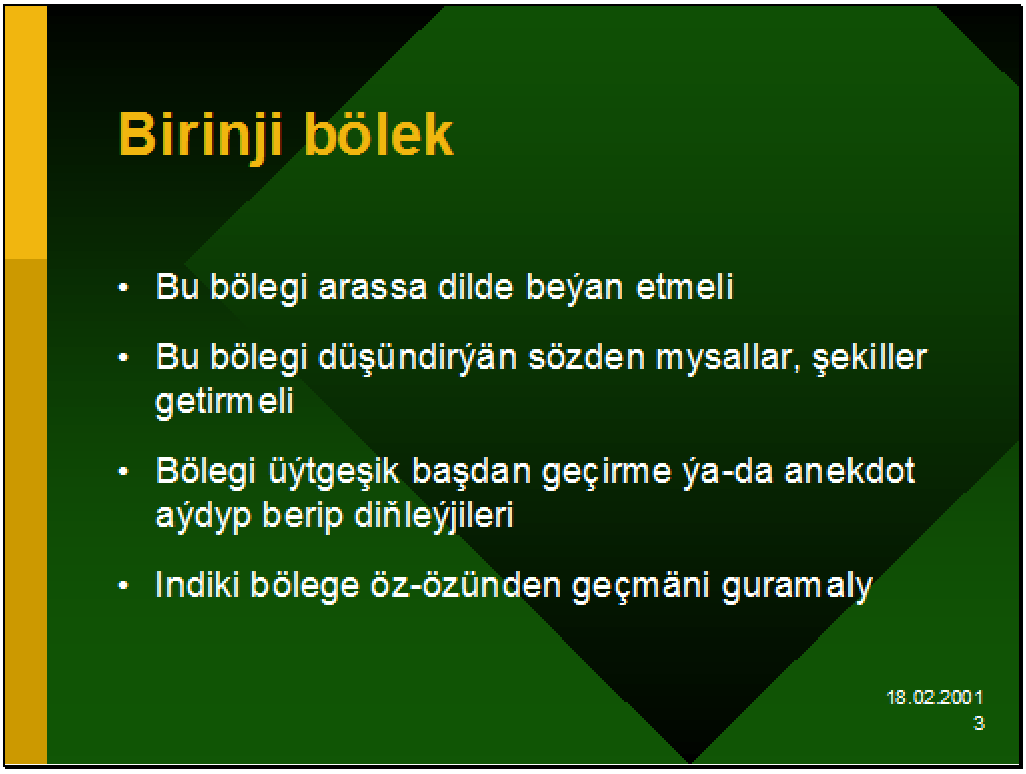

Slaýdadaky bellik: Seredilýän meseleler birnäçe ýa-da möhüm ideýalardan ybarat bolsa olaryň sanyna görä slaýdalara bölüşdirmeli. Täze ideýalara, beýan edilýän işlere ýada gözýetimlere diňleýjileriň düşünýänligini kesgitlemeli. Her bir slaýdanyň bölegini doly düşündirmeli. Mümkin bolsa mahabatlandyrmany çap görnüşde, disket, Internet ýa-da E-mail arkaly tehniki goldaw bermeli

Tamamlama

- *Jemleýji häşşiýetnama bermeli*
- *Jemlemäni diňleýjiler üçin düşünikli görnüşde amal etmeli*

4-nji Slaýdanyň görnüşi:

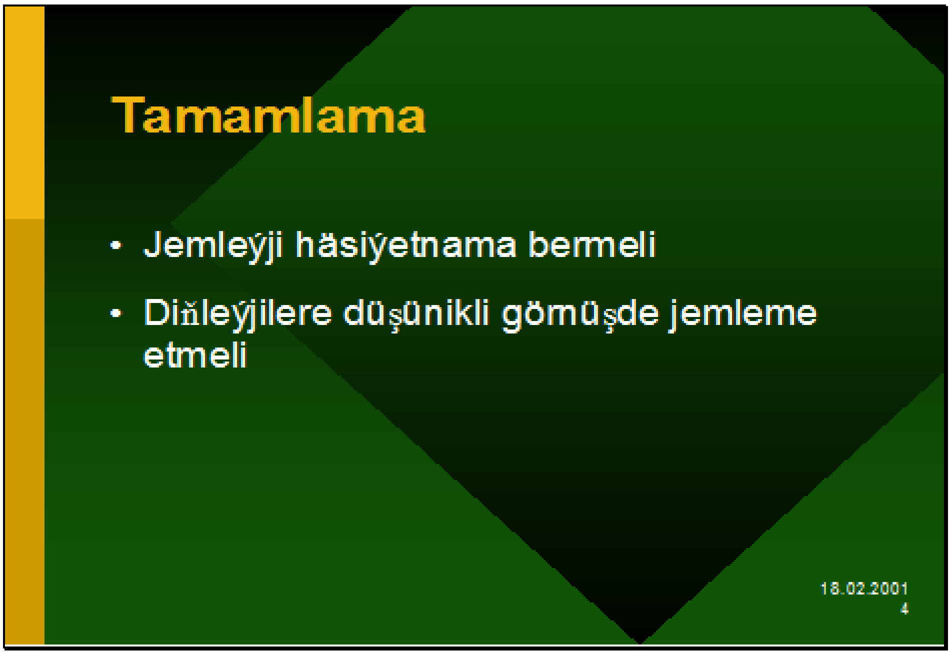

Slaýdadaky bellik: Mahabatlandyrmany iň gowy tamamlamanyň usuluny kesgitlemeli

Mazmuna geçmek

2.6.5. Guramaçylyk üýtgeşmeleri geçirýäris

Gözýetim

- *Öz gözýetimiňize görä geljegi şekillendiriň*

–Öz gözýetimiňizi anyk beýan ediň

–Onuň name üçin möhümligini düşündiriň

--Guramanyň ýagdaýy

- *Işleriň häzirki ýagdaýyny görkeziň*

–Ösüşiň ugryny kesgitläň

–Gowylandyrmaga degişli gurşawy kesgitläň

Maksatlar

- *Maksatlary beýanyny ýazmaly: hakykatyragy, esaslandyrylany, köpbähbitlisi, ýetine ýetirip bolýanlygy*

–Uzak möhletli

–Orta möhletli

–Ýakyn geljekde

Işleriň meýilnamasy

- *Işleriň maksatnamasyny, usulýetini we meýilnamasyny teklip etmeli:*

–Öňde goýulan maksada ýetmek üçin name gerek

–Kim näme etmeli

–Meýilnamanyň her bir bölegi nähili utgaşdyrylar

Möhletler

- *Taslamanyň tapgyrlaryny görkezmeli*
- *Her bir tapgyra jogapkäri bellemeli*
- *Her bir tapgyryň başlanýan, aralyk we tamamlanýan wagtyny kesgitlemeli*

Harajatlar

- *Maliýeler*
- *Işgärler*
- *Wagtlar*

Soňky çäreler

- *Aralyk netijeleri jemini jemlemek we meýilnamalary anyklamaklyk üçin gözegçilik möhletlerini kesgitlemeli*

Tamamlamak

- *Önde goýulan maksatlara gysgaça häsiýetnamalar bermeli*
- *Geljek barada diňleýjilere ýatlatmaly*

Mazmuna geçmek

2.6.6. Nutukça söz bermek

Söz bermek üçin çykyş

- *Nutukçynyň ady*
- *Nutukçynyň bilim, iş derejesi*

• Iş tejribesi

–Hünärmenleriň ykrar etmesi

–Bilimi we diplomy

Slaýda bellik: Nutukça söz bereniňizde ilki bilen seredilýän meseläniň diňleýjiler üçin möhümdigini bellemeli. Ondan soň nutukçynyň bu meseleden hünärmenligini düşündirmeli. Söz bermäni nutukçynyň adyny aýdyp tamamlamaly. Nutukça söz bereniňizde ylhamly çykyş etmeli, şonda diňleýjileriň ünsi oňa çekiler. Nutukça söz bermek bir munutdan köp bolmaly däldir. Nutukdan soň 30 sekund wagty nutukça sag bol aýtmaga goýmaly.